

Onsdagen den 22 januari

Kl. 09.00–15.12
16.00–16.14

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:315

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:315 En samlad översyn av hemliga tvångsmedel

av Rasmus Ling (MP)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern Gunnar Strömmer inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 11 februari 2025.

Stockholm den 21 januari 2025

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:329

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:329 Rekrytering av barn och unga på LSS-boenden

av Anna Wallentheim (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern Gunnar Strömmer inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 11 februari 2025.

Stockholm den 21 januari 2025

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2024/25:80 till konstitutionsutskottet

2024/25:81 till miljö- och jordbruksutskottet

2024/25:86 till socialutskottet

Motioner

2024/25:3307 till arbetsmarknadsutskottet

2024/25:3303 till socialförsäkringsutskottet

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärende-
nas handläggning*

§ 3 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU10

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning
föredrogs.

Anf. 1 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Det är lätt att känna en viss politisk depression just nu. I måndags svors Donald Trump in som president i USA. Ett av hans första beslut var att benåda de 1 500 personer som deltog i stormningen av Capitolium. Därmed skickar han signalen att det är okej att attackera demokratin, blåljuspersonal och politisk ”opposition”, så länge det ligger i presidentens intressen. Han gav också uttryck för att USA:s territorium ska expandera. Detta är oerhört.

Men jag inser själv att vi inte ska sätta oss på höga hästar och häpna över vad som händer på andra sidan Atlanten. Valet av Donald Trump till president säger något om vår samtid. Det är kanske ett uttryck för en frustration och ett tappat hopp om att politik kan lösa våra samhällsproblem. Det är kanske ett uttryck för att politiker förväntas lyssna och agera när människor kämpar med att betala sina räkningar i slutet av månaden.

Herr talman! Onekligen är det just nu inte diplomatins tid. Just nu är det inte samarbetenas tid. Just nu är det inte fredens tid. Men det kommer en tid för det. Det är jag övertygad om. Svängningarna i historiens Newtonvagga talar för det. Det föds alltid motreaktioner. Men den här debatten handlar inte om USA eller om världsläget, herr talman, utan om konstitutionsutskottets granskning av vår regeringsmakt här i Sverige.

Konstitutionsutskottet har riksdagens uppgift att två gånger per år lämna en rapport om hur regeringen har skött sina uppgifter. Regeringen behöver, som ni alla känner till, riksdagens tolerans, och regeringsmakten vilar ytterst på riksdagens mandat. Därför åligger det oss att granska regeringen.

På våren granskar vi regeringen specifikt utifrån de KU-anmälningar som alla riksdagsledamöter kan göra gentemot enskilda ministrar. På hösten granskar vi mer generellt regeringens arbete. Det är höstens granskning som vi nu presenterar.

Det kan låta torrt och tråkigt, men det är roligare och mer intressant än vad man kan tro. Vi blir lite som en god revisor som hittar brister och kan peka på förbättringspotential i regeringsarbetet, och även om vi tillhör olika partier är vi alla måna om att regeringsarbetet ska fungera väl och att regeringens samarbete med riksdagen är tillfredsställande.

Herr talman! Den här hösten har vi granskat nio områden. Ämnen för höstgranskning bestämmer vi gemensamt i utskottet. Det är dels vissa frågor som vi med några års mellanrum brukar följa upp och återkomma till, dels frågor som utskottet på ett eller annat sätt har uppmärksammat under vårt löpande arbete under året.

Herr talman! En återkommande granskning gäller Regeringskansliets organisation. Regeringskansliet måste vara dimensionerat efter de krav som vårt moderna demokratiska samhälle ställer, men samtidigt måste det vara en rimlig dimensionering. Vi följer särskilt upp så att de politiska anställningarna håller sig på en rimlig nivå.

Utskottet gör inte något ställningstagande om detta, men vi Socialdemokrater konstaterade under budgetdebatten tidigare i höstas att Regeringskansliets kostnader har ökat med 27 procent sedan 2022, i tider när alla andra behöver spara. Det är värt att fundera över framgent.

Utskottet ställde också specifikt en fråga om organisationen för arbetet med nationell säkerhet inom Statsrådsberedningen. Regeringen säger till oss att organisationen inte har inneburit att ansvar för sakområden eller myndigheter har flyttats till Statsrådsberedningen, men något som har dryftats i den offentliga debatten och gjorts gällande är att det som syftar till strategisk samordning riskerar att skapa dubbelkommando och dubbelarbete. Det finns anledning att fortsätta att följa upp denna fråga, inte minst när en ny funktion inrättas inom Statsrådsberedningen.

Herr talman! Det ska i normalfallet gå minst fyra veckor från att en författning trycks tills den träder i kraft. Fyra veckor är i snävaste laget, ska sägas. Det är ganska många författningar som har kungjorts mindre än fyra veckor före ikraftträdandet.

KU har vid upprepade tillfällen påpekat att det inte är lämpligt med alltför kort tid mellan beslut och ikraftträdande. Även om tekniken har gått framåt och vi kan jobba med elektroniska kungörelser behöver enskilda men också myndigheter förhålla sig till nya bestämmelser och lagar. Det är inte bra för förtroendet för lagstiftningsprocessen om man inte får god tid på sig att införa nya lagar och regler.

Vi har också granskat hur lång tid det tar att handlägga överklaganden till regeringen av länsstyrelsens beslut att bilda eller utvidga naturreservat. Regeringen är ingen förvaltningsmyndighet i förvaltningslagens mening, men man ska ändå följa förvaltningslagen och handlägga ärenden så snabbt, effektivt och rättssäkert som möjligt och driva handläggningen framåt. Det blir problem när ärenden får ligga utan att vi kan se vilka åtgärder som har vidtagits. Här säger Regeringskansliet självt att handläggningstiderna hade kunnat vara kortare i några av ärendena.

Herr talman! Ett annat ärende handlar om propositionsavlämnandet. Det sätter fokus på egentligen hela lagstiftningsprocessen, från utredning tills lagen omsätts i verkligheten, och på hur viktigt det är att vi har exempelvis parlamentariska utredningar. Konstitutionsutskottet har inte gjort någon notering om detta, men om vi inte längre kan sitta i utredningar till-

sammans och lägger ett värde i bred parlamentarisk förankring kommer långsiktigheten och hållbarheten hos våra lagar att försämrast.

Snabbare takt i lagstiftningsarbetet är också något som vi måste höja ett varningens finger för. Utskottet har förståelse för att det i vissa fall kan finnas skäl för brådskanie beredning, men detta bör kunna undvikas genom en god omvärldsbevakning, beredskap och framförhållning. Att snabba på för att visa politisk handlingskraft kan vara trevligt, men det är inte ett acceptabelt skäl.

Herr talman! Ett ärende som utskottet har plockat upp är statsrådets användning av sociala medier. Här kan man konstatera att det råder oklarheter om användningen av sociala medier, något som har fått många riksdagsledamöter att lämna in anmälningar mot statsråd efter att ha reagerat på något som skrivits eller sagts.

Regeringen borde se över hur statsråden använder sina sociala medier. Det får inte råda oklarhet om vad som är rikets hållning i frågor och vad som är partipolitisk opinionsbildning. Därmed inte sagt att vi i konstitutionsutskottet vill införa onödiga regler för arbetet, för vi tycker att det är viktigt att politiker kan finnas med på dessa plattformar och debattera politik i samhället.

När man talar om sociala medier är det viktigt att man värnar yttrandefriheten och upprätthåller principen om vad som ska vara allmänna handlingar. Det är regler som gäller också på sociala medier.

Herr talman! Avslutningsvis använder vi sällan överord i vår granskning, och ej heller försöker vi partipolitiserat vår granskning. Detta gör att det vi säger må vara tråkigt och lågmält, men det gör också att vi när vi uttalar oss gör det med en gedigen och seriös ansats. Detta betyder något.

Jag nämnde orden torrt och tråkigt tidigare. När den politiska världen nu svänger snabbt kanske en höstgranskning kan skapa lite trygghet. Där finns inga politiska överord, men där finns små förslag på hur regeringsarbetet kan förbättras så att tilltron till vår demokrati håller sig stark. Det är kanske just vad vi behöver just nu.

Som utskottets ordförande ber jag härmed att få överlämna och anmäla för riksdagen resultatet av konstitutionsutskottets årliga höstgranskning.

Anf. 2 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman, åhörare och kollegor i konstitutionsutskottet! I en tid som präglas av oroligheter i vårt absoluta närområde samtidigt som vi ser en ökad polarisering, inte minst inom politiken, är det tryggt att veta att konstitutionsutskottet fortsätter att gemensamt arbeta framåt för att ta Sverige i rätt riktning.

Konstitutionsutskottets granskning är en viktig del av riksdagens kontrollarbete, där vi ser till att regeringens arbete är transparent och rättsäkert.

Utskottet lyfter fram flera viktiga frågor i betänkande KU10, herr talman. Jag tänkte gå in på en del av dessa granskningsärenden.

Granskningen av propositionernas avlämnande visar att tidsgränsen på 45 dagar mellan bordläggning och ikraftträdande är en viktig princip som bör följas. Utskottet noterar att motionstiderna under de senaste åren har varit korta i vissa fall men också att dessa ärenden har blivit färre. Det är positivt att riksdagen och Regeringskansliet nu har en överenskommelse om att särskild information ska ges när motionstiden förkortas.

Vi ska också komma ihåg att de extra ändringsbudgetar som kommit under de senaste två åren sedan 2022, med bland annat elstödet, har påverkat beredningsprocessen. Men det som är viktigt att understryka är att kvaliteten på propositionerna inte har äventyrats. Det är givetvis glädjande, herr talman.

Ett område som konstitutionsutskottet har granskat under hösten är statsrådets användande av sociala medier.

Användningen av sociala medier har blivit allt viktigare, och det har medfört en del utmaningar. Det är en fråga där vi vet att det finns väldigt många synpunkter på vad som är rätt och vad som är fel. Det är en komplex fråga som kräver försiktighet och avvägning – vi vill ju inte att ett statsråd använder sociala medier på ett felaktigt sätt, men samtidigt vill vi inte hämma öppenhet mot medborgarna om det arbete som sker inom regeringen.

Konstitutionsutskottet är enigt om riktlinjerna. Regeringens information bör främst kommuniceras via officiella kanaler medan statsrådets egna konton bör vara enbart ett komplement.

Att konton som Regeringskansliet ansvarar för enbart publicerar information rörande regeringens arbete är ett bra system. Frågor som rör partipolitik som privata angelägenheter får statsråden förmedla via andra kanaler.

Dessutom måste innehåll som rör regeringens arbete hanteras som allmänna handlingar enligt gällande lagar. Det innebär att detta är en del av offentlighetsprincipen, som är till för att skapa transparens och insyn i det offentliga arbetet – inklusive regeringens verksamhet.

Just nu pågår även ett arbete inom Regeringskansliet med att se över styrdokument kopplat till användandet av sociala medier, så vi får helt enkelt se om det kan vara aktuellt för konstitutionsutskottet att vid ett senare tillfälle återkomma till denna viktiga fråga.

Sociala medier är en kommunikationsväg som vi ska värna, och det är i regel bra att statsråden informerar medborgarna om den politik man bedriver och de reformer man arbetar med. Utöver det, herr talman, hänvisar jag till konstitutionsutskottets betänkande KU10 för en mer övergripande bild av granskningen av statsrådets användning av sociala medier.

Konstitutionsutskottet har under hösten även granskat införlivandet av EU:s rättsakter och regeringens arbete med att implementera dessa akter i Sverige.

Rättsakterna består framför allt av olika förordningar och direktiv som varje EU-land förbinder sig att följa. Men varje lands myndigheter har rätt att bestämma tillvägagångssättet för genomförandet av rättsakterna och ansvarar för att akterna genomförs korrekt även när myndigheter är inblandade. Det är därför viktigt att regeringen får information i tid om föreskrifter som myndigheterna beslutar om.

Herr talman! Här är det viktigt att Sverige inte går längre än vad EU:s direktiv säger. Detta är en fråga som kan få stor påverkan på svenska företag, och vi måste värna våra företag och inte införa onödiga regelverk som i sin tur kan påverka näringslivets konkurrenskraft negativt och leda till administrativa merkostnader och så vidare.

Prot. 2024/25:60
22 januari

Granskning av statsrådens tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Utskottet understryker att svenska författningar inte ska gå längre än nödvändigt och att det behövs tidiga avstämningar och tydligare uppföljning för att undvika överimplementering, vilket vi självklart välkomnar.

En dialog mellan Regeringskansliet och förvaltningsmyndigheterna är av avgörande betydelse. Det har tidigare granskningar visat, och det är viktigt för svenska företags konkurrenskraft och möjligheter till ökad tillväxt att denna dialog är god.

Konstitutionsutskottets granskning av hur myndigheter underrättar regeringen om införlivandet av EU-rättsakter har visat på att vissa myndigheter inte alltid lämnar särskilda underrättelser utan endast rapporterar via förteckningar. En mer aktiv uppföljning från departementens sida skulle kunna motverka onödigt överimplementering och säkerställa att EU-rättens intentioner följs utan att skapa ytterligare regleringsbörda i Sverige.

Herr talman! Låt oss underlätta för våra företag att verka i Sverige genom att inte göra det krångligare att driva företag än nödvändigt! Låt oss ge våra företag bra villkor, villkor som inte hämmar möjligheterna för ökad tillväxt! Det gör vi bland annat genom att säkerställa att svenska myndigheters föreskrifter inte går längre än vad EU:s rättsakter kräver.

Herr talman! Det är glädjande att regeringen har tillsatt ett implementeringsråd som ska arbeta med att undvika överimplementering av EU:s rättsakter.

Vi måste säkerställa att det finns en väl fungerande dialog mellan Regeringskansliet och EU, där EU-nämnden fungerar som en länk emellan. Det kommer därför säkerligen att finnas skäl att återkomma till just denna fråga längre fram.

Herr talman! Jag avslutar med att informera dem som vill ha en mer fördjupad insyn i de granskningar jag här kortfattat har tagit upp och övriga granskningar om att konstitutionsutskottets betänkande KU10 finns på riksdagens hemsida.

Anf. 3 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Konstitutionsutskottets granskning är ett årligt återkommande arbete som kanske inte alltid får samma uppmärksamhet som partiledardebatter eller politiska utspel. Men låt mig påminna om att detta arbete ändå är av yttersta vikt. Det är här vi säkerställer att regeringen följer beslutade regler och att processerna är transparenta.

Vi granskar inte bara enskilda ärenden utan också hur hela regeringsmaskineriet fungerar i praktiken. I en tid präglad av förändring är denna granskning en viktig del av att upprätthålla tilliten till våra institutioner. Jag hoppas också att den i någon mån kan bidra till att minska polariseringen som vi ser öka i samhället.

Herr talman! Årets betänkande tar upp flera centrala områden som rör regeringens arbete. Utskottet har bland annat granskat regeringens sammansättning, regeringsprotokollen och politiska samordningsfunktioner i Regeringskansliet. Vi har också tittat på statsrådets användande av sociala medier och propositionsavlämnandet.

Det sistnämnda, alltså propositionsavlämnandet, ger skäl för lite extra uppmärksamhet eftersom det är en del av den svenska lagstiftningsprocessen.

Under de senaste åren har det förts en debatt om lagstiftningsprocessen och dess snabbhet – eller långsamhet om man så vill.

Lagstiftningsprocessen består av olika delar. Först och främst ska det tas fram direktiv till en utredning. Därefter ska en utredare tillsättas och en utredning tillsättas. När utredningen är klar ska den remitteras, både till berörda aktörer och till Lagrådet. Därefter ska lagstiftningen bli en proposition som riksdagen ska behandla och besluta om.

När det kommer till den första delen i utredningsväsendet har den moderatledda regeringen startat snabbspår för lagstiftning. I praktiken betyder det att heltidsanställda utredare tar fram lagstiftningsförslag snabbare än vad de traditionella utredningarna gör. I dessa är utredarna oftast deltidsanställda och jobbar som exempelvis domare till vardags.

Det är bra att regeringen nu påskyndar utredningsväsendet. Samhällsutvecklingen rör sig snabbt, och det är viktigt att vår lagstiftning klarar av att hänga med i det tempot. Utan flexibilitet och snabbhet riskerar lagstiftningsprocessen att bli föråldrad innan besluten ens har klubbats i den här kammaren. Detta gäller särskilt vissa områden, som kriminalpolitiken och migrationspolitiken.

Hög kvalitet på utredningar är inte alltid samma sak som att det tar tid. Som jag precis påpekade finns det en uppenbar fördel med de så kallade snabbspåren för lagstiftning, nämligen att det är just heltidsanställda utredare som kan ägna all sin tid åt det aktuella utredningsuppdraget. När utredningen sedan är klar påbörjas nästa del i lagstiftningsprocessen: remissförfarandet och så småningom propositionsavlämnandet till riksdagen. Detta granskade ju konstitutionsutskottet i delar förra hösten och i delar denna höst.

Låt mig upprepa vad konstitutionsutskottet kom fram till förra hösten. När det gällde remisstiderna och längden på dessa gick det inte att dra några säkra slutsatser om huruvida remisstiderna har blivit kortare eller längre de senaste 15 åren. Den genomsnittliga remisstiden verkar dock ha blivit något längre.

Under de granskade perioderna, alltså 2007, 2015 och 2023, varierade den genomsnittliga tidsåtgången för Lagrådets granskning utan någon tydlig trend. När det gäller tiden mellan Lagrådets yttrande och regeringens beslut att överlämna propositionen till riksdagen kan det konstateras att ett tidsintervall mellan yttrande och beslut på cirka en månad har blivit vanligare medan kortare tidsintervaller än så har blivit mindre vanliga.

Av konstitutionsutskottets granskning förra hösten gick det inte att dra några slutsatser om att regeringen numera skulle runda några hörn i lagstiftningsprocessen. I stället verkar delar i lagstiftningsprocessen numera gå i en riktning av att det tar längre tid.

Herr talman! Låt mig nu vända blicken mot höstens granskning och propositionsavlämnandet. Utskottet ser att det vid tiden för covid-19-pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina skedde en ökning av såväl antalet propositioner som bordlagts tidigare än 85 dagar före föreslaget ikraftträdande som antalet propositioner som behandlats med förkortad motionstid. Det har alltså gått väldigt snabbt under tidsperioden för covid-19 och det fullskaliga kriget i Ukraina. Det framstår för alla som motiverat att dessa händelser föranledde lagstiftning som behövde behandlas snabbt av riksdagen.

Prot. 2024/25:60
22 januari

Granskning av statsrådens tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

När det gäller hela gruppen propositioner som bordlagts 85 dagar eller kortare tid före föreslaget ikraftträdande noterar utskottet dock inte några påtagliga förändringar jämfört med riksmötena före pandemiutbrottet. Inom den här gruppen kan man däremot iakttä en ökning av propositioner som bordlagts 10 veckor, eller ännu kortare tid, före föreslaget ikraftträdande. De propositioner som lämnas sent lämnas numera i ett senare skede än de gjorde före pandemiutbrottet. Men gruppen propositioner som lämnas sent har som helhet inte ökat.

När det gäller propositioner som bordlagts mindre än 85 dagar före ikraftträdandet är kanske den viktigaste delen i riksdagsbehandlingen att titta på motionstiden. Motionsverktyget är ju oppositionens möjlighet att formellt sett tycka till om den lagstiftning som regeringen föreslår. Att upprätthålla motionsverktyget och motionsinstitutionen är ett mycket viktigt arbete för att oppositionen i praktiken ska kunna utöva just oppositionsarbete.

När det gäller propositioner med förkortad motionstid går det inte heller att peka på en trend med allt fler propositioner med förkortad motionstid. Riksmötena 2022/23 och 2023/24 var det tre respektive en proposition som inte var av karaktären extra ändringsbudget som behandlades med förkortad motionstid. Det kan jämföras med fem propositioner 2013/14 och åtta propositioner 2015/16.

Det är också intressant att titta på vilka de tre propositionerna var – alltså de tre respektive en, som sedan den moderatledda regeringen tillträdde har behandlats med förkortad motionstid. Det var följande lagstiftningsprodukter: vissa förfarandefrågor om elstöd till företag, Sveriges medlemskap i Nato, sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om elstöd och tilläggsskatt för företag i stora koncerner.

Med dessa två granskningar i ryggen, alltså konstitutionsutskottets granskningar förra hösten och denna höst, kan vi konstatera att regeringen inte slarvar med lagstiftningsprocessen. I stället levererar den moderatledda regeringen det som väljarna valt oss för att göra.

Med detta sagt är det välkommet – och det hörde vi ju utskottets ordförande tala om – att ha en diskussion om den svenska lagstiftningsprocessen och tidsåtgången från direktiv till ikraftträdande av ny lagstiftning. De tidsramar som har kommit att bli något slags soft law är inte skrivna i sten. De står inte i grundlagen, och det står inte heller i vanlig lag hur långa ledtiderna ska vara för respektive delmoment i lagstiftningsprocessen. Ofta tillkom de för många decennier sedan i en annan tid och en annan verklighet.

I Sverige är vi också unika när det gäller den tid det tar att ta fram ny lagstiftning. Om vi tittar på våra nordiska grannar går det betydligt snabbare. Det är också så att väljare förväntar sig att en regering som valts också levererar på de vallöften som de ställt ut, oavsett om det skulle vara en socialdemokratiskt ledd regering eller en moderatledd som nu. Det krävs ett högt tempo i lagstiftningen för att man ska hinna med att leverera på fyra år. Som tidigare påpekats finns det också en risk att alltför långa processer skulle kunna leda till förlegade förslag redan före ikraftträdande.

Det finns alltså många skäl till att ha en seriös debatt om hur vår lagstiftningsprocess bör se ut, oavsett vilken regering vi har framåt i tid.

Herr talman! Min tid tickar ut efter djupdykningen i lagstiftningsprocessens olika delar och rekapitulationen av förra höstens utskottsgranskning. Men låt mig också bara notera, understryka och kommentera ett sista område som utskottet granskade i höstas. Det gäller statsrådets användande av sociala medier.

Sociala medier är i dag en viktig kanal för kommunikation och dialog. Det gäller kanske särskilt den yngre publiken, som kan söka information via just sociala medier och appar. Det betyder i sig att budskap och information – och därmed också demokratin, genom möjligheten att informera sig och ta del av de beslut som fattas – ökar med möjligheten att genom sociala medier nå ut till hela befolkningen.

Utskottet pekar dock på att det finns vissa faror med användandet av sociala medier. Det tycker jag är viktigt att ta fasta på. Vi är också överens om att de officiella kanalerna för kommunikation är regeringens hemsida och regeringskontona. Det är inte de privata kontona i sociala medier. Det är viktigt att det finns en sådan riktlinje och framför allt att det finns en sådan tydlighet i praktiken.

Med det sagt vill jag tacka så mycket för den här granskningen och det arbete som utskottet har gjort med den. Jag ser fram emot vårens alla granskningar.

Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Precis som tidigare talare har sagt anmäler vi i konstitutionsutskottet varje år resultatet av de två granskningar vi gör. I dag redovisar vi det som kom fram under vår höstgranskning, som inte baserar sig på KU-anmälningar utan på ämnen som vi i utskottet själva har valt. Vissa ämnen återkommer årligen och vissa med ett visst intervall. Ibland väljer vi också ut frågor som har aktualiserats under vårgranskningen eller som är intressanta ur ett konstitutionellt perspektiv.

I höstgranskningen tittar vi mest på regeringens administrativa arbete, och vi betonar och framhåller ibland sådant som kan te sig som rena självklarheter. Men utifrån vår granskning har vi gemensamt sett behovet av att gemensamt i utskottet göra dessa medskick, och precis som tidigare talare också varit inne på förväntar vi oss givetvis att de här signalerna uppfattas av regeringen trots att de kanske framstår som något mjuka.

Precis som tidigare talare har varit inne på kan vissa ämnen granskas beroende på att vi har fått en känsla. Något kanske debatteras mycket i medierna eller bland oss ledamöter. Då har vi i KU en möjlighet att genom vår granskning få den känslan bekräftad – eller ibland motsagd.

I en värld där det pratas mycket om polarisering och ett högt tonläge känns det ändå fint att vi i detta utskott oftast lyckas stå emot och arbeta för att hitta gemensamma slutsatser. Vi lämnar än en gång ett enigt granskningsbetänkande. I slutändan handlar det ju om vår demokrati och att spelreglerna för den värnas – att regelverket efterföljs oavsett vilka partier som sitter vid makten och att vi ser vikten av att såväl majoritet som opposition i riksdagen kan verka. Det kanske är lite torrt och tråkigt, men det är också ganska tryggt.

Herr talman! Vilka resultat har vi då i årets höstgranskning?

Ett ämne vi har gått igenom är regeringsprotokollen från 2023. Där framhåller vi vikten av att författningar meddelas i god tid innan de börjar gälla, så att alla som berörs får möjlighet att anpassa sig till kommande förändringar. Myndigheter har oftast tagit del av information inför förändringarna, kanske genom ett remissförfarande, men för enskilda införs ibland saker med kort varsel. Man kanske inte har noterat förändringen i förväg.

Vi har också granskat vissa förvaltningsärenden. Denna gång har vi tittat på överklaganden av beslut om att bilda eller utvidga naturreservat, och vi konstaterar att handläggningstiderna i flera av dessa ärenden är långa. Det kan det givetvis finnas goda skäl till; det är komplexa ärenden, och det kanske behövs mycket utredning. Men precis som när vi har tittat på liknande handläggningstider, exempelvis när det gäller överklaganden som rör gruvor, kan vi se att det finns ett antal ärenden där åtgärderna inte verkar vara särskilt omfattande utan där man i stället har dröjt med att behandla ärendet. Därför hade handläggningstiden i vissa fall ha kunnat vara kortare.

Långa handlingstider är något som får konsekvenser för samtliga inblandade och kan leda inte bara till osäkerhet utan ibland även till ekonomiska förluster. Till syvende och sist handlar det även om tilltron till vårt demokratiska system. Det ska funka, och man ska inte hamna i en lång process som präglas av osäkerhet.

En annan fråga som ofta debatteras är utnämningssmakten, särskilt när det gäller utnämningen av personer som har en politisk bakgrund, och även den har utskottet granskat. Förutom politisk bakgrund har vi tittat på kön och huruvida det har varit öppna rekryteringsförfaranden. Vi har även delvis tittat på förekomsten av förflyttningar av myndighetschefer.

Granskningen visar att andelen utnämnda myndighetschefer med politisk bakgrund i Sverige har legat mer eller mindre konstant sedan 2006, alltså i snart 20 år. Vi står fast vid vår tidigare uppfattning att politisk bakgrund inte ska vara diskvalificerande vid en tillsättning men att beslutet om tillsättning givetvis ska bygga på saklig grund, såsom förtjänst och skicklighet. I frågan om omförordnanden och förflyttningar framhåller vi i likhet med tidigare vikten av att beakta vilken dokumentation som behövs. Det kanske är något som kommer sig av vår tidigare vårgranskning då vi granskade tidigare fall.

Herr talman! Det sista ärende jag tänkte lyfta i dagens debatt är statsråds användande av sociala medier. Det kommer sig givetvis av flera saker, bland annat vårens granskning där vi behandlade ett antal KU-anmälningar som på olika sätt tangerade sociala medier.

Vår offentlighetsprincip är något som i alla fall alla i KU håller högt, men den och våra grundlagar TF och YGL är milt sagt kanske inte riktigt anpassade till dagens digitalisering och dagens sociala medier. Detta är någonting som det pågår en översyn av inom Regeringskansliet och som säkerligen leder till utmaningar för både statsråd och andra inom Regeringskansliet.

Där framhåller vi vikten av att statsråden i så stor utsträckning som möjligt tydliggör när användningen av sociala medier – jag vet inte riktigt hur man ska säga – inte sker i statsrådets tjänst utan privat. Men det är som sagt det som är det svåra, för våra statsråd är ju statsråd dygnet runt. De riktlinjer inom Regeringskansliet som vi har fått ta del av motsäger även

sig själva ibland, vilket givetvis kan göra det ännu svårare för ett statsråd att följa dem.

Prot. 2024/25:60
22 januari

Anf. 5 MALIN BJÖRK (C):

Herr talman! När ministrar pratar med sina väljare via sociala medier, vad behöver de tänka på då? När en markägare har klagat på ett beslut till regeringen och otåligt väntar på besked, hur länge kan regeringen egentligen dröja med sitt svar? Och när en regering är angelägen om att visa handlingskraft, hur snabbt är det okej att den går fram med sina förslag?

På fråga A svarar vi i KU: Twittra med dina väljare om du vill, även om du är statsråd! Men om du ska berätta om vad regeringen just har bestämt, ja, då är det på sin plats att använda officiella kanaler – inte det privata kontot.

På fråga B svarar vi: Det är inte okej att departementet sölar genom att låta handlingar ligga i hyllan utan åtgärd i flera månader.

På fråga C svarar vi: Vänta lite nu – här är det läge att tänka efter! Det finns faktiskt en poäng i att regeringen inte hastar fram med sina förslag och gör oppositionen till enbart ett rundningsmärke. Jag återkommer till det om en stund.

Herr talman! Jag valde att inte inleda mitt anförande med samma fras som jag gjorde i den här debatten för ett par år sedan, närmare bestämt: ”Vi debatterar här i dag betänkandet KU10 där konstitutionsutskottet granskar statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.” Det är förstås inget fel med den frasen, men den lockar inte direkt stora åhörarskaror hit till KU:s debatter. Och det är synd att våra debatter, där vi ofta är rörande överens, sällan ger några rubriker i medierna eller för den delen drar en stor publik.

Att vi verkar rätt ointressanta beror antagligen just på att vi går fram i enighet, som vi gör i dag. Konflikt skapar nämligen rubriker. Men i praktiken är politik faktiskt att komma överens. Vi är åtta partier i den här riksdagen, och inget är det andra likt. Det är precis som det ska vara i en vital demokrati: många olika åsikter och partiprogram att välja bland för den som lägger sin röst vart fjärde år. Därefter är det upp till oss politiker att kompromissa, att ge och ta och att ta ansvar.

Herr talman! Det här med enigheten i KU är faktiskt värt lite mer uppmärksamhet, kan jag tycka. Vi står här igen och presenterar en granskning av regeringen där alla åtta partier är helt överens. Det borde nå ut till fler utanför politiken att vi faktiskt kan komma överens och att vi politiker inte bara håller på med käbbel.

Förmågan att komma överens behöver vi verkligen i dag. Vi behöver visa våra väljare att vi äger den. Det gäller inte minst i de osäkra tider vi lever i, med ett spännande världsläge där starka krafter som inte vill Sverige väl gärna underblåser polarisering i vårt samhälle. Det finns redan alltför många skyttegravar i världen, så låt oss inte gräva ned oss i några egna här hemma.

Det vi håller på med här i KU är ju viktiga saker. Det är förstås lätt att vara partisk och framhålla sitt eget utskotts stora betydelse, men demokratis spelregler – det fundament som både riksdag och regering vilar på – borde väl ändå engagera alla?

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärendes
handläggning*

För att vara mer publikfriande försökte jag mig nyss på en mindre högräande inledning än häromåret. Jag nämnde helt kort tre områden som vi i KU djupdök i under hösten när vi granskade regeringens arbete. Av dessa tre tänker jag nu inte prata vidare om vare sig A eller B utan hålla mig till C. Det gäller hur snabbt regeringen kan hasta fram i sin iver att visa handlingskraft och varför det inte är en bra idé att rusa på i expressfart. Detta kallas propositionsavlämnandet i vårt betänkande.

Herr talman! När regeringen beslutat om en proposition lämnas den över till riksdagen. Sedan har riksdagens partier två veckor – eller 15 dagar, för att vara exakt – på sig att behandla den. Om det ska gå snabbare än så krävs synnerliga skäl. Som jurist vet man att synnerliga skäl är en signal om att det verkligen måste röra sig om något exceptionellt som motiverar sådan brådska. Det ska vara fråga om rena undantagsföreteelser för att bestämmelsen om 15 dagar ska frångås. Det är riksdagen som bestämmer om det ska gå snabbare än så, men det sker på regeringens initiativ. Det är alltså regeringen som sänder signalen att man vill att riksdagen skyndar på med något.

I den tidsplanering som återfinns i Regeringskansliets riktlinjer är 85 dagar det minimum som anges för att hinna med alla nödvändiga delmoment på vägen från att en proposition lämnas över till riksdagen till att lagen träder i kraft. KU har granskat när det gått fortare än så och tittat på hur det sett ut över tid, från 2011 och framåt.

Det är inte särskilt förvånande att fler lagförslag behandlades i expressfart under covid-19-pandemin, precis som har nämnts här tidigare. Även till följd av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina behövde det ibland gå undan. Jämför man tiden före och efter pandemin ser man att antalet propositioner som behandlades på mindre tid än 85 dagar låg på ungefär samma nivå. Men i de fall där det gick snabbare än normalt, alltså på mindre än 85 dagar, var brådskan lite större på senare år än före pandemin. Detta beror inte bara på kriget i Ukraina.

Allt oftare har tiden alltså blivit allt kortare från proposition till lagens ikraftträdande. Jag menar att det finns god anledning att hålla ögonen på detta framöver, för riksdagen måste få tid på sig att behandla regeringens förslag på ett seriöst sätt. För att parlamentet ska fungera väl måste alla politiska partier ha goda förutsättningar att sätta sig in i förslag som läggs fram av regeringen och kunna formulera motförslag.

Herr talman! För ett år sedan ville regeringen snabba på med en viss omtalad proposition och begärde då förkortad motionstid till tre dagar. Man fick dock nej av riksdagen, så det blev 15 dagar som vanligt. När jag slog på radionyheterna en morgon blev jag förvånad över att höra det ansvariga statsrådet säga: Jag hoppas att oppositionen kommer att använda denna tid väl.

I dag är mitt parti i opposition, men det är ju inte vad jag och mitt parti gör i ett enskilt fall som är relevant. Dessa regler, med vissa tidsfrister, finns till för att vi ska ha en fungerande opposition oavsett vilka partier som ingår i den. Då måste oppositionen ha rimliga villkor att verka inom – annars beskär oppositionens roll i demokratin, och det förutsätter jag att inget parti önskar.

Herr talman! I morgon ska Oscarsnomineringarna tillkännages. Jag förväntar mig några till filmen *Konklaven*. Det är en film som skildrar intrikata maktstrider inom katolska kyrkan inför valet av en ny påve. Skådespelaren Ralph Fiennes har huvudrollen, och hans rollfigur Lawrence står för eftertanke och klokhet i filmen. I en stark scen framhåller Lawrence faran med visshet. Att vara övertygad om att den egna åsikten är den enda rätta är ett steg mot maktfullkomlighet. I stället uppmanar Lawrence till tvivel, eftersom det är ett sätt för oss människor att inse att vi är begränsade och att vår åsikt kan och bör ifrågasättas.

Oavsett hur det går med nomineringar och Oscarsstatyetter till *Konklaven* – jag tror att den kommer att få några – måste det finnas utrymme för tvivel även i politiken. Det måste finnas en öppenhet för att vi politiker, i likhet med alla andra människor, kan ha fel. Tvivlet gör en människa ödmjuk.

Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Som den som har varit med här under debatten har insett handlar dagens debatt om en av riksdagens absolut viktigaste funktioner, nämligen att granska regeringen. Syftet är exempelvis att upptäcka sådant som behöver justeras eller förtydligas i Regeringskansliets hantering och handläggning av ärenden för att bidra till förutsägbara och likvärdiga handläggningsrutiner, oberoende av till exempel departement, och på så sätt stärka förtroendet.

En återkommande granskning gäller regeringens sammansättning och regeringsarbetets organisation. Där följer utskottet hur antalet tjänstgörande utvecklas i Regeringskansliet över tid. Vi kan konstatera att det har hållit sig någorlunda konstant under väldigt lång tid.

Vi har också gått igenom regeringsprotokoll från 2023, med särskilt fokus på underprotokollen för Utbildningsdepartementet och Klimat- och näringslivsdepartementet. Vi påpekar betydelsen av att kungöra författningar i god tid innan författningen träder i kraft – minst fyra veckor, eller i undantagsfall två veckor, före ikraftträdandet. Detta är viktigt för att både enskilda medborgare och myndigheter ska hinna förbereda sig på den förändring som ska ske.

En annan fråga vi granskat är överklaganden av beslut om att bilda eller utvidga naturreservat. Utskottet konstaterar att handläggningstiderna kan vara långa, sannolikt på grund av de svåra avvägningar som kan behöva göras. Det finns dock ärenden där det är svårt att se att det skulle ha krävts så omfattande utredning eller ha gjorts så svåra avvägningar men där utredningstiden ändå varit lång. Utskottet framhåller vikten av en effektiv och ändamålsenlig organisation och noterar samtidigt att den enhet på Klimat- och näringslivsdepartementet som detta berör har arbetat aktivt för att få ned handläggningstiderna.

Konstitutionsutskottet har också granskat utnämningssmakten, med särskild inriktning på politisk bakgrund respektive kön. Vi kan notera att andelen myndighetschefer som utnämnts som har haft politisk bakgrund i stort sett varit konstant de senaste 20 åren, omkring 10 procent. Utskottet framhåller sin uppfattning att utnämningar ska ske utifrån sakliga grunder som förtjänst och skicklighet. Det ska dock inte vara diskvalificerande om den tilltänkta myndighetschefen råkar ha politisk bakgrund eller ett visst kön. Andelen kvinnor är för övrigt numera strax under hälften.

En granskning vi har gjort gäller propositionsavlämnandet. Vi har uppmärksammat tiden mellan bordläggningen av en proposition och det datum då lagförslaget ska träda i kraft samt huruvida det förekommit förkortad motionstid. Man kan notera att såväl covid-19-pandemin som Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina tydligt har påverkat antalet propositioner som bordlagts kortare tid än 85 dagar före ikraftträdandet och som har behandlats med förkortad motionstid. Båda dessa kriser har ju medfört ett stort behov av att vidta snabba åtgärder, då man har behövt frångå det vanliga förfarings sättet. Utskottet påpekar att ett väl fungerande parlament förutsätter att det finns tid för riksdagen att behandla propositionerna utan att göra avkall på den tid som fastställts från kungörande av författningar till deras ikraftträdande.

Herr talman! Den politiska samordningen i Regeringskansliet har granskats över tid. Vi kan konstatera att det den senaste tioårsperioden har rått större grad av kontinuitet än tidigare. Det är stora fördelar med det system som gäller med gemensamt fattade regeringsbeslut. För detta syfte tillämpar Regeringskansliet delning och gemensam beredning. Den gemensamma beredningen ska vara färdig före den politiska samordningen. Det är en god ordning att den sakberedning av ärendena som sker på departementen hålls skild från den politiska samordningen.

En aktuell fråga som utskottet har granskat är statsråds användande av sociala medier. Det finns både statsrådskonton, som Regeringskansliet ansvarar för, och egna konton som statsrådet själv ansvarar för. Det är inte alltid glasklart i vilken roll det skrivs på ett socialt mediekonto. Utskottet vill inte göra långtgående uttalanden om hur statsråden ska sköta sina egna konton på sociala medier, men det bör framgå i vilken roll man skriver. Det är rimligt att det ska framgå om en kommentar ska ses som ett led i tjänsteutövningen.

Det konsulära stödet till frihetsberövade svenska medborgare utomlands är en annan fråga som vi har granskat. Det görs på UD kontinuerligt sammantagna bedömningar för hur särskilt komplicerade ärenden sköts, vilka åtgärder som ska vidtas och om ärendet behöver lyftas till högre politisk nivå. Vi kan konstatera att den första tiden av ett sådant ärende är av stor betydelse.

Slutligen, herr talman, har utskottet granskat myndigheters underrättelser om hur EU-rättsakter införlivas. Det sker på olika sätt i olika myndigheter. Utskottet understryker att myndigheterna har skyldighet att underrätta regeringen om vilka föreskrifter myndigheten har gett och ge det underlag till Regeringskansliet som behövs för att det ska kunna fullgöra sin underrättelseskyldighet.

I vissa fall går de svenska författningarna längre än EU-rättsakten. Det bör vara avstämt med regeringen om myndighetsföreskrifterna går längre än vad regeringen anser vara nödvändigt. En sådan avstämning måste ske tidigare än när de redan beslutade föreskrifterna överlämnas och anmäls till EU.

Med denna snabba överflygning av ett tjockt betänkande föreslår jag att betänkandet läggs till handlingarna.

Anf. 7 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Som ingen kan ha undgått har vi framför oss betänkandet *Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas hand-*

läggning med identitetsnumret 2024/25:KU10. Efter framsidan slutar det kanske något formella och tråkiga med det.

Det är ett fantastiskt betänkande, ett underbart betänkande, framtaget av konstitutionsutskottet med mycket stor hjälp av dess kansli och med ledamöternas gillande, frågor och förslag längs vägen. Här finns noggrant utarbetade texter och tabeller baserade på tidigare och nya sammanställningar liksom alla de förklaringar och referenser som kännetecknar ett gediget arbete.

Det är bara att lyfta på hatten och framföra ett varmt tack till utskottskansliet för detta. Det känns lite futtigt att föreslå att betänkandet läggs till handlingarna, men det är den möjlighet som står till buds här. Så det gör jag här och nu.

Med det sagt, och med det som mina utskottskollegor har talat om, skulle jag vilja göra ett försiktigt försök att illustrera ett par avsnitt så att de kanske får en liten smak av liv, det som det egentligen handlar om.

Herr talman! Även jag har tänkt på avsnittet om regeringens propositionsavlämning, alltså det som beskriver hur propositioner hanteras från det att de lämnar regeringen till dess att de voterats om i riksdagen och i de flesta fall också blivit till lagar som trätt i kraft. I betänkandet finns lite drygt en sida med reflektioner och slutsatser som på några punkter bör särskilt uppmärksammas, tycker jag.

Herr talman! Många av oss har säkert en eller många gånger i vårt umgänge med vänner, grannar, släktingar eller helt okända sagt: Ja, du vet, nu är man ju lite av tidsoptimist. Det innebär i regel inte särskilt mycket. I mitt fall kanske jag får be min dotter om ursäkt för att det ännu några dagar står lite halvfärdiga grejer i hallen medan jag åker till Stockholm.

Samma tidsoptimism och emellanåt vanlig otålighet, som ju i sig inte är något dåligt, kanske också kännetecknar regeringens hantering av propositionsarbetet. Det går förstås inte ett skarpögt utskott som KU obemärkt förbi, och vi skriver om det i utskottets ställningstagande.

Utskottet uppmärksammar att även om det inte är fler propositioner än före pandemin som har en förkortad beredningstid i riksdagen har den förkortade tiden tenderat att bli ännu kortare. Det är självfallet inte så bra. Huvudregeln är och måste fortsätta att vara att riksdagen och utskotten ska kunna göra ett fullgott arbete.

Jag måste ta lite på volley och tillföra ett perspektiv som lades fram av vår vice ordförande Louise Meijer för en stund sedan. Jag blir lite funder-sam över detta med snabbspår, att utredningarna genomförs på kortare tid med hjälp av heltidsanställda utredare eller ensamutredare.

Vi har alternativ som handlar om utredningar med referensgrupper och om parlamentariska utredningar. Det är klart att det går snabbare på ett snabbspår. Men då tappar man en del av poängen som ligger i referens-grupper och parlamentariska utredningar, nämligen att en del av diskus-sionen redan är gjord när utredningen lämnas.

Detta innebär att den tid som snabbspårsutredningen behöver senare inte finns inräknad. Då är det desto mer olyckligt om det inte skulle finnas tid för opposition och för all del även regeringspartier att ha den diskus-sionen efteråt.

Jag blir också lite orolig över att lagstiftningen måste gå snabbt för att de nya lagarna inte ska vara överspelade eller obsoleta redan vid ikraftträdandet. Jag kan lite spontant tänka att det då kanske är bättre att de inte

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärend-
nas handläggning*

införs alls. Den lagstiftning vi beslutar om här ska ha ett visst motstånd mot tidens gång och kunna hålla åtminstone ett antal år.

I vilket fall har vi skrivit om detta. KU skickar därför med en förhoppning, eller en uppmaning, till framförhållning, beredskap, omvärldsbevakning och kunskaper om riksdagens arbetsprocesser i Regeringskansliet.

Herr talman! När jag var liten förekom uttrycket ”att skickas hem på konsulatets bekostnad”. Så var det när jag var ute och tågluffade. Det var det sista jag fick höra: Se nu till att du inte blir hemskickad. Det är kanske andra här som minns det.

För oss som har haft turen att aldrig vara i närheten av att behöva be om hjälp, vare sig utomlands eller här hemma, är det kanske svårt att föreställa sig. Mina enkla efterforskningar i ämnet pekar på att tiden runt sekelskiftet, alltså det senaste för 25 år sedan, innebar en viss omsvängning i dessa frågor.

Från att eventuellt kanske ha varit en reell möjlighet har det sedan dess skett en tydlig uppstramning. Det konsulära biståndet kommer numera som en sorts sistahandsutväg, efter att släktingar, kreditkort, lån och andra tänkbara lösningar övervägts och avfärdats. Gott så, tänker jag.

Men, herr talman, det finns ett ämne med anknytning till detta som vi behöver tala om, nämligen frihetsberövade svenskar utomlands. Varje år tillkommer ett par tre hundra ärenden, och ett par hundra kan avslutas. Det går lite upp och ned. Men i stora drag är det i den storleksordningen. Konstitutionsutskottet har bevakat den utvecklingen i många år och upplyst riksdagen om hur det förhåller sig, baserat på uppgifter från UD och utlandsmyndigheterna.

Det finns ett par aspekter av de siffrorna som väcker oro hos mig. Dels uppges det utan närmare specifikation att antalet, som det heter, komplicerade ärenden verkar bli fler, dels vet vi faktiskt inte riktigt hur långvariga sådana ärenden är, eller för den delen hur långa de kan bli. Det är otillfredsställande att inte veta om det är ett fåtal ärenden som pågår år efter år eller om de allra flesta avgörs under loppet av dagar, veckor eller månader.

Herr talman! Den svensk-eritreanske journalisten Dawit Isaak fyllde 60 år för ett par månader sedan. Han fängslades i Eritrea år 2001 efter att tillsammans med andra uppmanat till demokratiska reformer. Han har aldrig ställts inför rätta, och det är oklart var han är, hur han mår och vad han egentligen är anklagad för.

Dawit Isaak fick Harald Edelstam-priset i november förra året. Harald Edelstam var, som många vet, ambassadör i Chile och räddade livet på många aktivister och andra under militärkuppen 1973, för mer än 50 år sedan. Det bokfördes säkert inte på samma distinkta sätt som i dag, men det var helt klart många ärenden – eller individuella öden, om man så vill. Minnena lever kvar, inte minst hos dem som så småningom hamnade som flyktingar i Sverige.

Ett annat ärende är den svensk-kinesiske bokförläggaren Gui Minhai, som även han fyllde 60 förra året. Sedan 2015, i snart tio år, har han suttit fängslad i Kina på ytterligt oklara grunder.

Vi ska inte heller glömma Ahmadreza Djalali, den iransk-svenske forskaren i katastrofmedicin från Karolinska Institutet, som är fängslad i Iran sedan 2016 och dömd till döden för ett påstått spioneribrott.

Det är ärenden som dessa tre som fångar vår uppmärksamhet, med känsla och omsorg. De är alltså alla tre sedan många år en del av ärende-

statistiken, men tyvärr bland dem som trots konsulärt stöd och annat arbete, även politiskt, som säkert pågått bakom kulisserna, inte lyckats få en lösning. Man undrar försiktigt om det finns fler sådana ärenden.

För Gui Minhai och Dawit Isaaks fall tillsattes 2021 en granskningskommission avseende regeringens, UD:s och utlandsmyndigheternas arbete, med syfte att utvärdera och eventuellt föreslå förändringar. Kommissionen fann att arbetet i och för sig präglats av både intensitet och engagemang men att det också förekom en del brister, framför allt i de inledande skedena av deras frihetsberövanden. Ett antal tänkbara åtgärder föreslogs, och arbetet med dessa fortgår. Förhoppningsvis ska de kunna leda till färre ärenden och därmed färre människor som råkar illa ut nu och framöver.

Mitt förslag är att betänkandet läggs till handlingarna. Min förhoppning är att de fall jag har pratat om snabbt kan komma till en lösning.

Anf. 8 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Mina kollegor har väl redogjort för de slutsatser vi har i KU:s betänkande och som vi i dag lägger till handlingarna. Texten i betänkandet förmedlar kanske inte alltid berättelser som är lika levande som dem som framförs här.

Jag tänkte göra ett försök att ge ett historiskt perspektiv på dagens granskning. Konstitutionsutskottet har varit verksamt sedan 1809. Ibland kan man fundera över hur annorlunda det var för 200 år sedan, när utskottet bildades, jämfört med i dag. Flera av de ärenden som vi har hanterat i den årliga höstgranskningen fanns nog inte ens i dåvarande ledamöters fantasi-värld.

Ett ämne som jag dock misstänker var aktuellt redan 1809 gömmer sig under rubriken Vissa förvaltningsärenden. Då granskade KU hur kungen utövade makten, och nu gäller det hur regeringen utövar densamma. En fråga som handlar om maktutövande är under hur lång tid ärendena får hanteras. Vad är en rimlig tid?

Enkelt, snabbt och kostnadseffektivt utan att rättssäkerheten eftersätts – så heter det i förvaltningslagen. Det är kraven på hur ärenden ska handläggas i dag. Långa handläggningstider skapar inte bara osäkerhet utan kan också leda till personliga och ekonomiska förluster för de inblandade.

Ibland finns det skäl till att det tar tid, inte minst i komplexa ärenden. I och med all den kunskap som vi har i dag ökar oftast komplexiteten. Men ibland finns det inga synliga skäl till att handläggningen har dragit ut på tiden. KU granskar återkommande just handläggningstider, så även i år. Denna gång gäller det särskilt regeringens beslut vid överklagande av inrättande av naturreservat. Här finns mer att göra, kommer vi fram till i granskningen, även om den avdelning inom det ansvariga departement som hanterar frågan arbetar aktivt med att korta handläggningstiderna.

Kanske gick det snabbare förr, när man gick till kungs. Så gjorde till exempel Spann-Karin från Dalarna för att reda ut en dispyt om äganderätten för ett torp. Hon fick snabbt besked av kungen och dessutom en hatt med sig hem. Det kanske var bättre förr ur ett snabbhetsperspektiv. Å andra sidan kräver den komplexitet som vi har i dag att vi har ett regeringskansli med olika kompetenser som handlägger det, även om det borde ske lite snabbare ibland.

Herr talman! Det snabbaste sättet att nå ut med ett meddelande eller information när KU bildades var att skicka en kurir till häst. 1809 års KU

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärendes
handläggning*

skulle nog ha baxnat om de sett den mängd information som når oss varje timme, och till och med varje minut, i dag. Digitala plattformar och sociala medier med ständigt uppdaterade flöden i dagens informationssamhälle är både en tillgång och en utmaning.

Även regeringen och statsråden behöver förhålla sig till dagens sätt att nå ut med information och vara aktiva i de kanaler som står till buds. Det är dock viktigt, precis som KU framhåller i sitt yttrande, att det i så stor utsträckning som möjligt framgår när användandet av egna konton i sociala medier utgör ett led i tjänsteutövningen. Officiell information från regeringen bör i så stor utsträckning som möjligt kommuniceras i regeringens egna kanaler, och statsrådets egna konton i sociala medier ska endast användas som komplement. På så sätt kan man vara säker på varifrån informationen kommer i dagens stora flöde av information – och ibland också av desinformation.

Herr talman! År 1809 hade Sverige utkämpat ett krig mot Ryssland. Det var varken det första eller det sista krig som Sverige deltog i. Fred i Europa och samarbete mellan Europas länder i form av EU kanske någon vågade drömma om redan 1809, men det realiserades först efter två förödande världskrig.

Dåvarande konstitutionsutskott hade troligen andra frågor att fundera över än hur Regeringskansliet kan fullgöra sin underrättelseskyldighet när det gäller myndighetsförfordningar som utfärdas för att införliva EU-rättsakter.

Att Sverige ingår i en union med ett parlament som vid sidan av vårt nationella parlament har rätt att stifta lagar är att föredra framför krig och elände, alla dagar i veckan. Dock är det viktigt att regeringen har en god bild av de föreskrifter som myndigheterna utfärdar med anledning av den lagstiftning som sker på EU-nivå. Lika viktigt är det att regeringen underlättas innan en föreskrift som går längre än nödvändigt utfärdas – detta som ett led i att säkerställa att Sverige inte överimplementerar EU-beslut.

Herr talman! Även om KU:s granskningar troligen sett olika ut över tid beroende på den samtid som dåvarande ledamöter var satta att hantera har principen varit densamma: att granska att makten utövas i enlighet med våra lagar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

§ 4 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU5

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen föredrogs.

Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Detta betänkande är liksom det tidigare ett sådant som inte ska behandlas av kammaren men som ändå ska anmälas. Det handlar om uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Enligt riksdagsordningen ska konstitutionsutskottet följa detta arbete och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser. Denna gång gäller uppföljningen år 2023. Det bygger även på iakttagelser och yttranden från sju andra utskott, som givetvis har varit värdefulla för konstitutionsutskottet i våra slutsatser.

Subsidiaritetsprincipen handlar om att beslut ska fattas på ett så effektivt sätt och så nära medborgarna som möjligt. Den används för att avgöra om en fråga ska beslutas på EU-nivå eller i medlemsstaterna, det vill säga maktfördelningen mellan de nationella parlamenten och Europeiska unionen. Nyligen var det också EU-val, så detta är verkligen någonting aktuellt.

Under 2023 subsidiaritetsprövade riksdagen totalt 132 förslag och lämnade sju motiverade yttranden till EU-parlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Sverige skiljer ut sig bland medlemsstaterna i EU. Vi är ett av få länder där parlamentet prövar alla förslag.

Genom den uppföljning vi har gjort kan man se en samlad effekt av olika förslag. Yttrandena från de andra utskotten innehåller också intressanta iakttagelser om utvecklingen inom olika politikområden och hur utrymmet för nationella åtgärder inom olika politikområden har påverkats till följd av lagstiftningsakter från EU.

Vid den förra uppföljningen uppmärksammade utskottet att få nationella parlament använde sig av subsidiaritetsmekanismen. I en rapport om EU:s framtida konkurrenskraft föreslås att en EU-utredning tillsätts för att analysera varför de nationella parlamenten inte använder sig av den möjlighet man har att subsidiaritetspröva förslag till EU-lagstiftning. Detta är någonting som vi kommer att bevaka framöver.

Ett utskott som har yttrat sig till KU är skatteutskottet. De för ett resonemang om att man kan behöva öka sitt engagemang för att förbättra möjligheten att nå tröskeln för omprövning, det vill säga tröskeln för ett gult kort i de fall där riksdagen har lämnat ett motiverat yttrande om att man anser att utskottet strider mot subsidiaritetsprincipen. På grund av tidsramen med en åttaveckorsfrist ser dock skatteutskottet, och även vi i KU, en utmaning i att informera övriga nationella parlament medan det fortfarande finns tid för dem att i sin tur agera. Därför är värdet av samarbete och informationsutbyte mellan de olika nationella parlamenten någonting som återkommande har framhållits. Det har tidigare även övervägts hur ett sådant samarbete kan komma till stånd och vilka hinder som kan finnas för det.

En värdefull väg för informationsutbyte mellan nationella parlament är att vi har en representant från riksdagen vid EU-institutionerna. Det är också en väg som används av utskotten.

Även miljö- och jordbruksutskottet har intressanta reflektioner i sitt yttrande när det gäller tröskeln för gult kort. Man konstaterar att denna uppnåtts endast tre gånger. Samtidigt konstaterar miljö- och jordbruksutskottet att de flesta andra parlament gör en form av urval av vilka akter man väljer att pröva. Man har också tidigare funderat över huruvida riksdagen bör överväga en sådan ordning.

Vi i konstitutionsutskottet är som sagt lite tråkiga, men vi är också ganska trygga. I denna fråga fann vi att det fanns övervägande skäl att behålla den ordning som råder.

I förra årets uppföljning noterade vi i utskottet som sagt att endast ett begränsat antal parlament har lämnat motiverade yttranden under senare år. Samtidigt framstår det som att flera nationella parlament i stället lämnar in yttranden inom ramen för den politiska dialogen och kanske i ett tidigare skede än vad riksdagen gör. Det har givetvis väckt ett antal frågor för oss i KU. Vi genomförde också en resa till Bryssel under förra året där vi grotade ned oss ännu mer i dessa frågor. Detta är givetvis någonting som vi avser att fortsätta följa.

Vi noterar också någonting som kanske är lite anmärkningsvärt: I sin årsrapport för 2023 räknar kommissionen endast fem av riksdagens sju motiverade yttranden som just motiverade yttranden. De ger inte heller någon förklaring till varför två av våra sju motiverade yttranden inte räknas med. Vi anser att det hade varit bra om man kunnat få den förklaringen.

Anf. 10 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Det är trevligt att komma redan som nummer två bland anförandena. Att jag samtidigt är sist är naturligtvis en annan sak.

Herr talman! Detta handlar om subsidiaritetsprincipen. Redan där riskerar man att snubbla på orden, men detta ord och det som det står för är väldigt centralt för Sveriges och andra länders förhållande till EU som helhet.

Subsidiaritetsprincipen har hängt med i snart 40 år. Den blev alltså relevant redan när Sverige gick med i unionen på 90-talet. Sedan dess har den utvecklats och utgör nu en del av det så kallade Lissabonfördraget från 2009.

Kärnan i principen är enkel: Saker som kan göras bättre på nationell, regional eller lokal nivå ska EU inte föreslå någon lagstiftning om. Rent praktiskt går det till så att riksdagen får möjlighet att bedöma varje förslag till rättsakt från EU utifrån just det perspektivet. Beroende på frågans karaktär och ämnesområde avgörs vilket av riksdagens utskott som ska behandla frågan. Det är viktigt att komma ihåg att den prövning som riksdagen gör genom de olika utskotten inte gäller huruvida den föreslagna åtgärden ska genomföras eller inte utan på vilken nivå den bäst genomförs.

Man ska också komma ihåg att samtliga 27 länders parlament gör subsidiaritetsprövningar. Det är emellertid inte så vanligt att medlemsländerna samarbetar om prövningarna. Det har att göra med olika frågor, men inte minst det förhållande att allting i så fall måste översättas till allting annat spelar in.

Herr talman! Konstitutionsutskottet gjorde för ett år sedan en genomgång av mer allmänna synpunkter på subsidiaritetsprincipen och i vad mån möjligheten att kommentera de rättsakter som föreslås genom exempelvis så kallade motiverade yttranden används av de nationella parlamenteten. Sverige svarar för en oproportionerligt stor del av de förhållandevis få yttranden som lämnas av nationella parlament, och förhållandevis många länder lämnar inga yttranden alls. Det kan förstås bero på många olika saker. Även över tid har förändringar skett.

Till det ska läggas den så kallade Draghirapporten, som publicerades för några månader sedan. Den förre italienske premiärministern och Europeiska centralbankens tidigare ordförande Mario Draghi uttrycker där bekymmer för de mervärden som skapas eller förloras i en struktur av natio-

nella och europeiska regler som inte är optimala, med uppbyggnad av onödig administration i EU och/eller i respektive medlemsland.

Herr talman! Mitt parti Miljöpartiet är ett frihetligt parti som är emot alla diskriminerande strukturer som förtrycker och begränsar människors frihet. Vi ser överdriven maktkoncentration som odemokratisk med risk för korruption. Därför behöver makten ständigt granskas kritiskt. Det gäller staters makt över individer och företags makt över arbete och ekonomi, likaväl som fördomars och andra strukturers makt över människor.

Lösningen är förstås att dela på makten. Beslut ska tas nära människor, och medborgarna ska ses som medskapare av vår demokrati. Det finns ett betydande stöd för en sådan åsikt. Det finns många sorters kunskap, och en del av den är baserad på närhet.

Det är den ena sidan av saken. Vi är också medlemmar i Europeiska unionen och ska såklart arbeta för att medlemskapet ger oss fördelar, besparingar och nya möjligheter utan att vi ger avkall på de frågor där vi har speciella förutsättningar, till exempel när det gäller tryck- och yttrandefrihet.

Som en avslutande fundering, herr talman, tycker jag att det finns goda skäl att se över vårt sätt att som riksdag kommunicera med kommissionen. Har vi under resans gång vunnit eller förlorat inflytande, information, delaktighet och ansvar? Det förefaller ju som om systemet med motiverade yttranden inte har någon större betydelse i dialogen mellan EU och dess medlemsstater.

Vi har i KU också vid åtskilliga tillfällen diskuterat anmälningar avseende enskilda statsråds relationer i arbetet med EU-nämnden. Uppenbarligen har andra parlament i Europa olika andra sätt att föra fram synpunkter. Skulle frågan om hela gränssnittet mellan EU och riksdagen komma att ses över med en internationell utblick skulle åtminstone jag kunna rösta för det.

Med det sagt tackar jag för ordet och föreslår att betänkandet läggs till handlingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

§ 5 En kapacitetsmekanism för elmarknaden

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU11
En kapacitetsmekanism för elmarknaden (prop. 2024/25:48)
föredrogs.

Anf. 11 JESSICA STEGRUD (SD):

Herr talman! I dag har vi samlats i kammaren för att debattera näringsutskottets betänkande NU11 *En kapacitetsmekanism för elmarknaden*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! I ett elsystem måste tillförseln av el balanseras så att den vid varje tidpunkt är lika stor som uttaget, det vill säga produktionen måste hela tiden motsvara behovet av förbrukningen av el. Det måste finnas en effektbalans. Det kan dock uppkomma situationer där det råder obalans och där tillgängliga balanseringsresurser på elmarknaden inte räcker till.

Prot. 2024/25:60
22 januari

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

En kapacitetsmekanism för elmarknaden

Det är en situation som har blivit allt vanligare i Sverige i takt med att väderberoende kraft har fått en större andel i elsystemet.

I Sverige har vi sedan 00-talet en så kallad effektreserv som utgörs av ett flertal snabbstartade produktionsanläggningar som kan aktiveras då det riskerar att uppstå effektbrist i systemet. Här i Sverige är det Affärsverket svenska kraftnät som ansvarar för den strategiska reserven och som ska säkerställa att det finns resurser tillgängliga för att möta elsystemets behov vid toppar i efterfrågan eller underskott i produktion.

Lagen om effektreserv infördes i början av 00-talet och var tänkt som en övergångslösning i väntan på en fungerande marknadsbaserad modell. Man bedömde då att en svag effektbalans medförde risk för effektbrist i extrema situationer. Men då behovet av resurser utanför den vanliga marknaden inte har försvunnit har lagens giltighetstid fått förlängas vid tre tillfällen, senast till den 15 mars i år, 2025.

Som jag nämnde, herr talman, har inte behovet av en effektreserv minskat utan snarare ökat i takt med att alltmer väderberoende kraft har kommit in i det svenska elsystemet.

I propositionen redovisar regeringen bedömningen att det således i fortsättningen behövs en kapacitetsmekanism för elmarknaden i Sverige även efter den 15 mars när den nuvarande effektreservslagen upphör. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 16 mars 2025. Man redovisar också hur den strategiska reserven ska finansieras, nämligen genom avgifter som tas ut på balansansvariga aktörer och baseras på elförbrukning. Det innebär att de som nyttjar systemet också bidrar till att upprätthålla dess stabilitet.

Herr talman! Sedan maktskiftet för två år sedan har vi sverigedemokrater tillsammans med regeringspartierna jobbat febrilt med att få ordning på Sverige igen. Områden som trygghet, säkerhet, konkurrenskraft och välfärd står numera i fokus. I stället för utopiska drömmar styr verkligheten kompassen. Ett stort och helt avgörande område för svensk konkurrenskraft och välfärd är energiområdet, som vi har debatterat många gånger här i kammaren. Även om två år är en kort tid i dessa sammanhang har vi tydligt stakat ut en ny riktning för svensk energipolitik – eller ska jag kanske kalla den för nygammal. Vi jobbar nu mer målmedvetet för att få tillbaka en robust, leveranssäker, prisvärd och fossilfri energimix igen.

Behovet av planerbar baskraft är stort. Därför har vi bland annat undanröjt lagmässiga hinder för ny kärnkraft, och vi ser just nu över en lämplig finansieringsmodell för att skapa möjlighet att återigen bli en framgångsrik kärnkraftsnation.

Den allt större andelen väderberoende kraft, framför allt vindkraft, i systemet har skapat en situation där vi pendlar mellan elöverskott och effektbrist, mellan export av el till dumpade priser och skyhöga inhemska priser för företag och hushåll. Det är en på alla sätt skadlig och inte hållbar situation för ett effektivt elsystem och global konkurrenskraft.

Herr talman! Regeringens förslag om att återinföra och utveckla den strategiska reserven är inte bara ett steg i rätt riktning utan det är en absolut nödvändighet för att klara av att balansera det numera alltmer väderberoende och instabila elnätet. Svenska kraftnät får härmed fortsatt mandat och ansvar att upprätthålla balans i systemet och förhindra effektbrist i kritiska situationer.

Herr talman! Det tar tid att bygga upp ett effektivt och leveranssäkert elsystem igen, men det går sakta framåt. Bland det första vi gjorde när vi fick regeringsinflytande var just att ge Svenska kraftnät i uppdrag att utöka effektreserven. Det är något som nu har resulterat i ett avtal med kraftvärmeverket Öresundsverket i Malmö. I enlighet med våra direktiv har Svenska kraftnät ingått ett strategiskt avtal med Öresundsverket, vilket i praktiken innebär ett effekttillskott på 448 megawatt el. Det är ett viktigt steg i rätt riktning för att säkra elförsörjningen i södra Sverige och ödriften i Malmöområdet. En välskött och moderniserad anläggning slapp nu monteras ned och fraktas till Asien. I stället kan den göra stor nytta i ett utsatt område.

Herr talman! Det är dags att lämna misslyckad symbolpolitik bakom oss. Sverige behöver en energipolitik som bygger på sunt förnuft och långsiktiga mål, en politik som sätter svensk industri, hushåll och miljö i första rummet. Vi Sverigedemokrater kommer att fortsätta att arbeta för att Sverige ska återfå ett av världens mest pålitliga, fossilfria och prisvärda energisystem.

Anf. 12 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag måste få ställa en fråga till Jessica Stegrud. Ledamoten har ofta farit med osanningar från talarstolen, och hon har hävdad att behovet av effektreserven har ökat. När har Sverige använt sig av effektreserven för svenska behov?

Anf. 13 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Det är lite märkligt att börja ett replikskifte med att påstå att jag har stått i talarstolen och farit med osanningar. Där får du vara mer konkret än så.

När har Sverige använt vårt behov av effektreserv? Var det frågan, ledamoten? Jag blir lite konfunderad, men jag svarar på den frågan.

Till saken hör att man naturligtvis måste ha en effektreserv för eget behov. Målet är inte att behöva använda den hela tiden. Det jag kan konstatera är att till exempel Karlshamnsverket, som utgör en del av effektreserven, har flera gånger fått gå upp i stabsläge och har fler gånger än någonsin de senaste åren fått ställa sig i beredskap för att gå in och balansera nätet. Så mycket vet jag, och jag hoppas att det var svar på frågan.

Anf. 14 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Jessica Stegrud för ett försök till svar.

Varför jag inledde med att hävda att ledamoten brukar fara med osanning är att jag måste ta chansen att framföra att ledamoten har påstått att min partiledare har sagt att kablar ska kapas. Ledamoten hänvisar till att det kan googlas fram. Jag har försökt men inte hittat uttalandet. Jag hävdar därför att ledamoten har farit med osanning.

Sedan går jag till den fråga jag ställde. När har vi för Sveriges behov använt oss av effektreserven? Jag kan hjälpa ledamoten fram till ett svar.

År 2013 var det tillfälle när vi senast använde oss av effektreserven. Det är elva år sedan. Vi har haft effektreserven i stabsläge för Polen och Tyskland, men för Sveriges vidkommande har vi inte använt den.

Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Uttalandet från Vänsterpartiets partiledare skedde i en intervju – det är kanske inte helt lätt att googla fram, men jag minns det lika klart som i går. Jag har i tidigare debatter sagt att det uppenbarligen inte är Vänsterpartiets politik längre, men det var det man sa inledningsvis – framför allt när perioden med de skenande priserna drog igång. Det minns jag tydligt.

Jag vet inte riktigt vad Birger Lahti vill ha sagt. Menar Birger Lahti att vi inte ska ha någon effektreserv över huvud taget? Är det slutpoängen? Jag förstår inte.

Det är allmänt känt att vi har EU:s sämsta effektbilans. Det är vi som har det. Jag vet hur situationen ser ut i södra Sverige. Och precis som jag nämnde i mitt anförande är vi otroligt glada att Öresundsverket snart är igång. Det kan framför allt fungera som ödrift men kan även stabilisera nätet i stort. Det är något som behövs alltmör.

Med den politik som Vänsterpartiet driver vill man stänga ned all kärnkraft inom 15 år och satsa på väderberoende vindkraft. Prata om att det då kommer att behövas effektreserver. Och någon plan för hur det ska gå till finns naturligtvis inte.

När det gäller vätgasplanerna och idéerna som i stort sett är skrivbordsprodukter finns det så många problem att min svarstid inte räcker till. Men det är ändå intressant att notera.

En effektreserv har man just för att det är en reserv som ska kunna gå in och stabilisera elnätet när det behövs. Det behövs i allra högsta grad. Det är också därför vi står här i kammaren i dag. Dessutom är alla partier överens om att den här kapacitetsmekanismen behöver förlängas fram till åtminstone början av 30-talet. Det skulle vi knappast vara överens om ifall behovet inte fanns. Jag tycker alltså att frågeställningen är lite märklig, Birger Lahti.

Jag ska försöka få fram uttalandet från Birger Lahtis partiledare, så att vi kan avsluta det en gång för alla.

Anf. 16 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Som har framgått tidigare heter betänkandet vi debatterar *En kapacitetsmekanism för elmarknaden*.

Den nya lagen ställer krav på att balansansvariga betalar in en avgift till Affärsverket svenska kraftnät för att täcka verkets kostnader enligt sådana avtal som verket ingår för att det ska finnas en kapacitetsmekanism. I propositionen redovisar regeringen bedömningen att det bör finnas en kapacitetsmekanism för elmarknaden i Sverige även efter den 15 mars 2025, när den nuvarande effektreserven upphör. I den här delen är vi överens med regeringen.

Att den strategiska reservens sammansättning ska vara så klimat- och miljövänlig som möjligt ser jag som en självklarhet. När fossiloljeeldade kraftverk tas i drift för att säkerställa den svenska effektbilansen måste det, enligt min uppfattning, givetvis betraktas som ett misslyckande. Därför yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet, herr talman.

Jag medger att jag inte har något bättre förslag för hur finansieringen ska gå till, och jag är överens med regeringen om att vi ska ha en effektreserv i beredskap. Men som jag sa i replikskiftet med sverigedemokraten

har vi på elva år inte behövt använda den för eget bruk. Att vi har startat den en gång för att rädda polsk energiförsörjning är en annan sak.

När det gäller samhällsviktig funktion som eldistribution, balansansvar och dess produktion är jag övertygad om att samhället borde ha mer ansvar och ägande. Marknaden är absolut en bra dräng i många fall. Men när vi hyggesbrände avverkade trakter i skogen för att ge återväxten bästa möjliga förutsättning brukade vi säga: Elden är en utmärkt dräng men en urusel och farlig herre om den får härja fritt. Det är lite samma sak vad gäller marknaden på några områden.

Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Birger Lahti!

Vi brukar träffas här i talarstolarna och utbyta vissa frågor som vi upplever att vi inte fått svar på. Min ständiga fråga till Vänsterpartiet är hur det här med nedläggningen av kärnkraften inom bara 15 år ska gå till. Vilken typ av kraft ska träda in i stället? Hur ska det gå till?

Jag skulle gärna vilja höra hur tankarna går kring just vätgasen, som jag har förstått att Vänsterpartiet sätter stor tilltro till.

Anf. 18 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Vad gäller kapacitetsmekanismen för elmarknaden, som vi debatterar i dag, är jag som jag sa i mitt anförande övertygad om att vi behöver den. Den kommer säkert att behövas även efter 2030. Men att vi inte skulle behöva effektreserven om vi bygger ut kärnkraften tror inte Vänsterpartiet och jag på.

Vad gäller vätgasen tror jag att den kanske också kommer att ha sitt värde i en effektreserv i framtiden.

Anf. 19 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för den indirekta rättelsen. Debatten handlar om en kapacitetsmekanism för elmarknaden, men allting hänger ihop. Det är klart att vi har behövt en kapacitetsmekanism trots att vi har haft kärnkraft. Men faktum är att behovet av effektreserver ökar enormt vid ytterligare nedstängning av planerbar storskalig baskraft. Det sambandet tror jag att även Vänsterpartiet kan se.

Det är därför jag ofta kommer in på vätgas. Den utmålas som någon sorts frälsare för elsystemet, både som lagringsmöjlighet och som en uto-pisk grön baskraft, som man brukar kalla det, vilket är högst orimligt. Men vi får sällan svar på hur det ska gå till och vad det framtida behovet egentligen blir om vi stänger ned all kärnkraft, som Vänsterpartiet vill göra. Då lär effektreserverna vi har i dag absolut inte räcka till. Det är min fasta övertygelse, herr talman.

Anf. 20 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan från ledamoten.

Jag kan hålla med om att vi inte ska stänga ned fungerande kärnkraft så länge vi inte har några andra effektslag som kompenserar. Men vår plan och vision är att vi inte ska behöva det efter 2040 eller 2045. Det står jag för. Men om det visar sig att vi inte har de andra pusselbitarna på plats måste vi givetvis ompröva vårt beslut.

Prot. 2024/25:60
22 januari

*En kapacitetsmekanism
för elmarknaden*

Vad gäller teknikutvecklingen kan man om man jämför kärnkraft med andra förnybara resurser som vätgaslagring se att dessa har gått framåt enormt mycket mer. Kärnkraften harvar med sin gamla teknik sedan 50 år.

Framtiden är inte gammal teknik med kärnkraft, vars lagring av uttjänt kärnbränsle inte är fixad än. Det finns ingenstans i världen. Finland är först med att bygga det. Därför hävdar jag fortfarande att framtiden nog är något annat än gammal teknik och farlig kärnkraft som en del av lösningen.

Anf. 21 KJELL JANSSON (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag om en proposition från regeringen. Det handlar om en ny lag om balansöversföring som ska börja gälla från den 16 mars.

Ett elsystem kräver att tillförseln av el motsvarar uttaget. Lagen om effektreserv introducerades som en tillfällig lösning i början av 2000-talet, och den upphör nu att gälla den 15 mars 2025. Förslaget innebär att den ersätts med en ny lag om balansöversföring från den 16 mars.

Det är viktigt att det finns en kapacitetsmekanism som fungerar just när elen inte räcker till. I dag har vi en kritisk dag igen. Det är i princip vindstilla, och elpriset här i Stockholmsregionen är uppe i 4 kronor per kilowatt. Kapacitetsmekanismens funktion är att hantera situationer där ordinarie marknadslösningar inte räcker till för att upprätthålla balansen mellan produktion och konsumtion av el.

Effektbristen är särskilt stor i elområde 3 och 4 vid vissa tillfällen, framför allt efter nedstängningen av sex kärnkraftsreaktorer.

Finansieringen ska ske genom avgifter från balansansvariga. Avgifterna ska baseras på elförbrukningen i utgångspunkter under perioder med hög belastning.

Herr talman! Slutligen vill jag säga att jag ser fram emot att vi får bygga nya reaktorer för att få ordning och ett robust elsystem. Det gäller i första hand Ringhals.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 22 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Kjell Jansson för anförandet och regeringen för propositionen.

Jag har en ganska enkel fråga. Regeringen har lagt fram ett förslag om ett energipolitiskt mål – eller ett elpolitiskt mål, kanske man ska säga – om 100 procents fossilfrihet. Trots det har man nu en kapacitetsreserv som är fossil. Det hade gått alldeles utmärkt att ställa krav på fossilfrihet i kapacitetsreserven. Till exempel har Karlshamnsverket körts på bioolja, så det är fullt möjligt. Om man nu har ett mål om fossilfrihet, varför ställer man då inte de kraven när staten upphandlar reserven?

Anf. 23 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Nordin för frågan. Det går inte att ha detta helt fossilfritt så länge vi har vindkraft. Det är svårt att ha någon ersättning. Vi har vattenkraften, som ersätter huvuddelen när det inte blåser. Men i södra Sverige har vi som bekant väldigt lite vattenkraft. Där är det Karlshamnsverket och Öresundsverket som fyller på med energi. Det är inget konstigt.

Det tar tid att bygga ny kärnkraft. Centerpartiet bär en stor del av ansvaret för avvecklingen av reaktorer. Egentligen ligger ansvaret mer på ledamoten Nordin än på undertecknad.

Prot. 2024/25:60
22 januari

*En kapacitetsmekanism
för elmarknaden*

Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Det här är ingen kärnkraftsdebatt. Jag tänker inte ge mig in i den diskussionen, för det är mest struntsnack.

Min fråga handlade om den strategiska reserven och varför man inte gör den fossilfri. Det har ingenting med vindkraft att göra. Öresundsverket går på gas. Det finns biogas. Det är exakt samma molekyler, men med biologiskt ursprung. Karlshamnsverket går på olja. Man har till och med testkört det på bioolja, det vill säga förnybara resurser.

Varför ställer inte regeringen krav på fossilfrihet, trots att det helt klart är fysiskt möjligt? Båda verken skulle alldeles utmärkt kunna köra på det. Man kan också naturligtvis ha andra lösningar och andra verk. Det här har ingenting att göra med vare sig vindkraft, nedlagd kärnkraft eller för den delen vad Centerpartiet gjort i den här kammaren gällande energisystemet.

Min fråga är: Om nu regeringen har satt upp ett mål om 100 procents fossilfrihet, varför försöker man inte ens leva upp till det, trots att de fysiska förutsättningarna finns?

Anf. 25 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Nordin ställer tekniska frågor. Det kanske är svårt för mig att redogöra för svaren. Det är svårt för mig som ledamot att tala om vad de reservverk vi har – Karlshamnsverket och Öresundsverket – ska drivas på. Men jag vet att ledamoten Nordin är väldigt mycket inne i tekniska lösningar i diskussionerna. Det är lite anmärkningsvärt, tycker jag. Vi har expertis som sköter det här. Det är inte vi i riksdagen som gör det. Vi sätter ramar för saker och ting och stiftar lagar. Sedan sköter expertisen hur:et.

Det är bara att konstatera att vi har för lite kärnkraft i södra Sverige. Det gör att vi måste ha den här lagen om effektreserv, som fyller upp när det är effektbrist. Sedan har vi de verk vi har. Det är de här verken som finns just nu.

Anf. 26 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Kapacitetsmekanism, strategisk reserv – det är egentligen fina ord för en rejäl backup. Det är klokt att ha en sådan i ett elsystem för att täcka upp när annat skiter sig. Vi vet att det kan behövas om vi har utlandskablar som faller ifrån, kärnkraftverk som snabbstoppar och annat. Det är helt enkelt en relativt billig försäkring mot att få brist i nätet. Vi har länge haft en sådan försäkring, och det är bra. Det är bra att regeringen nu ser att den också kommer att behövas framöver. Så långt är vi helt överens.

Det är i sammanhanget också viktigt att påpeka hur ofta den här kapacitetsreserven har körts. Det har skett en enda gång de senaste tio åren. Då användes den i fem timmar på begäran av Polen. Att den strategiska reserven används så lite visar att vi har ett starkt elsystem. Det rankas faktiskt i topp i världen, oavsett vad Tidögänget säger. Det här är mycket tydligt. Det motsäger också de saker som Jessica Stegrud sa tidigare i den här debatten om att behoven ökat. De har inte alls ökat. Vi har inte använt den

här kapacitetsreserven på ett decennium, förutom när Polen begärde det; då är det bra att vi kan dela resurser med dem.

Det finns också en tydlig förbättringspotential för den strategiska reserven. Den är fossil, som ni hörde i ett tidigare replikskifte, trots att regeringen satt upp ett mål för elsystemet om 100 procents fossilfrihet. Det går alldeles utmärkt att i stället köra de här verken på förnybara resurser – eller fossilfria, om man nu vill kalla det så.

Detta handlar inte, som vi hörde tidigare, om att politiken skulle bestämma vilket bränsle som körs, utan det handlar om att man sätter upp ramar – precis det som Moderaterna efterfrågade. När staten upphandlar kraft kan man välja att upphandla den fossilt eller fossilfritt. Om det är någonting som är en ram är det väl att säga att det ska vara fossilfritt. Vilka verk som kommer att köras, vilka bränslen det kommer att vara och hur man kommer att formulera detta är det sedan upp till bolagen att bestämma. Det är det inte jag som politiker som gör.

Det här verkar mest vara dåliga undanflykter från regeringens sida. Det finns helt enkelt ingen anledning att köra fossilt. Därför yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet.

Det är också förvånande att regeringen, som gärna vill tala om långsiktighet, inte slår fast att den här strategiska reserven ska gälla under över-skådlig tid. Man får lite känslan att regeringen tycker att det kanske inte vore så dumt med en kapacitetsmarknad egentligen, trots att en entydig forskning visar att det vore dyrt, olämpligt och onödigt att införa en sådan i Sverige, inte minst med tanke på att vi har så mycket vattenkraft som skulle göra det dyrt. Varför avfärdar inte regeringen det här? Den billigaste lösningen är helt enkelt en strategisk reserv. Då är det bättre att slå fast att den kommer att gälla. På så sätt skapar man långsiktighet men också möjligheter för dem som vill investera i en sådan reserv och vara med i upphandlingen.

Slutligen vill man inte heller låta alla tekniker få chansen att konkurrera på lika villkor. Om vi nu återigen säger att man ska sätta upp ramar är det väl klokt att ge alla tekniker möjligheten i stället för att välja ut vilka tekniker som ska få chansen. Likaväl som att produktionen ökas kan man tänka sig att konsumenter är beredda att mot betalning minska sin konsumtion. Utfallet kommer ju att bli detsamma: att utbud och efterfrågan möts under den tid som behövs. Varför låter inte regeringen dem få chansen? Möjligheten har funnits tidigare, så bevisligen har det här fungerat.

Herr talman! Man behöver inte vara så konspiratoriskt lagd för att se att regeringens energipolitik mest är en fernissa. Det mål om fossilfrihet som man själv ofta stoltserar med och säger att man har antagit är man inte ens beredd att leva upp till när det kommer till det man själv kan påverka i form av den strategiska reserven. Att jobba kostnadseffektivt verkar inte heller vara prioriterat, med tanke på att inte alla får chansen. Man håller i stället dörren öppen för det fossila. År 2025 är man beredd att upphandla fossil kraft. Det är galenskaper. Dessutom håller man dörren öppen för en kapacitetsmarknad som utöver de hundratals miljarder som redan är aviserade i subventioner till kärnkraft skulle göra det möjligt att lägga ännu mer pengar på ett ensidigt kraftslag.

Herr talman! Jag säger till regeringen: Bättre kan ni! Försök åtminstone att leva upp till era egna mål! Kom tillbaka med nya förslag!

Herr talman! I maj förra året, 2024, beslutade riksdagen om den energipolitiska inriktningspropositionen. Den innebär en omläggning i svensk energipolitik och att vi för första gången på flera decennier har både ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål. Som bekant i den här kam-maren innebär planeringsmålet att Sverige bör planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 terawattimmar till år 2045.

Lite mer än hälften av mandatperioden har gått. Inom energiområdet har regeringen fattat mer än 60 beslut om åtgärder som bedöms stärka energiförsörjningen redan till omkring 2030.

Exempel på detta är Kraftlyftet, en satsning för att säkra effekt där det behövs. Beslut om pilotprojekt med gasturbiner i Västra Götaland har fattats, och Öresundsverket och dess planerbara kraft behålls och återstartas i mars. Kärnkraften har fått bättre villkor här och nu, och vattenkraften – kanske ändå det finaste vi har – ska få bättre förutsättningar.

Vi inrättar ekonomiska incitament för kommuner som vill acceptera vindkraftsetableringar. Anslutningsköerna effektiviseras och tillstånds-processerna förbättras. Vår elmarknad påverkas i allra högsta grad av beslut som fattas av våra grannländer, och Elmarknadsutredningen, som tillsattes i januari 2024, har som syfte att få till stånd en bättre elmarknad för Sverige. Regeringen använder även sitt mandat till att sätta press på andra EU-länder, som i dialogen med Tyskland.

Herr talman! Mer än 60 åtgärder har vidtagits, och i dag beslutar vi om en kapacitetsmekanism för elmarknaden. Sverige hade redan innan EU:s så kallade elmarknadsförordning antogs en kapacitetsmekanism i form av en strategisk reserv. Lagen om effektreserv infördes i början av 2000-talet med anledning av den då svaga effektbalans som rådde och den risk för effektbrist som bedömdes kunna uppstå i extrema situationer.

Svag effektbalans uppstod inte minst på grund av nedläggningen av Barsebäck. Det borde ha varit tydligt redan i början av 2000-talet vilka konsekvenser nedläggningen av fungerande baskraft kunde få för elsystemet i dess helhet, men ändå fortsatte nedläggningen av fler kärnkraftsreaktorer. Av tolv reaktorer har vi i dag sex kvar. Trots storsatsningar på mer elproduktion består effektproblematiken i Sverige eftersom de väderberoende kraftslagen har premierats framför de planerbara kraftslagen.

Herr talman! Lagen om effektreserv slutar snart att gälla. Regeringen bedömer att det behöver finnas en kapacitetsmekanism för elmarknaden i Sverige även efter den 15 mars 2025 och att balansansvariga ska betala en avgift till Svenska kraftnät för att täcka deras kostnader för ändamålet. I övrigt är avsikten att i så stor utsträckning som möjligt reglera den nya kapacitetsmekanismen på förordningsnivå. Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om finansiering av en kapacitetsmekanism för elmarknaden.

Regeringen skapar nu grogrunden för framtidens elsystem. Dess tillväxt kommer att ta tid. En strategisk effektreserv är avgörande inte minst utifrån ett beredskapsperspektiv, så att effektbalansen kan upprätthållas även om systemet utsätts för stress och press. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Anf. 28 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Eftersom jag inte fick något svar i föregående replikskifte om varför regeringen fortsätter med en fossil kapacitetsmekanism när man har chansen att upphandla den fossilfritt – inte minst med tanke på regeringens egen målsättning om 100 procents fossilfrihet – tänkte jag ställa samma fråga till Camilla Brodin.

Detta är kanske den enda möjlighet staten har att ha direkt påverkan på elsystemet. I övrigt är det ju utsläppshandeln som avgör prissättning, och marknadsaktörer får bestämma vad de använder. Detta har gjort att vi i Sverige har ett väldigt rent elsystem ur ett koldioxidperspektiv.

Men när alltså staten för en gångs skull har möjlighet att välja, varför väljer man då inte fossilfrihet när man kan?

Anf. 29 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Rickard Nordin, för frågan! Jag förstår att Centerpartiet vill ställa den eftersom man inte sitter vid makten och har helhetsperspektivet.

Självklart ska regeringen jobba för att kapacitetsmekanismen i framtiden ska kunna vara helt fossilfri. Men i det läge som vi är i just nu måste vi se till att ha en effektreserv som vi kan lita på. Det beror på att vi har ett elsystem som inte är där vi skulle vilja att det var. Vi behöver se till att sjukhus och andra som behöver en nödreserv alltid kan lita på att el finns där när de behöver den. I det läget är vi inte just nu. På sikt vill vi absolut nå fossilfrihet, men där är vi inte i dagsläget.

Anf. 30 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Det är just detta som är så svårt att förstå. De verk som har upphandlats och de verk som skulle vara möjliga att upphandla går ju att köra fossilfritt. Fossil gas är ju identisk med biogas, och biogas finns, så det är fullt möjligt att använda den för att köra verken.

Det verk som har använts mest, Karlshamnsverket, går på fossil olja. Det har ju med framgång provkörts på bioolja. Här finns alltså också fossilfria resurser att tillgå om man väljer att upphandla det. Annars kommer man såklart inte att göra det.

Det är alltså inga sjukhus som blir utan el för att man ställer krav på fossilfrihet, och det är ingen annan heller som blir utan el. Det är tekniskt möjligt. Det har testats i anläggningarna. Det är fysiskt möjligt. Alla parametrar är upprätthållna. Ingen kommer att bli utan någonting. Men regeringen väljer ändå att inte kravställa i det här fallet, trots att man har sagt att vi ska vara fossilfria.

Min fråga kvarstår: Varför väljer man att inte ställa dessa krav trots att det är fullt möjligt?

Anf. 31 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Jag förstår varför ledamoten fortsätter att tjata om detta. Det verkar ju vara det enda man bryr sig om. Man tittar inte på vad det finns för bäst-före-datum på biooljorna och så vidare. Man vill att det ska vara så förnybart det bara går, och man har en tro på att det alltid kommer att fungera. Jag skulle inte vilja vara den som står där och ser människorna i ögonen när elen inte kommer ända fram.

När det gäller vad som ska vara den sista livlinan måste det vara upp till företagen själva att bestämma. Precis som ledamoten säger har regeringen en möjlighet att ställa krav, men i det läge där vi nu befinner oss sätter vi människors väl och ve främst. Vi vill inte behöva stå där och säga: Hoppsan, det räckte visst inte!

Den här regeringen tar sitt ansvar och sitt uppdrag på största möjliga allvar när det gäller att se till att det finns el när den väl behövs. Jag hoppas att vi kommer att kunna ses i den här kammaren och debattera andra frågor också. Men energifrågan i Sverige är en beredskapsfråga, och där gamblar vi inte, utan vi tar det på stort allvar.

Anf. 32 LINUS LAKSO (MP):

Herr talman! Vi är alla överens om att det fortsatt är klokt att ha en strategisk reserv. Som sades tidigare är det lite som en försäkring, en sista livlina och en backup för elsystemet. Det går dock en viktig skiljelinje här.

Det är bisart att vi har en regering som har gjort ett stort nummer av att man ändrar målet för elsystemet från förnybart till fossilfritt, men det första regeringen gör när man har ett val mellan fossilt och fossilfritt är att välja det fossila. Inte minst flera regeringsföreträdare har gjort ett stort nummer av att Karlshamnsverket körs på olja. Här har man det politiska valet att upphandla förnybart – eller fossilfritt, om man så vill; det är väl ingen skillnad i det här fallet – eller fossil olja för den strategiska reserven. Då väljer regeringen alltså det fossila. Det är faktiskt helt obegripligt!

Sedan ska man naturligtvis ta teknisk hänsyn. Man skulle kunna ha övergångsregler. Man skulle kunna se till att göra ytterligare testkörningar, så att man säkerställer att det fungerar. Men som nämndes tidigare har man provkört Karlshamnsverket på bioolja. Den är i princip identisk med fossil olja. Vad gäller gaseldade verk är det exakt samma molekyler som man eldar. Där finns det alltså över huvud taget ingen teknisk skillnad – om man vill upphandla gaseldade kraftverk i den strategiska reserven, som drivs av förnybart. Det finns alltså inga vettiga argument för att upphandla det fossila här, utan detta är bara en ren inkonsekvens från regeringen.

Sedan har det försökts göra gällande att detta skulle behövas på grund av att det kom in mycket förnybart i systemet. Detta behövs ju som en reserv för oförutsedda händelser av alla slag. Det kan vara snabbstopp i kärnkraften och så vidare. Men faktum är att effektreserven aldrig har behövt aktiveras sedan 2013 för det svenska elsystemet, och det ansågs vara klokt att ha den reserven även när vi hade tolv reaktorer. Dessa argument är alltså bara rent nonsens.

Det finns ett väldigt stort problem framåt med att man inte vågar ta ställning mot det fossila. Jag ska citera vad Svenska kraftnät skrivit i sin utredning om en långsiktig kapacitetsmekanism. Om fossilgaseldade kraftverk tillåts delta i upphandlingen kan det enligt rapporten innebära incitament för nyinvesteringar i kapitalintensiva och långlivade anläggningar med hög klimatpåverkan. Det konstateras vidare att eftersom det svenska elsystemet i stort sett är fritt från fossilbaserad produktion skulle nyinvesteringar i sådan produktion flytta Sverige i fel riktning, mot ett system med mer klimatpåverkan. Därför anser Svenska kraftnät att regeringen bör överväga om det är motiverat att ställa hårdare krav när det gäller koldioxidutsläpp än EU:s minimikrav.

Till och med Svenska kraftnät, som faktiskt ansvarar för effektreserven, rekommenderar regeringen att upphandla fossilfritt. Därför tycker jag inte att det håller att hänvisa till några expertutlåtanden. Det är precis tvärtom. Vår expertmyndighet eller vårt affärsverk här rekommenderar att man ska upphandla fossilfritt för att vi inte ska låsa in oss i ett fossilberoende elsystem eller i alla fall en fossilberoende effektreserv.

Sedan hänger det här med energi och effekt ihop. Vi behöver få in mer energi, och vi behöver få in mer effekt. Men även här misslyckas regeringen kapitalt. Sedan den här regeringen tog över har utbyggnadstakten av fossilfri kraft halverats till och med nu. Vi har gått från en utbyggnadstakt på två gigawatt per år till en gigawatt per år under denna regering, och prognosen är att det kommer att falla ytterligare, till en halv gigawatt, om två år. Pratet om att accelerera utbyggnaden av fossilfri kraft är just bara prat. I verkligheten är prognosen att utbyggnadstakten minskar med 75 procent under den här mandatperioden. Det är en katastrof med tanke på behovet av mer fossilfri el, framför allt i närtid men även på lång sikt.

Detta har många förklaringar, men vi vet att Tidöpartierna stoppar mellan 70 och 100 procent av vindkraften när de har möjlighet ute i kommunerna genom det kommunala vetot. Man har motarbetat solkraften genom att sänka det gröna avdraget och ta bort den så kallade 60-öringen. Man har stoppat nästan all utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Det gjorde man först i hela Östersjön genom att lägga en död hand över detta i stället för att försöka hitta samverkanslösningar mellan försvaret och energiintresset. Sedan, på luciaaftermiddagen, lade man en död hand över resterande havsbaserad vindkraft de närmaste tio åren genom förslag som är riktigt dåliga vad gäller att byta system för den havsbaserade vindkraften. Det finns i och för sig en klok tanke i detta, men på grund av det dåliga genomförandet finns det stor risk att det försenar utbyggnaden av vindkraft till havs med tio år.

Sedan har vi en utredning om finansieringen av kärnkraft. Man kan tycka vad man vill om den, men den har mött stenhård kritik även hos kärnkraftsförespråkare. Går man så tydligt in med stora subventioner till ett enskilt kraftslag drar andra investerare öronen åt sig när det gäller att investera i annan kraft, eftersom det inte går att konkurrera med en så subventionerad produktion. Även kärnkraftsförespråkare har sågat denna modell och pekat på att det kommer att leda till effektbrist de närmaste 20 åren om man inte får fart på den övriga energiproduktionen.

Det tar lång tid att bygga ut just kärnkraften, som är regeringens ensidiga fokus. Man fokuserar på det i stället för att fokusera brett, vilket är det minsta man borde kunna begära med tanke på att det låter så i retoriken. Till råga på allt kommer de totala utsläppen att vara 220 miljoner ton högre på grund av den tid som det tar att få kärnkraften på plats – jämfört med att man bygger ut det förnybara, som går snabbt att bygga ut och som är billigt.

Då kommer vi tillbaka till effektfrågan, fru talman. Även här misslyckas man. Effektreserven är ett sätt att säkerställa effekt som en backup, men den är bara tänkt att användas i yttersta nödfall och har faktiskt inte behövt användas sedan 2013.

Kristdemokraterna nämnde att det finns ett litet trevande försök att få fram mer effekt i det så kallade kraftsteget, men när jag hade en interpellationsdebatt med energiministern för någon vecka sedan fanns det absolut ingen aning till svar om hur mycket effekt som man faktiskt får fram genom den satsningen. Det borde rimligtvis finnas någon typ av tanke eller analys från regeringen, eftersom man har gjort ett stort nummer av att prata om effekt, men man har absolut ingen aning om hur detta ska gå till. Man har ingen plan och inget mål.

Flertalet tunga aktörer har nämnt att vi skulle behöva ungefär tio gigawatt reglerbar kraft till någonstans mellan 2030 och 2035. Men regeringen har absolut inte gjort någon analys av detta, och då får man ingen styrning på det. Miljöpartiet har föreslagit att vi ska sätta upp ett mål om tio gigawatt reglerbar kraft och flexibilitet till 2030. Det finns många tekniker som kan bidra till det: höjd effekt i vattenkraften, höjd effekt i kraftvärmen, olika typer av energilagringar – pumpkraft, vätgas och värmelagring – och användning av flexibilitet. Men det är en otroligt svag insats av regeringen när det gäller just effektfrågan.

Fru talman! Jag tycker att det behövs en rejäl skärpning av regeringens energipolitik på totalen. Man hade kunnat börja med att se till att upphandla effektreserven fossilfritt för att åtminstone försöka nå sina egna mål om ett fossilfritt elsystem.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2. Vi står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till en av dem.

Anf. 33 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Linus Lakso, för anförandet!

Jag tycker att det är häpnadsväckande att höra en miljöpartist prata om det svenska energisystemet och om alla svagheter som regeringen presenterar på det här området. Det är minst sagt magstarkt.

Förlängningen av den kapacitetsmekanism som vi debatterar här i dag är ytterst en effekt av miljöpartistisk politik – en miljöpartistisk politik som har stängt ned välfungerande, livstidsförlängd och välinvesterad planerbar kärnkraft. Det är miljöpartistiska beslut.

Ju mer vi stänger ned baskraft, desto mer av dessa effektreserver kommer vi att behöva, och därför är det otroligt magstarkt att höra Miljöpartiet stå och klaga på regeringens politik. Vi och regeringen gör tillsammans allt för att få igång en stabil baskraft och leveranssäker elproduktion igen, det råder det ingen tvekan om, och förlängningen av kapacitetsmekanismen behöver vi ha just för att vi har så mycket väderberoende kraft i mixen.

Jag hörde som hastigast att ledamoten pratade om att vi behöver väldigt mycket mer el. Ledamoten sa i och för sig också, fru talman, att effektbristen var ett problem men vad jag förstår också att vi har ett elunderskott.

Ledamoten brukar skryta om att vi har ett elöverskott och att vi exporterar mer än någonsin, och det är ju det som är problematiken: Vi har en situation med elöverskott i perioder, varvat med effektbrist. Det är det som är problematiken.

Jag skulle därför vilja vända tillbaka frågeställningarna som ofta kommer från ledamoten, och det är just hur Miljöpartiet ska få ordning på frågan om ett stabilt och robust elsystem i framtiden.

Anf. 34 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag tyckte att det lät lite förvirrat från ledamoten. Jag har verkligen inte påstått att vi har elunderskott, utan det är precis som ledamoten konstaterar.

Jag brukar som exempel nämna att när högern styrde senast, alltså när nuvarande energiministerns parti senast var inblandat, då hade vi elunderskott på årsbasis i Sverige och var beroende av att importera tysk och polsk kolkraft. Detta gällde flertalet år som Alliansen styrde. Efter åtta år med en rödgrön regering hade vi, när vi lämnade över regeringsmakten, det största elöverskottet i EU. Vi har alltså ett stort överskott på el tack vare Miljöpartiets politik.

Jag tycker att det är bra att vi diskuterar effektfrågan, för Miljöpartiet är, mig veterligen, det enda parti som faktiskt har satt upp ett konkret mål om att få fram just mer reglerbar effekt. Regeringen har inget mål och ingen analys kring detta. Eller kan Jessica Stegrud svara på vad regeringsunderlagets analys är av hur mycket effekt som behövs och var den ska komma ifrån fram till 2040? Det är alltså Tidöpartierna som har frågor att besvara.

Apropå effektreserven kan jag bara konstatera att Stegruds påstående faller på sin egen logik. Effektreserven fanns ju även under den tid vi hade tolv reaktorer, och då hade vi ett elunderskott. Den logiken går bara inte ihop om man tittar på fakta.

Anf. 35 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Det må ha blivit lite förvirrat när jag sprang in i kammaren. Jag kanske inte sa det, men vad jag menade, och där är vi överens, var att vi numera har ett elöverskott i perioder och det skryts om att vi exporterar mer än någonsin. Samtidigt har vi EU:s sämsta kraftbalans, vilket är ett tydligt tecken på en marknad i obalans. Det är det som är poängen.

Det är miljöpartistisk politik som har lett fram till det här. Politiska beslut har stängt ned sex kärnkraftsreaktorer. Det har byggts mer vind, 13 000 megawatt de senaste tio åren om jag minns rätt. Vi har fått en mer väderberoende och därmed osäker energimix, vilket är problematiken, och då ökar behovet av kapacitetsmekanismer och effektreserver.

Trots att den föregående regeringen uttalat ville stänga ned kärnkraft och få in mer väderberoende kraft i energimixen hade man inte vett, fru talman, att se till att Svenska kraftnät upphandlade tillräckligt med effektreserv. Bland det första vi gjorde när vi fick inflytande var att ge Svenska kraftnät uppdraget att säkerställa en bättre effektreserv, vilket jag också sa i mitt anförande. Det är också därför som Öresundsverket nu fasar ut så sakteliga på nätet, vilket är otroligt viktigt.

Jag tycker att det är oansvarigt att stå här och prata om presenterade lösningar. Vi har varit tidigt ute med förslag om gasturbiner, och jag har noterat att även Miljöpartiet har lanserat detta. Det handlar om otroligt bra kraft för att öka överföringskapaciteten och för att ha en bra effektreserv i väntan på den långsiktiga logiska lösningen, vilket ju är storskalig planer-

bar fossilfri kärnkraft – det som har tjänat oss så väl och kommer att tjäna oss väl även i framtiden.

Prot. 2024/25:60
22 januari

Anf. 36 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att korrigera Stegrud. Vi har absolut inte EU:s sämsta effektbalans. Det faller på sin egen orimlighet om man kan fysikens lagar, för om vi har ett stort överskott av el och exporterar 99 procent av årets alla timmar har man också ett överskott på effekt. Jag tror därför att Jessica Stegrud behöver läsa på lite grann om fysikens lagar.

Det som Stegrud antagligen syftar på är att vi har ett produktionsunderskott i SE4 men inte ett effektunderskott, och för att förstå skillnaden måste man förstå fysikens lagar. Det är inte ett effektunderskott eftersom vi har ledningar som exporterar el – ungefär sex gigawatt om jag inte kommer ihåg fel – till SE4 som upprätthåller balansen.

Med det sagt vore det definitivt välkommet med mer produktion i SE4, vilket är något som inte minst Miljöpartiet driver på. Vi vill ju se till att vi inom kort ansluter mer havsbaserad vindkraft till SE4. Det skulle pressa ned elpriserna rejält. Vi behöver även bygga ut den landbaserade vindkraften, men där sätter framför allt SD men även resten av Tidöpartierna stopp i och med det kommunala vetot.

Det är inget snack om att vi behöver mer effekt; det har jag förespråkat länge. Det är klart att när man har mer väderberoende kraft behöver man också mer reglerbar kraft. Därom är vi överens i vissa delar.

Vi är också överens om att gasturbiner är ett väldigt bra komplement. Den stora skillnaden är att Tidöregeringen vill upphandla fossila resurser, medan Miljöpartiet föreslår att vi upphandlar förnybara resurser som kan produceras till exempel av svenska bönder i form av biogas, vilket vore en stor vinn-vinn för det svenska näringslivet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 6 2024 års redogörelse för företag med statligt ägande

2024 års redogörelse
för företag med statligt
ägande

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU4

2024 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2023/24:140) föredrogs.

Anf. 37 KJELL JANSSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Statliga bolag är i grunden fel i ett samhälle med marknadsekonomi. Skälet till att vi har 41 statliga bolag är att politiken har haft en tro på att staten i vissa delar driver företag bättre än entreprenörer. Det kan bero på att politiker historiskt känt trygghet i att vissa funktioner ligger i bolag med statligt ägande. Det har jag respekt för.

Regeringen har nu lämnat SAS, och vi avvecklar successivt vårt ägande. Det är inte klart, men det pågår. Vi har sålt Svensk Bilprovning till Tyskland för 1,2 miljarder, ett lysande exempel på hur en avreglering

av besiktningmarknaden verkligen är ett lyft för kvalitet och service för bilägarna. När monopolet försvann öppnades möjligheten att boka besiktning snabbt och smidigt. Tidigare fick man boka minst en till två månader i förväg för att få en besiktningstid. Jag vet hur det var; när jag hade mitt företag hade jag ett tag sex bilar.

SBAB är ett företag som staten överväger att avyttra. Att driva bank är kanske inte statens kärnverksamhet.

Det ska dock sägas att flera av statens bolag är väldigt lönsamma och går bra, exempelvis LKAB och Vattenfall. De gör stora vinster. Vattenfall kommer att ha en mycket strategisk roll nu när det ska byggas nya kärnkraftsreaktorer i Ringhals och sedermera kanske även i Forsmark. Jag förväntar mig dessutom att de är mer på.

Fru talman! Den viktigaste frågan för att Sverige ska vara konkurrenskraftigt är att lösa energifrågan. LKAB är i en utvecklingsfas där man planerar att öppna en ny gruva, Per Geijer. LKAB har extremt hög kvalitet på sin malm, och den nya gruvan ger ännu högre kvalitet. Vad jag förstår är det världens bästa kvalitet på den malmen. I dag producerar LKAB 80 procent av Europas järnmalm. Det är fantastiskt. Jag måste säga att det är imponerande.

Svenskt välstånd är uppbyggt på innovationer, hårt arbete och utbildning av fantastiska människor. Vi kan se tillbaka till 1880, då Sverige var lika fattigt som länder i Afrika är i dag. Vi har gjort en enorm resa med hårt arbete och utbildning i Sverige.

Inkomsterna från exportindustrin utgör 52 procent av bnp. Regeringen driver samma linje som tidigare regering, och det finns brett stöd för detta i riksdagen.

Fru talman! Det kommer snart att fattas beslut här i kammaren om att tillåta gårdsförsäljning från den 1 juni. Det blir ett stort lyft för landsbygdsföretagare som tillverkar livsmedel och annat. Det ser jag fram emot. Några belackare är rädda att Systembolagets monopol ska undermineras. Det tror jag inte att man behöver vara orolig för. Det sortiment Systembolaget har kan aldrig en gårdsbutik erbjuda. En sak är helt klar: Utan konkurrens ökar varken kvalitet eller service. Gårdsförsäljning kommer att vara ett lyft för livsmedelsproducenter, inte minst mindre bryggerier, som det finns väldigt många av i Sverige på landsbygden.

Fru talman! Sveaskog är ett statligt skogsbolag, som har i uppdrag att avyttra 60 000 hektar produktiv, fjällnära skogsmark som ersättningsmark.

Samhall är en verksamhet som får ganska mycket kritik av privata företag. Flera aktörer menar att Samhall har underprissättning exempelvis vid anbud på städtjänster i offentliga lokaler. Därför tycker jag att det är viktigt att regeringen följer upp deras verksamhet noggrant.

Fru talman! Postnord är ett företag som staten samäger med danska staten. I Danmark har man gjort kraftiga förändringar av verksamheten under de senaste åren, och det kan påverka den svenska verksamheten. Postnord går dåligt. Man har nu vid årsskiftet höjt brevpортот med 4 kronor. Det viktigaste är att postverksamheten fungerar i hela landet. Svenska folket måste kunna lita på att breven kommer fram i tid. Det är faktiskt Postnords huvuduppdrag, anser jag. Bolaget har haft problem med leveranskvaliteten, vilket är bekymmersamt. Mycket post har försvunnit. Det är därför prioriterat att staten som ägare ska följa utvecklingen successivt och se till att leveranskvalitetsmålet på 95 procent uppnås.

Anf. 38 MARIANNE FUNDAHN (S) replik:

Fru talman! Flygbolaget Bra lämnar nu Bromma, och inrikesflyget samlas på Arlanda. Därmed försvinner majoriteten av flygningarna från Bromma. Man har nu endast två reguljära avgångar per dag. Swedavias vd Jonas Abrahamsson säger att det saknas affärsmässiga förutsättningar att driva Bromma vidare. Den finansiella situationen har urholkats.

I Tidöavtalet står det att inga nedläggningsbeslut ska fattas under mandatperioden. En debattartikel från Tidöpartierna publicerades nyligen i medierna.

Ska Swedavia fortsätta driva Bromma trots att nästan all trafik försvunnit? Hur ska de finansiera det? Hur länge vill Moderaterna att de fortsätter – till 2038, när avtalet går ut?

Moderaterna brukar hävda att marknaden ska lösa problemen, men det är ju marknaden som i princip har stängt Bromma.

Anf. 39 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Marianne Fundahn, för frågan!

Det är bekymmer med flyget. Sedan pandemin har det gått ned. De politiska påbuden om att man inte ska flyga har också skrämt bort en del resenärer.

Att Bromma avvecklas är allvarligt för inrikesflyget. De enda som vinner på det här är Köpenhamn – Kastrup. De kommer att få fler resenärer, framför allt från södra Sverige. Jag misstänker att ledamoten är därifrån. Jag hör av kollegor att många kommer att flyga via Kastrup i stället.

Koncessionen på Bromma är kvar till 2038. Det finns annat flyg där, till exempel helikopterverksamhet. Bras verksamhet har flyttat till Arlanda, och den utgjorde ungefär 80 procent av flyget på Bromma. Det återstår att se vad som händer. Det förs diskussioner mellan regeringen och Swedavia, men mer än så vet jag inte. Jag känner inte till detaljerna, men personligen tycker jag att det är tråkigt, för Bromma behövs här i huvudstaden – framför allt för inrikesflyg.

Anf. 40 MARIANNE FUNDAHN (S) replik:

Fru talman! Näringslivet menar att Sverige tappar konkurrenskraft genom att ha två flygplatser i Stockholm och att man borde satsa på Arlanda för att rädda svenskt inrikesflyg. Hur rimmar fortsatt drift av Bromma med detta? Lyssnar man inte på företagen? Har Moderaterna några siffror på hur stora förlusterna blir för Swedavia om man fortsätter driva Bromma flygplats utan några flyglinjer?

Vi kan läsa i rapporten att regeringens uppdrag är att aktivt förvalta bolag med statligt ägande så att den långsiktiga utvecklingen blir den bästa möjliga. För att åstadkomma detta är det viktigt att ge bolagen förutsättningar att utvecklas och konkurrera på sina marknader. Tycker Moderaterna att man gör det när det gäller Swedavia?

Anf. 41 KJELL JANSSON (M) replik:

Fru talman! Det är precis som ledamoten säger så att marknaden har valt bort Bromma och flyttat ut till Arlanda. Men vi i Sverige befinner oss också i en ganska allvarlig situation. Jag kan inte stå här i talarstolen och säga rakt av att Bromma ska avvecklas. Man måste höra om försvaret har användning för Bromma. Det vet inte jag. Det finns även andra saker som

det pågår diskussioner om och annan verksamhet på Bromma som också måste flyttas.

Man måste successivt stärka kommunikationerna till Arlanda. I dag finns Arlanda Express. Det behövs starkare tågförbindelser ut dit, anser i alla fall jag. Det är viktigt att Arlanda utvidgas. Det måste också vara snabbare in- och utcheckning på Arlanda när det gäller inrikesflyg. Den är ju ganska omständlig jämfört med hur smidigt det är att checka in och åka iväg från Bromma. Det finns förbättringsåtgärder som behöver vidtas även på Arlanda.

Jag tackar för frågan.

Anf. 42 MARIANNE FUNDAHN (S):

Fru talman! Vi behandlar i dag näringsutskottets betänkande NU4 2024 års redogörelse för företag med statligt ägande. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 10. Vi har också ett särskilt yttrande om Svensk Bilprovning.

Statens bolagsportfölj bestod av 44 bolag vid årsskiftet 2023/24 och har sin tyngdpunkt inom basindustri och energi. De flesta bolag är vinstdrivande, och 22 bolag har ett särskilt beslutat samhällsuppdrag. Värdet på bolagen uppgick vid utgången av 2023 till 820 miljarder kronor, vilket gör den statliga bolagsportföljen till landets största.

De statliga bolagen är inte regeringens eller riksdagens bolag, utan de verkliga ägarna är de som bor i Sverige. De statliga bolagen borde därför ha ett särskilt ansvar för att människor i hela landet ska ha tillgång till den service och andra samhällsviktiga funktioner som de tillhandahåller.

Staten har en lång tradition av att äga företag. Postverket, som initierades under 1600-talet, betraktas av en del som det första statliga bolaget. Men det är först under modern tid som de statliga företagen började växa och utvecklas, till exempel Televerket som startades för att utveckla landets telegrafnät. Ett annat exempel på företag som fick monopol på viktiga samhällsfunktioner är Statens järnvägar.

Under 1800-talet hade flera olika järnvägar vuxit fram i Sverige. Många av dessa finansierades och drevs av privata investerare. År 1887 bildades Kungliga järnvägsstyrelsen, senare Statens järnvägar, som hade som uppgift att bygga ut det svenska järnvägsnätet. I början av 1900-talet fick Statens järnvägar mer inflytande och företaget växte. År 1939 beslutade riksdagen att alla järnvägar skulle förstatligas så att man skulle få ett fungerande järnvägsnät. Det gjorde att SJ fick monopol på de svenska järnvägarna. Så är det inte i dag. Sverige har Europas mest avreglerade, privatiserade och konkurrensutsatta järnväg. Blev det så bra?

Fru talman! Under beredningen av detta ärende har regeringen sålt AB Svensk Bilprovning. Vi beklagar detta. En för medborgarna så central service som utgår från samhälleliga krav på säkerhet och som är en myndighetsuppgift borde ha stannat i statlig ägo. Försäljningen riskerar att leda till att fordonsägare får betala högre avgifter för bilbesiktning och får sämre tillgänglighet i glesbygd och på landsbygd.

För att klara den gröna omställningen krävs rätt kompetens inom olika områden. Till 2030 kommer det enligt SCB att fattas 100 000 utbildade inom teknikområdet. Om ingenting förändras behöver man fram till 2031 anställa 410 000 personer inom välfärden på grund av demografins utveckling och pensioneringar, enligt SKR:s personalprognos för 2021–

2031. Många företag uppger att de är i stort behov av medarbetare med gymnasiekompetens. Frågan är vem som ska utbilda dessa.

En del av lösningen kan vara Lernia. Lernia är en av Sveriges ledande matchningsaktörer inom vuxenutbildning, bemanning, rekrytering, matching och omställning. Vi menar att bolaget inte bör avyttras då det kan vara en viktig aktör i den gröna omställningen. I stället bör bolaget få ett samhällsuppdrag med inriktning på bristyrken där det krävs yrkesutbildning. Ett sådant uppdrag skulle kunna få särskilt positiva effekter i regioner där det är mycket svårt att hitta rätt kompetens till följd av industrins omställning och stora investeringar.

Fru talman! Bolag med statligt ägande arbetar för att ligga i framkant inom hållbart företagande och genomför kontinuerligt en rad satsningar som syftar till att säkerställa deras framtid i en hållbar värld.

Sammansättningen av respektive styrelse behöver utgå ifrån att bolaget ska ha kunskap och kompetens som är relevant när bolaget utvecklas och omvärlden förändras. Bolag med statligt ägande ska vara ledande i den gröna omställningen. Vi anser därför att regeringen bör säkerställa att styrelseledamöterna i de statligt ägda bolagen har relevant kunskap om de utmaningar som följer av klimatförändringarna.

Regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta bolag med statligt ägande så att den långsiktiga utvecklingen blir den bästa möjliga och i förekommande fall att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl.

Tre områden är särskilt viktiga för staten som ägare: bolag som föredöme, bolag med operationell excellens och bolag som säkrar långsiktigt värdeskapande.

När det gäller bolag som föredöme har vi bland annat Vattenfall, som nu tar ytterligare steg i arbetet med biologisk mångfald och satsar 65 miljoner kronor på ett nytt femårsprogram. Pengarna kommer att användas till forskning och konkreta åtgärder i och kring älvar där Vattenfall har vattenkraftsproduktion. Vattenfall arbetar för att minska vattenkraftens påverkan på den biologiska mångfalden och samarbetar med länsstyrelser och universitet för att öka kunskapen på området.

När det gäller bolag med operationell excellens vill jag nämna Svensk Bilprovning, som återigen har utsetts till Sveriges mest hållbara besiktningföretag enligt svenska konsumenter. Det visar undersökningen Sustainable Brand Index 2023. När resultatet offentliggjordes stod det klart att Bilprovningen återigen utsetts till branschbäst bland företag inom fordonsbesiktningen. I den totala rankningen ligger Bilprovningen på plats 67, vilket är långt före branschkollegorna. Detta föredöme bland statliga bolag är nu tyvärr inte längre i statlig ägo.

När det gäller att säkra långsiktigt värdeskapande har Swedavia beslutat att upplåta Malmö Airport som testarena för elflygplanet ES-30. Den fullskaliga modellen av flygplanet kommer att testas och demonstreras för taxning och laddning på flygplatsen. Projektet delfinansieras med 20 miljoner från Verket för innovationssystem.

Det är bra och viktigt att statliga bolag går före, driver utvecklingen och visar på lösningar. Detta kan bana väg för många andra bolag i Sverige.

(Applåder)

Prot. 2024/25:60
22 januari

2024 års redogörelse
för företag med statligt
ägande

Anf. 43 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motionsyrkanden.

Statens bolagsportfölj består av 44 bolag inom sektorerna basindustri och energi, fastigheter, finans, infrastruktur, tjänster, telekom, konsumenter och transporter. De flesta av bolagen verkar på affärsmässiga grunder på fullt konkurrensutsatta marknader. Av de statliga bolagen har 22 ett så kallat samhällsuppdrag, och det innebär att de ska generera andra effekter än ekonomisk vinst.

Fru talman! Vi är inne i en tid av globala utmaningar och nationella möjligheter. Vår plikt är att säkerställa att Sverige står starkt, både i dag och i framtiden. Ett sätt att stärka landets konkurrenskraft och hållbarhet är hanteringen av statligt ägda bolag. För staten som ägare ingår att ständigt pröva skälen för fortsatt statligt ägande av företagen och överväga olika uppdrag och inriktningar som verkar på affärsmässiga grunder på fullt ut konkurrensutsatta marknader.

Kristdemokratin bygger på förvaltarships- och subsidiaritetsprincipen. Det innebär bland annat att staten ska vara stödjande och ombesörja det som ingen annan kan ombesörja men som vi behöver som medborgare. Det är en vid skillnad mot de politiska idéer som anser att staten ska göra allt. Vi kristdemokrater anser att staten ska fokusera på välfärdens kärnverksamheter och att företagen ska göra det andra.

Fru talman! Staten har ett ansvar att förvalta våra gemensamma tillgångar på ett sätt som skapar största möjliga samhällsnytta. Det innebär att staten ska äga och driva verksamheter där marknaden inte kan leverera tillräckliga eller nödvändiga lösningar eller där det finns tydliga samhällsuppdrag som inte kan uppfyllas av privata aktörer. Staten ska inte ägna sig åt verksamheter som privata aktörer kan ta ansvar för på ett bättre, mer effektivt eller mer innovativt sätt.

Fru talman! Jag måste säga att jag känner sympati med Centerpartiet och Sverigedemokraterna när de i betänkandet önskar en översyn av den statliga bolagsportföljen. Vi kristdemokrater har vid ett flertal tillfällen framfört att statliga bolag som inte har ett tydligt samhällskritiskt uppdrag på sikt bör säljas av men att samtliga statliga bolag till dess måste ha en god styrning av verksamheten.

Offentligt ägande innebär att staten sitter på dubbla stolar genom att vara både domare och spelare i näringslivet. Därför bör företag som verkar på en konkurrensutsatt marknad drivas i privat regi. När det är möjligt att uppnå ett bra pris ska statliga företag som verkar på konkurrensutsatta marknader säljas i den takt som är bra för företagen, deras anställda och oss som stat. Processen, som är komplicerad och omfattande, ska ske på det sätt som skapar störst värde för skattebetalarna och bedrivs i en takt som tar hänsyn till komplexiteten. Vi ska alltså inte bara sälja ut våra bolag hux flux, utan vi ska givetvis göra det med omsorg om hela samhällets struktur.

Avyttring av statliga bolag har genomförts då vi kristdemokrater tidigare suttit i regering, och även nu. Det har handlat om Apoteket, Vin & Sprit, Vasakronan och, nu senast, Bilprovningen. Dessa verksamheter kunde framgångsrikt överlämnas till den privata marknaden utan att vare sig kvalitet eller tillgänglighet äventyrades. Tvärtom har många av dessa

avregleringar lett till ökad konkurrens, fler valmöjligheter för konsumenterna och förbättrad service.

När det gäller Lernia är det viktigt att noggrant utvärdera om statens ägande fortsatt är det bästa sättet att nå de arbetsmarknadspolitiska målen. Om privata aktörer kan erbjuda samma eller bättre lösningar är det rimligt att staten fokuserar sina resurser på områden där marknaden inte klarar av att möta samhällets behov.

Fru talman! Statens roll är inte att konkurrera med den privata marknaden utan att komplettera där det behövs. Genom att avyttra verksamheter där marknaden fungerar väl kan staten i stället frigöra resurser för att stärka områden med tydliga samhällsuppdrag, som vård, utbildning och infrastruktur. Detta är ett ansvarsfullt sätt att förvalta våra gemensamma tillgångar och säkerställa att skattebetalarnas resurser används där de gör störst nytta.

Staten är dock i dag en stor företagsägare och kommer att så vara under överskådlig tid, men det finns ingen naturlag som säger att de bolag som i dag ägs av staten ska stanna kvar i statlig ägo. Samhällets behov förändras, och utvecklingen går rasande fort.

Fru talman! Den här regeringen tittar på de bolag vars omvärld har ändrats och som därmed kan säljas utifrån att de jobbar på en fullt ut konkurrensutsatt marknad. Vi kristdemokrater står fast vid att statligt ägda bolag ska agera professionellt och effektivt, utan att kompromissa med sina samhällsuppdrag. Samtidigt bör vi aktivt titta på de bolag vars omvärld har ändrats och som därmed kan säljas utifrån att de jobbar på en fullt ut konkurrensutsatt marknad.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 44 JOHNNY SVEDIN (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att ställa mig bakom samtliga Sverigedemokraternas reservationer i näringsutskottets betänkande, men för enkelhetens skull yrkar jag bifall endast till reservation 1, som handlar om översyn av statens företagsäggande.

Fru talman! Sverigedemokraternas ståndpunkt är klar: Statligt ägda företag ska drivas med ett tydligt fokus på kärnuppdraget, affärsmässighet och respekt för marknadens principer, utan att övergå till politiskt opinionsbildande verksamhet eller någon form av aktivism.

Statliga företag spelar en viktig roll i det svenska näringslivet och förvaltar betydande tillgångar, uppskattningsvis omkring 850 miljarder kronor. Det är därför av största vikt att bolagen styrs med en hög grad av transparens, enligt affärsmässiga principer och med respekt för rättvis konkurrens. Som framgår av vår motion om statligt ägande håller Sverigedemokraterna fast vid att statens ägande ska motiveras utifrån samhällsnytta och långsiktigt värdeskapande för svenska medborgare.

Fru talman! Tyvärr har vissa statliga företag utvecklat en aktivistisk och politisk agenda, vilket riskerar att underminera förtroendet för dessa verksamheter. Statligt ägda företag har inte i uppdrag att bedriva opinionsbildning eller delta i politiska kampanjer utan bör strikt hålla sig till sitt kärnuppdrag. Systembolagets kampanj mot gårdsförsäljning är ett exempel på hur man avvek från sitt grunduppdrag.

Prot. 2024/25:60
22 januari

2024 års redogörelse
för företag med statligt
äggande

Vi sverigedemokrater anser att en översyn av den statliga bolagsportföljen är nödvändig, med särskilt fokus på att identifiera verksamheter där det statliga ägandet inte längre kan motiveras utifrån samhällsnytta eller av ekonomiska skäl. Vi pekar redan nu ut Lernia AB, vars verksamhet inom bemanning och utbildning sker på en konkurrensutsatt marknad där vi anser att den privata sektorn kan leverera minst lika bra, om inte bättre.

Vidare anser vi att Postnord AB, som präglats av ekonomiska svårigheter och är i behov av statliga kapitaltillskott, bör ses över för en möjlig uppdelning då de svenska och danska delarna befinner sig i olika faser av marknadsutveckling. Vi föreslår också att regeringen överväger en strategi för att successivt minska statens ägande i bolag som verkar på fullt konkurrensutsatta marknader, för att undvika osund marknadspåverkan.

Vi betonar också vikten av att statliga bolag agerar som föredömen inom hållbarhetsarbetet, utan att detta leder till snedvriden positiv särbehandling. Kraven från tidigare regeringar på olika typer av kvotering i bolagsstyrelser bör avvecklas till förmån för kompetensbaserad rekrytering – detta för att säkerställa att rätt kompetens och erfarenhet finns representerad.

Fru talman! Som avslutning vill jag återigen påpeka att statligt ägande av företag alltid ska motiveras av tydlig samhällsnytta och nödvändig förvaltning. Det är oacceptabelt att statligt ägda företag driver en politisk agenda eller missbrukar sin position på marknaden. Våra konkreta exempel, som Systembolagets kampanj och situationerna i Postnord och Lernia, visar tydligt behovet av striktare reglering och översyn.

Därför välkomnar vi att regeringen i budgeten för de närmaste tre åren avsatt cirka 100 miljoner kronor för omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag. Detta är viktigt, för genom att agera kraftfullt och beslutsamt kan vi återställa medborgarnas förtroende för statligt ägda bolag och säkerställa att statligt ägande fortsätter att vara till nytta för samhället.

Anf. 45 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Även jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Som liberal är min utgångspunkt naturligtvis att bolag i första hand ska drivas av det privata. Marknaden är mycket bättre än vi politiker på att allokera resurser och se till att utbud och efterfrågan möts. Därför tycker jag att det är bra att staten nu har sålt bolag som man tidigare drivit men där man sett att marknaden kan sköta precis samma uppdrag till samma belåtenhet för kunder och uppdragsgivare.

Med detta sagt finns det naturligtvis bolag som ska ligga i statlig portfölj. Det rör sig om viktiga samhällsfunktioner som bör finnas även där det inte alltid är ekonomiskt lönsamt. Här ska staten finnas, och då kan bolag vara en lösning – gott så.

Men, fru talman, kärnuppdraget för staten är inte att driva bolag. Och till skillnad från mina socialdemokratiska kollegor tror jag att den uppdelning mellan privat och publikt/offentligt som de västerländska demokratierna bygger på är viktig att upprätthålla. Staten är inte samhället och ska i så liten mån som möjligt vara i näringslivet.

Detta, fru talman, leder naturligtvis in mig på gårdsförsäljning. Äntligen får vi möjlighet till detta i Sverige! Privata aktörer – hantverkskunniga sådana – kan fungera som komplement till Systembolaget. Detta tror jag är oerhört viktigt för en rad producenter, som nu kan utöka sin verksamhet och bygga vidare på sitt hantverkskunnande, utan att äventyra folkhälsan eller annat. Jag ser mycket fram emot våren, då detta kommer att ske.

Anf. 46 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! *2024 års redogörelse för företag med statligt ägande* är rubriken för betänkandet.

När det gäller de statligt ägda bolagen anser jag att staten bör använda sitt ägarskap för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Kravet på lönsamhet i statliga bolag ska därför inte gå före samhällsnyttan, i alla fall inte alltid.

De statliga bolagen ska användas aktivt för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt och ekologiskt hållbart, för att öka konkurrenskraften och inte minst för att jämna ut orättvisor och skillnader mellan stad och landsbygd.

Jag ska ge ett exempel på något som drabbar många i glesbygden, till exempel mig. Jag får inte hem någon dagstidning längre bara för att Postnord inte har krav på sig att samordna eller ge service, såsom att dela ut tidningen. Då måste man fråga sig: Använder vi vårt bolag till samhällsnytta för medborgarna?

Om Sverige ska hålla ihop och det ska finnas förutsättningar för utveckling i hela Sverige behöver man ha likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var man bor. De statligt ägda bolagens egentliga ägare är, som vi har hört tidigare här, den svenska befolkningen. Dessa bolag har därför ett särskilt ansvar för att människor i hela landet ska ha samma tillgång till service och andra samhällsviktiga funktioner.

Det är min bestämda uppfattning att samhällsnyttan alltid bör stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som verksamheten givetvis bedrivs ekonomiskt effektivt. Jag menar därför att målsättningen i ägarstrategin ska ses över i de fall då viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statligt ägda bolagens vinstkrav.

Åter till Postnord: Post- och telestyrelsen har som jag förstår det gett Postnord i uppdrag att styra och förvalta postnumren i Sverige. Nu blir det lite detaljer här, men ni måste få veta att Sverige inte slutar utanför Stockholms tullar. Jag hoppas att många lyssnar nu. För cirka två år sedan ändrades mitt postnummer, som var 984 99. Om man googlar på det kommer min hemby fortfarande upp, och om man googlar på mitt nya postnummer 984 98 kommer min hemby upp och några till. Drygt 80 privatpersoner har det postnumret.

Varför ältar jag dessa postnummer? Jo, därför att man kan bli heligt förbannad. När man någon gång försöker beställa något från ett svenskt företag på nätet säger de att postnumret 984 98 inte finns. Sedan säger de att det finns i Lakewood i Washington i USA. Fattar ni att man kan bli förbannad?

När man testar med det gamla numret 984 99, som ändrades för två år sedan, kommer bynamnet upp. Då funkar det att beställa. Problemet är att paketet då tar en annan väg och hamnar på ett utlämningsställe antingen fyra eller sex mil norr om mig, dit jag aldrig har några ärenden.

Prot. 2024/25:60
22 januari

*2024 års redogörelse
för företag med statligt
ägande*

Jag måste verkligen behärska mig, fru talman, för att inte använda mig av svordomar eller dåligt beteende här i talarstolen. Vi får ingen dagstidning, och paketen hamnar i Gällivare eller på något annat ställe som jag inte kan få hem dem från därför att Postnord inte kan fixa ett postnummer som funkar.

Har vi ens i närheten av ett samhälle som ger alla samma service? Då har jag inte ens nämnt vård och andra samhällsviktiga funktioner som vi också behöver.

Vidare bär de statligt ägda företagen ett stort ansvar för vad deras egna investeringar och verksamhet har för effekt på de platser där de verkar. Detta ansvar behöver klargöras, och det behöver också förtydligas hur de statliga företagen ska kunna ta ansvar. Jag menar därför att regeringen bör tillsätta en utredning om det statliga ägandet och de statligt ägda företagens demografiska effekter och ansvar.

Jag motsätter mig generellt utförsäljningar av statligt ägda företag och vill i stället att staten ska vara en aktiv ägare till sina bolag och genom ägardirektiv säkerställa att de används för att stödja teknikutveckling, driva på miljö- och klimatarbetet och skapa sysselsättning.

Möjligheterna till vidareförädling inom svensk industri är generellt stora inom både skogsindustrin, gruvindustrin och stålindustrin, som har potential att öka sin förädlingsgrad, vilket skulle öka exportintäkterna. Detta är något som kan främjas genom en aktiv statlig styrning av de statligt ägda företagen samt genom forskning och samverkan med övriga näringslivet. Regeringen bör därför arbeta för att de statligt ägda bolagen ska verka för en ökad förädling i syfte att skapa arbetstillfällen och öka exportvärdet.

I dagsläget har de statliga bolagen nästan en jämn könsfördelning i sina styrelser, och även andelen kvinnor som innehar rollen som styrelseordförande har ökat. Men engagemanget för ett jämställt näringsliv får inte stanna vid ledningsgrupperna. Jag anser att de statligt ägda bolagen har ett särskilt ansvar för att arbeta aktivt för att jämställdhet ska genomsyra hela företagsorganisationen.

Fru talman! Innan jag avslutar mitt anförande måste jag framföra hur orolig jag är för den syn på statliga företag som regeringen, eller egentligen alla borgerliga partier, har. Jag vill påminna er om en sak. I början av 80-talet hade LKAB stora problem, och många borgerliga partier krävde att bolaget skulle avyttras. Jag är övertygad om att om LKAB hade avyttrats då hade Kirunas gruvor hamnat under vatten och aldrig mer öppnats. Om det hade varit privatägt hade ägarna aldrig gått in med pengar. Det är också tveksamt om man, som i dag, hade lagt miljarder på att flytta en stad. Man hade nog rensat kassan och stuckit.

Vad har blivit bättre med den liberala synen och alla privatiseringar som skett gentemot landsbygdens befolkning? Jag märker när jag lyssnar på anförandena här att vi har skilda åsikter om vad som funkar och inte. Jag som kommer från den glesaste glesbygden måste givetvis framföra min syn.

När det gäller apotek, bilprovning, järnväg och elnät men också skolor och vårdinrättningar, även om det inte finns några statliga bolag där, har man haft en liberal syn och privatiserat. Jag hävdar att det finns skäl att börja titta på hur AB Sverige, med staten som huvudaktör, kan göra det

som är bäst för medborgarna på lång sikt och inte bara titta på hur kapitalägare ska kunna tjäna pengar på sådant som människor inte kan välja bort.

Varför är man rädd för att vi ska äga något gemensamt? Det fattar jag helt enkelt inte.

Fru talman! Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 13 i betänkandet.

Anf. 47 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Fru talman! Jag börjar med att upprepa det som jag sagt tidigare år i denna debatt: Regeringen måste göra en genomgång av de statligt ägda bolagen för att besluta vilka som ska säljas och vilka som bör vara kvar i statlig ägo.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 1 i beslutspunkt 2.

Bolagsportföljen är i dag värd 820 miljarder och delar ut 22 miljarder. Det är svårt att på portföljnivå få en uppfattning om staten är en bra eller dålig ägare givet blandningen av bolag. Om man studerar de två största, som står för en tredjedel av den vinst som delas ut, ser man ändå att de inte är några utdelningsmaskiner, som affärspressen brukar skriva.

LKAB och Vattenfall ska faktiskt dela ut 40–70 procent, enligt de ägar-direktiv som regeringen står bakom.

LKAB delar ut drygt 7 miljarder av sina 15 miljarder. Det är i alla fall hälften av årets vinst. Men man kan konstatera två saker.

Avskrivningar och avsättningar ökade väldigt mycket under förra året. Det är ett klassiskt sätt att minska utdelningen om man inte vill att det ska synas att man har så mycket utdelningsbar vinst.

LKAB har ungefär 100 miljarder i utdelningsbar vinst. Det är årets vinst och tidigare uppskjutna vinstmedel hopräknat.

Vattenfall, då, hur ser det ut för dem? De har ett resultat på drygt 10 miljarder. De delar ut 4 miljarder. Det är faktiskt under ägarens riktlinjer.

Vattenfall omsätter nästan 300 miljarder och delar ut 4 miljarder. Är det rimligt? Bolag med jämförbar omsättning delar ut dubbelt så mycket.

Jag är fullt medveten om att de här bolagen ska investera mycket och behöver spara en del av utdelningsmöjligheterna. Men de ska alltid investera i en ny grundnivå. De ska flytta en stad – ja, det kanske de inte ska göra så många fler gånger – och bygga nya energikällor. Men det betyder ju inte att de ständigt ska spara sina vinstmedel och lägga pengar på hög.

Det finns många fördelar med att vara ett noterat bolag. Det finns en hel del nackdelar också. Men noterade bolag nagelfars av analytiker. Analyserna känns inte alltid rättvisa, ska jag villigt erkänna, men de skapar transparens. Det finns väldigt få analytiker som tittar på de statliga bolagen. Det finns några eftersom några av våra statliga bolag har obligationer upptagna, men de är väldigt få.

Jag argumenterar absolut inte för att sälja LKAB och Vattenfall. Tvärtom är det bolag som vi ska ha kvar i statlig ägo. Min poäng, fru talman, är att genomgången av den statliga portföljen inte bara ska handla om vilka bolag som ska säljas utan också vara en jämförelse med andra bolag av samma typ så att vi vet om dessa enorma bolag förvaltas på ett klokt sätt.

Prot. 2024/25:60
22 januari

2024 års redogörelse
för företag med statligt
ägande

Fru talman! Det är bra att regeringen nu har börjat städa. Bilprovningen är såld, vilket var tanken när vi i alliansregeringen jobbade med avregleringen av marknaden. Sveaskog har äntligen sålt sitt innehav i Setra, och SAS har hittat en ny långsiktig ägare.

Skattebetalarna ska inte längre betala för att några ska få spela på kasino. Enligt den senaste tillgängliga siffran subventionerar vi dem med hela 165 miljoner kronor, så det är bra att det förslaget kommer till kamraren inom kort.

Men det finns mer att göra. Förra året gick 13 bolag med förlust. Även om man räknar bort SAS stod Postnord för en förlust på en halv miljard och övriga 11 bolag för en halv miljard.

Några av dessa bolag har inget samhällsuppdrag. Det är klart att bolag med samhällsuppdrag har lite problem mellan åren med nollresultat. Men det finns bolag som omedelbart borde utvärderas för att eventuellt säljas.

Lernia har vi pratat om. De konkurrerar uppenbart med privata tjänsteföretag, och det finns ingen poäng med att hålla gamla Arbetsmarknadsstyrelsen under armarna.

Svevia är ett annat företag som agerar på en fullt konkurrensutsatt marknad. Svevia bildades 2009, på den tiden när det fanns något som hette Vägverket, och inom Vägverket fanns Vägverket Produktion. I en myndighet fanns alltså ett bolag som konkurrerade med privata bolag. Den delen reddes ut, men det var aldrig tänkt att staten skulle äga Svevia på sikt.

Inom Svevia finns det i dag ett intressant litet bolag som heter Arento. Arento erbjuder ett brett sortiment av bygg- och anläggningsmaskiner, inklusive jordfräsar. Det är inte ett statligt uppdrag att hyra ut jordfräsar och bilar. Det sker i direkt konkurrens med små företag på lokala marknader runt om i Sverige.

Svevia har vid det här laget kommit så långt i sin omvandling att de kan stå på egna ben.

SBAB delar ut en vinst på 1 miljard. De har ganska god kostnadseffektivitet, men jämfört med andra banker har de lägre lönsamhet och lägre avkastning på eget kapital. SBAB:s nytta på bolånemarknaden borde också utvärderas.

Fru talman! Jag lyfte även förra året upp ett av de allra minsta bolagen i portföljen, ett bolag som märkligt nog ligger i Sankt Petersburg: Sweden House, som tidigare hette Dom Sjetsii, där svenska staten äger 36 procent och Sankt Petersburgs stad 15 procent. Resten ägs av ett fastighetsbolag.

Jag ställde för ett år sedan en skriftlig fråga till utrikesminister Billström om vilka åtgärder regeringen vidtagit för att avveckla ägandet i Sweden House. Jag fick följande svar: "Mitt och regeringens fokus har i närtid legat på att avveckla generalkonsulatet under ordnade former trots den begränsade tid som medgavs för avveckling." Svaret fortsätter: "I fråga om en möjlig avveckling av svenska statens minoritetsandel i Sweden House måste såväl bolagsordning som lokala och svenska rättsliga förutsättningar för avveckling tas i beaktande." Det verkar ändå rimligt.

Att döma av redogörelsen som vi debatterar i dag tror Sweden House fortfarande på en framtid, för där står följande: "I och med att Sveriges generalkonsulats hyreskontrakt för kontorslokaler har sagts upp kommer vakansgraden att öka kraftigt ... Kontorslokalerna är i stort behov av renovering, vilket är utmanande med tanke på kraftigt ökade byggkostnader och brist på lämpligt byggmaterial." Ja, det är för att vi har sanktioner

mot Ryssland! Det är därför det är brist på byggmaterial. Ändå tror man i det här bolaget och skriver i den svenska årsredogörelsen att det ska fortsätta utvecklas.

Jag har nu upprepat frågan, och jag fick för några timmar sedan följande svar från utrikesminister Maria Malmer Stenergard: ”Frågan om en möjlig avveckling av svenska statens minoritetsandel i Sweden House bereds för närvarande i Regeringskansliet. Såväl bolagsordning som lokala och svenska rättsliga förutsättningar för avveckling måste tas i beaktande.”

Ja, det är klart. Men det har snart gått tre år sedan Ryssland startade sin fullskaliga invasion av Ukraina. Det är fullständigt orimligt att det kan ta så lång tid att komma ur ett ägande. Det är som att det över huvud taget inte är angeläget för den svenska regeringen att Sverige kommer ur ett samägande med Ryssland. Hur kan det komma sig? Många svenska företag hade inom ett halvår avvecklat sin verksamhet, sagt upp sin personal och försvunnit från Ryssland. Regeringen skyller på att det varit svårt för staten att komma ur ett hyresavtal – med sig själv, för det är UD som äger båda frågorna.

Jag skäms över att Sweden House fortfarande är ett ryskt intresse i svenska statens ekonomi, och det är min förhoppning att Utrikesdepartementet löser det här före treårsdagen för invasionen. Då kan regeringen med kraft kritisera företag som kringgår sanktioner, för där är vi överens.

Fru talman! De statliga bolagen är en mycket stor tillgång som måste förvaltas väl. Jag vet att de tjänstemän som jobbar med detta gör ett gott jobb. Men regeringen måste lägga ytterligare analys på vilka bolag som ska behållas i statlig ägo och vilka som när tiden är rätt kan lämna den statliga bolagsportföljen.

Anf. 48 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Miljöpartiet anser att staten ska vara en aktiv och ansvarsfull ägare av våra statliga bolag som ser till att de inte bara genererar vinst utan också bidrar till samhällets långsiktiga, hållbara utveckling. Vi tycker att bolagen ska vara med och visa vägen till ett fossilfritt samhälle och vara föredömen i frågor som klimat, biologisk mångfald och jämställdhet.

Statliga bolag har en unik position med möjlighet att göra stor skillnad inom områden som energi, transport, skog och infrastruktur. Men för att det ska vara möjligt behövs tydlig styrning som sätter klimat och hållbarhet i fokus.

En stor majoritet av Sveriges befolkning tycker att det är väldigt viktigt att vi når våra miljö- och klimatmål. Det vore väl konstigt om det inte återspeglades i de bolag som vi som medborgare äger tillsammans.

Vattenfall, LKAB, Postnord och Sveaskog står för ungefär 99 procent av de utsläpp som genereras av statligt ägda bolag. Vi tycker därför att framför allt de men egentligen alla statligt ägda bolag borde sätta vetenskapligt baserade klimatmål för att ha en aktiv roll i att uppfylla Parisavtalet.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 7.

Jag tänkte också passa på att nämna några ord om bland annat Swedavia och Bromma flygplats. Vi har ju hört från flera Tidöpartier att man tycker att det är viktigt att statliga bolag drivs på marknadsmässiga grunder. Swedavia konstaterar själva att det inte finns ekonomiska förutsättningar för att driva Bromma flygplats vidare. Tvärtom blöder man pengar,

Prot. 2024/25:60
22 januari

*2024 års redogörelse
för företag med statligt
ägande*

och det avgår i princip inga flyg därifrån. Samtidigt har Stockholm som stad ett akut behov av fler bostäder. Det blir då faktiskt lite märkligt att man av ideologiska skäl hindrar Swedavia från att göra det som är marknadsmässigt rationellt.

Jag vill också passa på att nämna lite grann om SJ och om tågen. Vi har haft den sämsta punktligheten på järnvägen på 14 år. Det behövs många åtgärder för att komma till rätta med det. Jag tror att Sveriges befolkning förväntar sig detta av både regering och riksdag.

Det finns många större reformer som kanske är viktigare, som att dela upp Trafikverket, att se till att få ett banverk och att underhållet sköts långsiktigt och i statlig regi. Framför allt behöver vi investera i ny järnväg.

På kort sikt finns det dock en åtgärd som vi kan göra här och nu när det gäller just styrningen av de statliga bolagen. Det är att åtminstone under en övergångsperiod ge SJ ett samhällsuppdrag för att säkerställa att vi får nattåg som går mellan Göteborg och Umeå och mellan Göteborg och Östersund, till exempel. Senast jag kollade hade 78 000 skrivit på ett uppprop för att bevara just den sträckan. Jag tycker att det behövs en tydlig styrning i detta.

Det var också en intressant ideologisk diskussion här som jag tyvärr inte hinner ge mig in i på grund av begränsad talartid.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 7 Offentlighet, sekretess och integritet

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU7
Offentlighet, sekretess och integritet
föredrogs.

Anf. 49 FREDRIK LINDAHL (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi motionsbetänkandet KU7 *Offentlighet, sekretess och integritet*. Jag kommer främst att uppehålla mig kring den del som rör informationsutbyte mellan myndigheter och kommuner.

Offentlighets- och sekretesslagen reglerar sekretess mellan myndigheter och mellan självständiga verksamhetsgrenar inom samma myndighet. Undantag görs genom sekretessbrytande bestämmelser om exempelvis uppgifter om enskildas hälsotillstånd. Dessa kan delas med socialtjänsten vid behov av vård eller stöd. Generella sekretessbrytande regler tillåter även utlämnande av uppgifter om det är nödvändigt för en myndighets verksamhet, eller om den enskilde samtycker. Sekretess hindrar inte heller att socialtjänsten och hälso- och sjukvården lämnar uppgifter till polisen vid misstankar om brott, särskilt när det gäller brott mot unga eller terroristbrott.

En särskild lag från 2016 ålägger vissa myndigheter att dela information vid samverkan mot organiserad brottslighet.

Sett till den våldsamma samhällsutvecklingen är dessa frågor högaktuella, och det finns några nyheter som har tillkommit under denna mandatperiod. Den 1 juli 2024 trädde lagen om uppgiftsskyldighet för att motver-

ka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet i kraft.

Syftet med denna lag är att förenkla informationsdelning mellan berörda statliga myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor för att säkerställa korrekta beslutsunderlag och minska felaktiga utbetalningar. Aktörer som omfattas av lagen ska som huvudregel lämna ut uppgifter både på begäran och på eget initiativ när dessa är nödvändiga för en annan aktörs verksamhet.

Felaktiga utbetalningar är en samhällsutmaning som inte bara kostar skattebetalarna stora summor utan också undergräver förtroendet för vår gemensamma välfärd. Den nya lagen förväntas effektivisera bekämpningen av arbetslivskriminalitet och förhindra att organiserad brottslighet utnyttjar våra trygghetssystem.

Som ett led i denna reform inleddes Utbetalningsmyndighetens verksamhet den 1 januari 2024. Myndigheten har en central roll i att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från våra välfärdssystem. Den administrerar dessutom en ny ordning med transaktionskonto, vilket ytterligare bidrar till att förhindra felaktiga utbetalningar och ekonomisk brottslighet.

För att ytterligare stärka Utbetalningsmyndighetens arbete har regeringen lagt fram proposition 2024/25:45, som innehåller förslag om utökade skyldigheter att lämna uppgifter till myndigheten. Syftet är att göra det enklare och effektivare för myndigheten att utföra dataanalyser, granskningar och urval. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2025, och propositionen bereds för närvarande i finansutskottet.

Regeringen har även lagt fram proposition 2024/25:65, som syftar till att öka informationsflödet till brottsbekämpningen. Förslaget innebär en ny lag som ålägger statliga myndigheter, kommuner, regioner och skolor en skyldighet att på begäran och på eget initiativ lämna uppgifter till Polismyndigheten och andra brottsbekämpande myndigheter. Dessutom föreslås ändringar i offentlighets- och sekretesslagen som ger socialtjänsten och hälso- och sjukvården utökade möjligheter att dela information i brottsbekämpande syfte. Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2025 och bereds i justitieutskottet.

Regeringen beslutade den 19 oktober 2023 att tillsätta en utredning med syfte att förbättra möjligheterna för myndigheter att utbyta information särskilt för att förhindra och bekämpa fusk, felaktiga utbetalningar och brottslighet. Utredningen har kartlagt myndigheternas behov av förbättrat informationsutbyte och analyserat möjligheter att lämna ut sekretessbelagda uppgifter, både på begäran och på eget initiativ. I augusti 2024 överlämnade utredningen delbetänkandet SOU 2024:63. I det föreslås en generell bestämmelse om utbyte av sekretesskyddade uppgifter. Förslaget har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Det återstående arbetet i utredningen inkluderar en analys av hur offentlig information kan delas mer effektivt mellan myndigheter och en översyn av myndigheternas registerförfattningar. Den slutliga redovisningen av uppdraget ska lämnas senast den 28 april 2025.

Man kan konstatera att det just nu händer väldigt mycket på det här området. Detta speglar den höga ambitionsnivån i det samarbete som Sverigedemokraterna har med regeringen i form av Tidöavtalet, bland annat

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Offentlighet, sekretess
och integritet*

när det gäller att arbeta fram åtgärder för att komma åt och stävja välfärdsfusket och den organiserade brottsligheten.

Med det sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 50 SUSANNE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! I dag debatterar vi som sagt KU7 om offentlighet och sekretess. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I de här frågorna är ett fokus på att skydda barn och unga från att dras in i kriminalitet väldigt viktigt, för att inte säga avgörande. Det krävs att skolor, socialtjänst, polis och andra aktörer kan samverka för att tidigt identifiera och stödja dem som är i riskzonen. Detta arbete förhindras i dag av sekretesslagar som inte riktigt är anpassade efter dagens verklighet.

Låt mig få berätta om hur det skulle kunna gå till – eller snarare hur det går till. Låt säga att det finns en orosanmälan gällande en ung pojke. Anmälan finns där för att han befinner sig i kriminella kretsar. Det är inte akut, för han har inte gjort någonting som är olagligt. Socialarbetaren som har hand om ärendet vet att sekretessen får brytas vid allvarliga brott, men bedömningen som görs är att det inte är tal om något allvarligt brott.

I de här sammanhangen kan det dock gå väldigt fort. Med några knapptryckningar och ett sms finns det ett uppdrag om att skjuta någon mot belöning. Det kan gå rysligt fort från det att den unga pojken bara umgås med kriminella till dess att det där sms:et dyker upp i hans telefon.

Om skolan, polisen och socialtjänsten hade möjlighet att dela den här informationen redan vid tidiga varningssignaler skulle det vara möjligt att ingripa i tid, innan det där sms:et skickas. Men så fungerar det inte i dag. Skolan kanske rapporterar att pojken inte gör något fel i klassrummet, och socialtjänsten har inget annat än en orosanmälan att gå på. Samtidigt sitter polisen på kunskap som den inte får dela.

Det behövs fler pusselbitar än bara de där som kallas kantbitar för att hela bilden ska bli tydlig. Vi vill inte att fler barn ska få sina liv förstörda för att myndigheter inte får prata med varandra.

Fru talman! Det finns också en annan aspekt på detta som behöver lyftas fram, och det gäller de tjänstepersoner och poliser som står mitt i det här systemet. De vet att det krävs starka skäl för att bryta sekretessen. Men vad händer när situationer utvecklas i en rasande fart? Hur ska de kunna bedöma om det är tillräckligt allvarligt för att agera? Rädslan för att göra fel och kanske även riskera juridiska konsekvenser kan leda till att man avstår från att dela information trots att det kanske skulle kunna förhindra att något tragiskt händer.

Den grova brottsligheten har eskalerat och är i dag en av våra största samhällsutmaningar. Vi har skjutningar och sprängningar, och organiserad kriminalitet har spridit sig från storstäder till mindre orter och skapat otrygghet i hela landet. Unga människor i utsatta områden riskerar att dras in i kriminalitet, och kvinnor är särskilt utsatta för en växande otrygghet i det offentliga rummet.

Den ekonomiska brottsligheten utgör en annan sida av problemet. Fusk med bidrag, skattebrott och penningtvätt urholkar våra gemensamma resurser och försvårar för seriösa företag att verka. Då de här brotten ofta har kopplingar till organiserad kriminalitet är det avgörande att myndigheter har verktyg för att effektivt bekämpa strukturen. Det här såg vi inte riktigt i vårt land för 20 år sedan.

För att hantera de frågor jag nu har nämnt behöver vi förändra hur myndigheter samarbetar och delar information. Ibland kan sekretesslagarna bli ett hinder, särskilt nu när samhället behöver mer samverkan och informationsutbyte än tidigare.

Ett annat exempel är att det i dag är lätt att byta kommun för att slippa tvångsåtgärder eller för att hindra barnen från att gå till skolan, och det är svårt att få tag på familjer som ständigt byter kommun. Det behövs således upparbetade rutiner kring delning av uppgifter mellan landets socialtjänster. Det ska inte vara möjligt att hålla barn borta från skolan i flera år. Vi läste nyligen om ett fall där barnen i en familj hölls borta från såväl skola och tandvård som LVU. Det är ett misslyckande när barn far illa.

Regelverket måste förenklas och göras tydligare så att sekretess inte längre används som en ursäkt för att samarbetet inte fungerar. Målet är att brottsbekämpning och sociala insatser ska kunna ske effektivt utan att integriteten hotas i onödan.

Fru talman! Vi behöver en lösning som gör det möjligt att agera snabba och mer samordnat utan att tumma på rättssäkerheten. Bara så kan vi skapa ett tryggare samhälle för alla.

Anf. 51 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4.

Jag hade tänkt lägga upp mitt anförande på ett visst sätt, men efter att ha lyssnat på två anföranden känner jag att jag kanske behöver ge Vänsterpartiets bild även i vissa frågor som jag inte hade tänkt ta upp i just det här ärendet.

Betänkandet heter *Offentlighet, sekretess och integritet*, och föregående talare lyfte integriteten på slutet. Det är det som är det svåra i vår vardag som politiker: Offentlighetsprincipen är en omistlig del av vår demokrati. Den utgör en garanti för vår rättssäkerhet, för en rättvis förvaltning och för ett effektivt folkstyre.

Den möjliggör för allmänheten att få insyn i, kontrollera och granska den offentliga verksamheten och makten. Den kommer också till uttryck på olika sätt i våra grundlagar, exempelvis när det gäller yttrandefrihet och meddelarfrihet för tjänstemän samt allmänna handlingars offentlighet. Att vi som medborgare och invånare, liksom medier, har tillgång till information från myndigheter och kan begära ut handlingar är också grundläggande för att tilltron till myndigheterna ska kunna upprätthållas. Det är även en viktig del av möjligheten att granska myndigheter ute i landet.

Samtidigt ska människors integritet självklart skyddas. De första två talarna siktade in sig väldigt mycket på kriminalitet och problemet med sekretess i vissa fall. Jag kan hålla med om att det absolut är ett problem om det är så som det målas upp, det vill säga att sekretesslagar hindrar oss från att komma åt allvarlig brottslighet – att man gömmer sig bakom det filtret i stället för att vidta riktiga åtgärder för att komma till rätta med kriminalitet och fånga upp särskilt barn som lever i utsatthet eller befinner sig i en riskzon, vilket vi fick höra i föregående anförande.

Man behöver dock skilja på de olika uppdrag som olika myndigheter har, tänker jag. Det är exempelvis viktigt att socialtjänsten även kan arbeta förtroendeskapande. Vi har till exempel sett en LVU-kampanj där socialtjänsten misstänkliggörs och där det sprids information att alla barn omhändertags ifall man kontaktar kommunen och är orolig. När sådant

florerar är det klart att det skapas en misstänksamhet, kanske särskilt bland personer som inte har så god kunskap om vad socialtjänsten egentligen är satt att utföra. Det är klart att många kanske drar sig för att be om hjälp om de tror att de här falska ryktena är sanna.

Framför allt polisen brukar påpeka att det krävs många andra delar av samhället för att fånga upp de här barnen. Ibland är det tyvärr redan för sent när polisen blir inblandad.

Jag ska inte orera för mycket om mig själv, men jag har erfarenhet av grov kriminalitet på senare tid. Jag vet alltså vad jag pratar om, även om det ibland påstås att vänsterpartister inte har någon aning.

När det gäller det här betänkandet hade jag tänkt rikta in mig på integritetsaspekten, som jag tycker är intressant. Det är som sagt alltid en balansgång mellan vad som ska vara offentligt och den personliga integriteten.

Vi har precis nyligen tagit del av en utredning, där jag hade möjlighet att sitta med i en referensgrupp, som riktade in sig på de allt fler hemsidor som delar med sig av bland annat domar. Utskottet har också grottat ned sig i detta. Det handlar om databaser som på ett och samma ställe samlar många av de olika uppgifter om oss som är offentliga.

Databaserna används på ett tveeggat sätt, skulle jag säga. De används både för att genomföra bedrägerier och som ett sätt för en del att känna en större trygghet. Man kan kolla upp vem det är man har kontakt med och om personen finns på riktigt. Det är givetvis ett problem i vårt samhälle att det ser ut på det sättet.

Fru talman! Många av oss är i dag väldigt digitala. Internet har gått från vad det var när jag gick i mellanstadiet – man lärde sig vad Altavista var och kunde skriva en mening och eventuellt få svar – till att i dag vara vår källa till svaret på nästan allt. Nu behöver man knappt ens skriva en fråga, utan man kan nästan få svaret utan att ha ställt frågan.

Det är också ett sätt för oss att hålla kontakten med våra nära och kära och att dela med oss av det som hänt på senare tid. Vi har kontakter över hela världen, men varje gång vi gör någonting på internet lämnar vi också ett digitalt fotspår. Jag kan erkänna att jag ofta har godkänt cookies på slentrian, men den som börjar titta där kan ibland se att det står att man nu delar med sig av informationen till 300 andra. Jag har personligen börjat försöka att begränsa hur min information delas, men många trycker bara på okej och kommer vidare till det de egentligen vill göra. Det är ju också bekvämt att inte alltid behöva skriva in lösenord och så vidare.

Alla dessa fotspår och data om vad vi gör samlas in av olika aktörer som håller koll på vad vi gör. Det kan vara ägaren till hemsidan du besöker, din internetleverantör, polisen eller utomstående hackare som håller koll på vad du gör på nätet. När en allt större del av våra privata data samlas, kanske inklusive sådant som man ibland vill hålla för sig själv men som man valt att uppge i olika sammanhang, blir de också kvar där. Baksidan av detta är att massor av privat information om oss och hur vi använder internet och sociala medier ligger lagrad hos leverantörerna, och vi har gett ifrån oss den alldeles frivilligt.

Nu kanske debatten framför allt kretsar kring vilka som äger de olika plattformarna och kring deras kopplingar till olika stater, men vi måste också inse att många av de data som till vardags sparas ned kan vara känsliga. Detta är någonting vi behöver vara medvetna om.

Hur många av oss vet egentligen att ett besök på en webbplats eller en nedladdning av en app många gånger leder till att våra personuppgifter delas med 10–30 andra aktörer eller företag utan att vi har någon som helst relation till dem? Den brittiska dataskyddsmyndigheten har konstaterat att datahanteringen strider mot de dataskyddsregler som finns och att detta genomsyrar hela branschen.

Fru talman! Jag tror att vi alla är överens om att detta område präglas av problem som politiken kommer att behöva bevaka och hantera framöver. Även AI är ju en fråga som ständigt är aktuell nu för tiden. Det finns många tydliga tecken på att den omfattande datainsamlingen får negativa konsekvenser. Detta har blivit en allt viktigare fråga för många. Människor känner en oro för hur deras personuppgifter hanteras och vidtar olika åtgärder för att skydda sig eller avstår helt från att använda vissa tjänster som upplevs som osäkra.

Ändå är konsekvenserna av både den hittills genomförda och – framför allt – den pågående och kommande datainsamlingen svåra att kontrollera och överblicka. De senaste åren har detta område uppmärksamats genom skandaler och olika läckor, exempelvis när köphistoriken för drygt en miljon apotekskunder i Sverige delades med andra. Säkerhetsluckor och andra svagheter upptäckts dagligen, och de som vill komma åt uppgifterna blir allt fler.

En personuppgiftsincident som den som drabbade dessa svenska apotekskunder kan innebära att uppgifter röjs, vilket kan medföra risker för personers fri- och rättigheter, få allvarliga konsekvenser för enskilda och påverka tilltron till den som har behandlat personuppgifterna. Vänsterpartiet anser därför att Integritetsskyddsmyndighetens uppdrag att förebygga personuppgiftsincidenter bör stärkas. Av det skälet anser vi även att regeringen bör agera för att stärka enskildas integritet när det gäller digital marknadsföring och att det bör tillsättas en utredning för att se över omfattningen.

Anf. 52 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I dag behandlar vi ett motionsbetänkande om frågor som rör offentlighet, sekretess och integritet. Detta är frågor där det finns grundlagsskydd.

Grundprincipen i Sverige är att var och en har rätt att uttrycka sina tankar och åsikter i skrift och i radio, tv och andra medier samt att man har rätt att ta del av allmänna handlingar. Den rätten begränsas dock av hänsyn till vissa intressen, som skyddet för en enskild persons ekonomiska eller personliga förhållanden.

Regeringsformen anger att det allmänna ska verka för att demokratins idéer ska vara vägledande inom samhällets alla områden och värna den enskildes privatliv och familjeliv. Det är genom detta som det finns skydd mot intrång i den personliga integriteten om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Det är anledningen till den stora försiktigheten när det gäller att godkänna alltför många övervakningskameror runt om i samhällena och till att det inte är tillåtet att seriekoppla registreringarna från trafikkameror för att kartlägga om någon kör för fort mellan fartkamerorna.

Begränsningarna får aldrig gå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med begränsningarna, och de får inte hota den fria åsiktsbildningen. Begränsningar får inte heller göras endast på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan åskådning. Genom förbudet mot åsiktsregistrering har privatlivet ett grundlagsskydd.

Europakonventionen beskriver skyddet för de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och vars och ens rätt till respekt för sitt familjeliv och privatliv, sitt hem och sin korrespondens. Också EU-stadgan reglerar skyddet av personuppgifter.

Likaväl som det finns omfattande sekretessbestämmelser finns det sekretessbrytande bestämmelser som gäller mellan vissa bestämda myndigheter i vissa bestämda fall. Exempelvis kan hälso- och sjukvården lämna uppgifter om en enskilds hälsotillstånd om det behövs för att personen i fråga ska få nödvändig vård och behandling om personen är underärig eller missbrukare eller får psykiatrisk tvångsvård.

Socialtjänsten kan också under vissa förutsättningar bryta sekretessen och lämna uppgifter till polisen för att förhindra terroristbrott eller penningtvätt och finansiering av terrorism. Sekretessen kan också brytas generellt om den enskilde ger sitt samtycke. Hälso- och sjukvården har en långtgående sekretess men kan ändå lämna uppgifter till polisen för att förhindra eller avbryta vissa brott och vid misstanke om brott mot personer under 18 år.

Fru talman! Den 1 juli förra året trädde lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet i kraft. Det är i högsta grad rimligt med tanke på att kriminella beräknas lura till sig uppemot 75 miljarder kronor från välfärdssystemen. Lagen innebär i korthet att statliga myndigheter lättare ska kunna dela uppgifter som behövs för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Den utbetalningsmyndighet som skapades vid förra årsskiftet ska bidra till att på ett effektivare sätt upptäcka felaktiga utbetalningar och förebygga brott. Flera utredningar som gäller informationsutbyte och anmälningskyldighet mellan myndigheter pågår eller bereds. Syftet är att skattepengar inte ska användas för att finansiera brottslig verksamhet eller för att tillskansa sig pengar man inte har rätt till, exempelvis utbetalningar från CSN.

Fru talman! Det är djupt stötande att olika söktjänster samlar in och offentliggör eller säljer uppgifter om privatpersoners förhållanden som kan utnyttjas i kriminellt syfte. Det kan exempelvis vara uppgifter som ringar in ensamstående och välbärgade äldre, som sedan utsätts för bedrägeriförsök eller inbrott.

Ett annat sätt kan vara att passa på att länsa hemmet medan ägaren är på semester, efter att brottslingen har kombinerat en sökning på bilregistret utifrån bilar på flygplatsernas långtidsparkeringar med andra söktjänster som avslöjar var ägaren bor.

Offentlighetsprincipen var inte avsedd att på det sättet lämna ut personuppgifter om enskilda, utan den syftar till att granska makten. Därför har regeringen utrett grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter om adress, telefonnummer, civilstånd och andra uppgifter om enskildas personliga förhållanden.

I det betänkande som redovisades i november förra året föreslås att det undantag som finns i mediegrundlagarna för söktjänster som offentliggör känsliga personuppgifter ska utvidgas till att omfatta alla personuppgifter. Det betänkandet är just nu ute på remiss och bereds inom Regeringskansliet.

Eftersom det rör sig om en grundlagsändring behöver det fattas likalydande beslut två gånger med val emellan. Därför är denna grundlagsändring tänkt att träda i kraft den 1 januari 2027. Den kommer att vara ett viktigt steg i rätt riktning för att skydda enskilda från organiserad brottslighet och för att kombinera integritetsskyddet med brottsbekämpningen.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 53 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2.

Offentlighetsprincipen är en av hörnstenarna i vårt demokratiska statskick. Det handlar om att enskilda, opinionsbildare och granskande journalister inte bara kan begära ut utan även har rätt att få ut allmänna handlingar. Den rättigheten gör att medborgare kan få insyn i den offentliga maktutövningen och kan kontrollera hur makten utövas.

Denna offentlighetsprincip lyfter vi svenskar ofta fram med stolthet, och det med rätta. Den lägger grunden för en fri åsiktsbildning och för en fri debatt i många olika samhällsfrågor. Men offentlighet gäller förstås inte alltid. Den kan begränsas om behovet finns att skydda vissa uppgifter och det intresset väger tyngre. Då får allmänhetens rätt till insyn ge vika, och känsliga uppgifter sekretessbeläggs för att de berörda skulle kunna skadas om uppgifterna lämnades ut.

Men om lagstiftningen om offentlighet och sekretess inte är helt aktuell utan slår lite snett, så att uppgifter som är skyddsvärda faktiskt inte skyddas, eller så att uppgifter som den enskilde tar för givet att våra myndigheter kan dela med varandra faktiskt inte delas, då finns det skäl att göra förändringar. Centerpartiet anser att det behöver ske.

Fru talman! Vi lever i en tid som ter sig osäker på flera sätt. Det finns hotbilder från främmande makt men även inom landet. Flera har varit inne på det. Den grova organiserade brottsligheten har under senare år tagit stora kliv framåt. I dag hotar den tryggheten för många i våra städer och bostadsområden.

En brottstyp som ökat lavinartat under det senaste decenniet, samtidigt som skjutningar och sprängningar skjutit i höjden, är bedrägerier. Det är inte alls konstigt, eftersom det är betydligt mer lönsamt och klart mindre riskabelt att ägna sig åt bedrägerier än att kränga knark, och för dem som åker dit är straffen oftast låga.

Jag skulle kunna tala en stund bara om bedrägerier. Jag hade som åklagare, som jag jobbade som tills för några år sedan, ett intresse för den brottstypen redan 2015. Men det fanns väldigt få satsningar på att utreda och att bekämpa den brottstypen.

Det känns som att man överlag har varit väldigt senfärdig med att förstå vilken enorm intäktskälla det har varit och på vilket sätt vi har möjliggjort för våra kriminella att begå bedrägerier.

Prot. 2024/25:60

22 januari

*Offentlighet, sekretess
och integritet*

Vid de så kallade vishingbedrägerierna, där bedragaren genom försägen manipulation får sina offer att logga in på banken, kan ett offer på nolltid bli av med alla sina besparingar.

Här har bankernas övergång till helt digitala lösningar för sina kunder i kombination med vår offentlighetsprincip och söktjänsterna som finns dessvärre medfört en stor pengakran för den grova brottsligheten.

Med hjälp av dagens söktjänster är det fritt fram för den kriminelle att leta upp lämpliga offer, hitta hela personnumret för det utvalda offret, ringa ett samtal och kapa offrets bank-id och hela kontot.

Så här har våra personuppgifter blivit ett av de viktigaste verktygen för att begå lukrativa brott och därmed göda den organiserade brottsligheten. Jag menar att vår personliga integritet har trätts för när.

Fru talman! Sverige är faktiskt unikt i världen när vi låter uppgifter om ålder, boende, inkomst, fordonsinnehav, bolagsengagemang och mer därtill vara tillgängliga för alla och envar. Under senare år har dessa uppgifter samlats och systematiserats i privata databaser, utan att den enskilde haft någonting att säga till om.

På det sättet har vi skapat en guldgruva för storskaliga bedrägerier mot äldre och utpressningsliknande upplägg mot företagare. På det sättet kan kriminella även kartlägga rivaler och deras familjemedlemmar, liksom vittnen och aktörer inom rättsväsendet, som jag själv har blivit varse, och sedan skicka iväg en 13-åring till en utvald adress för att spränga en port.

Vi måste komma ihåg att vi är unika i Sverige på det här området. Det är hög tid att vi gör någonting åt det. Jag är väldigt glad att vi fick ett betänkande i november, som flera har varit inne på här, för att ändra förutsättningarna för detta. Det är definitivt hög tid att göra det.

Det blir en sådan kontrast när man tittar på våra myndigheter och deras möjligheter att dela relevant information. De är väldigt begränsade. Myndigheter som samarbetar för att bekämpa brott har i mer än ett decennium flaggat för att de inte kan lämna över information till varandra på ett effektivt sätt. Vi har sett hur väldigt avancerade kriminella upplägg väldigt strategiskt använder sig av det.

Här sätter sekretesslagstiftningen stopp. Som jag sa inledningsvis gäller normalt sett en långtgående insyn för varje medborgare och en rätt att ta del av uppgifter från olika myndigheter. Men för myndigheterna har närmast motsatsen gällt.

I många fall är det fullt rimligt och motiverat med sekretess mellan myndigheter – det vill jag ändå understryka. Detta handlar naturligtvis om vissa myndigheter. Men när det gäller brottsbekämpningen blir man förvånad. Det blir nästan obegripligt.

När jag hör vd:n för söktjänsten hitta.se argumentera om att deras tjänst hjälper polisen att få del av information som polisen annars inte kan få ut av en annan myndighet är det något som är bakvänt, och det måste förändras. Det är därför vi i Centerpartiet vill se en allmän sekretessbrytande regel mellan myndigheter för att kunna dela information i syfte att samverka och förebygga brott.

Vi vill absolut att sekretessen stärks för de personuppgifter som används för att kartlägga brottsoffer och för att begå brott. Vi ser därför också fram emot det förslag som regeringen kommer att lägga fram så småningom för att skydda den personliga integriteten och som bygger på betänkandet från november.

Anf. 54 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Betänkandet *Offentlighet, sekretess och integritet* täcker, som ni har hört av mina utskottskollegor, en hel del både viktiga och intressanta aspekter. Jag står bakom väldigt mycket av det som har sagts här. Det gäller inte minst det som ledamoten Björk precis presenterade.

Även om KU:s betänkanden sällan eller aldrig uppnår kioskvälstarstatus finns här väldigt många angelägna inlägg att lyfta fram och som säkert kommer igen vid flera tillfällen. Låt mig bara ge några exempel. Om de redan har behandlats i inläggen före mitt inlägg får det bli en liten återkoppling.

I flera motioner talar man om behovet av att utveckla sekretesslagstiftningen på ett sådant sätt att samarbete mellan myndigheter och kommuner skulle kunna underlättas. I väldigt många fall handlar skälen till förslagen framför allt om att stävja den ständigt ökande brottsligheten i både förebyggande och bekämpande syfte.

Ordet brott förekommer väldigt många gånger, säkert med goda intentioner. Jag vill förstås precis som alla andra göra vad som kan göras för att förhindra brott, och om de ändå begås vill vi underlätta utredningsarbetet.

Det finns emellertid en annan aspekt som jag gärna vill lyfta fram. Det gäller det förebyggande arbetet, det hälsomässiga och sociala, som inte sällan handlar om barn och unga som riskerar att hamna fel. Det är barn och unga som behöver samhällets stöd för att komma rätt, få en möjlighet att gå i skolan med betyg och kunna välja bort en kriminell eller annan form av destruktiv framtid.

Goda exempel finns på olika håll i landet, också i mitt hemlän Halland, på sådant samarbete mellan bland andra polis, skola, socialtjänst och fritis. För en del är tillit och samtal avgörande pusselbitar; andra behöver kanske mer. Men sammantaget är de möjliga vinsterna både i pengar och livskvalitet stora för dem det berör.

Jag säger inte detta för att polemisera mot andra syften, som brottsbekämpning och brottsförebyggande, men jag menar att det finns goda skäl att vidareutveckla goda exempel och erfarenheter. Det gäller kanske också de kontexter av långsiktiga engagemang som innebär en delvis annan syn på budgetering av sociala verksamheter.

Fru talman! Det leder mig osökt över till det uttryck som handlar om hur det bästa blir det godas fiende. Om personlig integritet är det goda och tillgänglig informationsteknologi det bästa vi åtminstone för närvarande har förstår ni nog vart mitt resonemang är på väg.

Nu pågår olika beredningar i Regeringskansliet, exempelvis om det kloka i att låta privata företag sälja domar avseende enskilda personer till vem som helst som frågar. Jag har förståelse för att vi som utskott väljer att avvakta utfallet, men det hindrar inte några kommentarer här.

Jag tror att vi behöver vara väldigt vaksamma på den utveckling vi ser framför oss när det gäller vår personliga integritet. Och, som många här har varit inne på, är vi ju redan där. Det handlar om att företag och andra kan ha tillgång till och dessutom sälja obegripligt stora mängder data om oss som privatpersoner till företag som vill sälja allt möjligt till just oss.

Varje gång vi accepterar kakor på en hemsida ger vi bort en bit av vår information, som kan användas för reklam eller andra former av kommunikation. Lägg därtill AI, artificiell intelligens, med närmast ofattbara möjligheter att lägga pussel med våra liv.

Prot. 2024/25:60

22 januari

*Offentlighet, sekretess
och integritet*

Jag tänker att vi kommer att se fler motioner och inlägg om dessa frågor kommande år. Vi behöver alltså ha diskussionen levande hela tiden så att det bästa inte blir det godas fiende.

Under resans gång kan vi ta ställning mot möjligheterna att sälja uppgifter om vad människor eventuellt är dömda för. Det framstår för mig som väldigt olyckligt att en eventuell dom om till exempel ringa narkotikainnehav för 20 år sedan kan påverka en persons möjligheter att få ett arbete i dag. Det är slöseri med båda mänskliga och administrativa resurser.

Vi kan bli bättre på att klicka bort kakor på webbsidor. Vi kan säga nej till partipolitiska annonser eller andra meddelanden utan avsändare. Vi kan säga nej till det mesta och fokusera på att i stället bejaka meningsfulla idéer som att hjälpa barn och unga genom tidiga och samordnade insatser. Vi kan välkomna initiativ som stärker vår personliga integritet. Vi kan välja att föreslå utökade områden för Integritetsskyddsmyndigheten, vilket också finns som förslag här och har diskuterats tidigare.

Anf. 55 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Ett öppet och fritt samhälle kräver transparens och skydd för den personliga integriteten likaväl som verktyg för att upprätthålla lag och ordning.

Det är därför av yttersta vikt att diskussionen om sekretess, integritet och offentlighet ständigt är pågående och att varje förändring vägs och balanseras utifrån båda perspektiv. Detta är frågor som berör oss dagligen i vår vardag och som kan påverka vår tillit till samhället om vi inte lyckas hitta rätt balans.

Den organiserade brottsligheten utmanar inte bara vår syn på sekretess och samverkan mellan polis, skola och socialtjänst. Den utmanar även synen på sekretess i välfärdssystemen och andra offentliga stödsystem då dessa utnyttjas av den organiserade brottsligheten.

Kraven på myndigheternas tillgång till information och möjlighet att utbyta information om enskilda personer och företag för att minska felaktiga utbetalningar ökar. Flera utredningar är på gång inom området, och Utbetalningsmyndigheten har nyligen etablerats som ett led i att minska felaktiga utbetalningar. Vi i konstitutionsutskottet lär få anledning att återkomma i frågorna i och med konkreta lagstiftningsförslag framöver.

Fru talman! Frågan om individens integritet behöver ständigt bevakas när nya verktyg införs. Ett förutseende konstitutionsutskott uppmärksammande redan för tio år sedan riksdagen på de eventuella problem som skulle kunna uppstå när ett frivilligt grundlagsskydd för databaser infördes.

I dag ser vi konsekvenserna av detta. Med några enkla knapptryck kan vem som helst ta reda på mängder av information om sina grannar, om sina barns lärare eller om någon av oss här inne i salen. Man får information om var en person bor och vad bostaden är värderad till, vilka bilar personen äger och om han eller hon har begått några brott. Man får veta hur gammal personen är och så vidare, och så vidare.

Det är inte bara nyfikna grannar som använder informationen; det gör även kriminella gäng som lurar pengar av årsrika eller personer med funktionsnedsättning. Samtidigt tjänar kommersiella bolag pengar på att tillhandahålla dessa uppgifter, som de enkelt kan begära ut från våra myndigheter. Det finns horribla exempel där en del tjänster till och med erbjuder

ett litet pling i mejlen när det registrerats att någon äldre har blivit ensamstående. Det innebär då ofta att maken eller maken har gått bort.

Nyligen presenterades en utredning vars uppdrag var att se hur vi kan få bukt med de problem som skapas när våra personuppgifter finns tillgängliga på nätet, som de gör i dag. Det är dessutom bortom vår kontroll att själva kunna ta bort dem. Jag ser fram emot den fortsatta hanteringen av detta ärende.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 56 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Offentlighetsprincipen är en viktig förutsättning och en viktig faktor för vårt öppna och fria samhälle.

Det är något som vi har hävdat också i EU-sammanhang genom åren. Redan vid EU-inträdet för svensk del lyfte vi fram vikten av att bevara och värna offentlighetsprincipen.

Vi debatterar i dag konstitutionsutskottets betänkande 7 om offentlighet, sekretess och integritet. Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 1, som vi från Socialdemokraterna har lämnat in.

Det pågår just nu förändringar gällande offentlighet och sekretess särskilt kopplat till brottsbekämpningen. En del har resulterat i konkreta propositioner från regeringens sida, medan viktiga delar fortfarande utreds. I vår reservation betonar vi vikten av informationsutbyte mellan myndigheter och kommuner. Vi förväntar oss att regeringen under nästa år återkommer med konkreta förslag, utöver den proposition som presenterades i slutet av november förra året.

I vår reservation lyfter vi fram bifall till inlämnade motioner. Det gäller motion 1710 av Eva Lindh med flera och 2685 av Ida Karkiainen med flera, yrkande 9. Vi yrkar också delvis bifall till en del motioner som är uppräddade i vår reservation.

Vi menar från Socialdemokraternas sida att den breda parlamentariska majoritet som vill se de förändringar av offentlighetsprincipen som nu har lyfts fram är en styrka i sig. Brottsutvecklingen och samhällets förmåga att bekämpa denna ställer krav på oss som lagstiftare att ge myndigheter och kommuner relevanta verktyg. Det är också en förutsättning för att de tjänstemän, poliser, lärare och socialsekreterare som i mångt och mycket utgör den första linjen i detta arbete ska kunna utföra det så effektivt som möjligt.

Fru talman! En del sekretesshinder behöver i möjligaste mån kunna undanröjas för att möjliggöra detta. Samtidigt är det av stor vikt att perspektivet personlig integritet och säkerhet finns med i arbetet. Den enskildes rättigheter gentemot staten är av stor vikt. Medborgarperspektivet är lika viktigt att ha med sig som det övergripande samhällsperspektivet.

Det finns en del nödvändiga förändringar som nu kommer att genomföras, men en del kan också vara svåröverblickbara. Därför menar vi att det behövs en översyn av den här typen av frågor framöver. Med ett helhetsgrepp kan vi få en ökad kunskap och ökade möjligheter att agera i frågan.

Fru talman! Jag vill betona att ett ökat informationsutbyte mellan olika samhällsaktörer inte enbart handlar om brottsbekämpning så till vida att polisen i en pågående brottsutredning ska lyckas hitta någon att lagföra. Det handlar lika mycket om ett förebyggande arbete där myndigheter kan

utbyta information för att kanske i tid kunna hjälpa ungdomar på glid eller skydda arbetstagare från att utnyttjas på arbetsmarknaden – eller för den delen att polisen kan informera en kommun om gängkriminella som startar HVB-hem. Det om något kan vara en hygienfaktor i ett samhälle som med kraft vill motverka ökad rekrytering till de kriminella gängen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

*Allmänna helgdagar
m.m.*

§ 8 Allmänna helgdagar m.m.

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU8
Allmänna helgdagar m.m.
föredrogs.

Anf. 57 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag vill inleda med att påminna om ett litet jubileum som stundar. Det är i år 20 år sedan Sveriges nationaldag den 6 juni också blev helgdag. Det infördes 2005, och jag minns för egen del en partikongress jag deltog vid några år tidigare där mitt parti beslöt att arbeta för ett genomförande. Då hade vi haft en officiell nationaldag sedan 1983, då ju svenska flaggans dag, som innan dess firats sedan nästan 100 år tillbaka, tillerkändes denna status.

Allmänna helgdagar och flaggning är frågor där den folkliga förankringen kanske väger lika tungt som den lagstiftning och de regelverk som finns framtagna. Tradition, sedvänjor och identitet är sådant som har stor betydelse i dessa sammanhang och som kanske också varit vägledande till det som genom åren också blivit lagstadgat.

Fru talman! I konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU8 behandlas förslag som tar fasta på 19 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden. Yrkandena rör sådant som minnesdagar, allmänna flaggdagar, regler för flaggning, skånska flaggans status, Sveriges nationalsång och en utmärkelse för utlandssvenskar. En del motioner är sådana som återkommit vid flera tidigare tillfällen.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet och därmed avslag på motionerna.

När det gäller lagstiftningen om vår svenska flagga innehåller den första paragrafen några meningar om dess utseende och form, som att flaggan är blå med ett gult kors och att korset är vinkelrätt ställt mot flaggans kanter. Det står också att flaggans färg är just mellanblå på fälten och guld-gul på korset.

I sammanhanget kan framhållas Stiftelsen Sveriges Nationaldag, där talmannen är ordförande och huvudmännen är rikets 21 landshövdingar, som framhåller det kanske viktigaste: Flaggan i topp närhelst du känner för det!

I Sverige har vi 17 allmänna flaggdagar. Men vi har också, vilket framhålls av Stiftelsen Sveriges Nationaldag, många privata flaggdagar som bygger på vars och ens goda skäl att flagga. Jag vill understryka vikten av det som stiftelsen framhåller, nämligen att främja intresset och respekten för nationaldagen och flaggan.

Det tål att betonas att utländska medborgare som bor i Sverige också har full rätt att hissa den egna nationsflaggan. En regel att förhålla sig till är då att det enbart får finnas en nationsflagga på en och samma flaggstång.

Jag vill också för egen del framhålla betydelsen av att EU-flaggan finns med i många officiella sammanhang – självklart här i riksdagen men också vid många kommunala och regionala byggnader. Det visar på vår självklara samhörighet med Europa och den betydelse det har i människors vardag.

Fru talman! Jag vill nu redogöra för en del av de överväganden som skett i arbetet med det nu framlagda betänkandet.

En del motioner tar fasta på att nya officiella minnesdagar ska införas. En handlar om att göra den 16 mars till minnesdag för alla offer för kemiska massförstörelsevapen, med Ola Möller som huvudmotionär. Andra motioner tar fasta på att initiativ tas för en nationell minnesdag för det armeniska folkmordet, någon om kommunismens offer och någon om att införa en särskild dag för blåljuspersonal. En motion vill införa folkhälsans dag, en annan att den 23 augusti enligt en resolution från EU-parlamentet ska vara en minnesdag för de totalitära regimernas offer.

Jag har den största respekt för de förslag som framförs. Konstitutionsutskottet har dock tidigare vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om att införa minnesdagar för att uppmärksamma särskilda personer eller händelser. Några dagar som getts särskild beteckning i svenska almanackor, vid sidan av de allmänna flaggdagarna och de kyrkliga högtidsdagarna, är bland annat internationella kvinnodagen den 8 mars, Europadagen den 9 maj och internationella barndagen i oktober. Forum för levande historia har också i uppdrag att främja högtidlighållandet av Förintelsens minnesdag den 27 januari. Dessa särskilt betecknade dagar har framkommit genom en stark förankring i samhället.

I betänkandet behandlas också en i och för sig välmenande motion om att införa en allmän flaggdag för samerna som ursprungsbefolkning i norr.

Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns skäl för riksdagen att ta initiativ till de minnesdagar eller särskilda dagar som föreslås och avstyrker därför motionsyrkandena.

Fru talman! Jag vill också som skåning säga några ord om skånska flaggans status. I en motion av Borian Åberg med flera från Moderaterna föreslås att den skånska flaggans officiella status ska utredas. Motionärerna anför att regionfullmäktige i Skåne 1999 beslutade att använda den skånska flaggan och att det 2017 beslutades att det skulle flaggas med den utanför regionens lokaler tillsammans med den svenska flaggan och EU-flaggan.

Liknande motioner har tidigare avstyrkts. Utskottet ser inte skäl för riksdagen att ta initiativ till en utredning om den skånska flaggans status. Det står däremot självklart alla fritt att flagga med den, i Skåne såväl som på andra ställen.

Den lokala och regionala identiteten är självklart viktig, och den provinsiella identiteten är kanske inte alltid geografiskt betingad. För egen del ser jag exempelvis hemma i skånska Ängelholm en flagga med Gotlands landskapsvapen, med den stående väduren i fonden, i en trädgård jag ofta går förbi. Däremot har vad jag förstår det som betraktas som Gotlands flagga gula fält och grönt kors. Det finns många provinsiella symboler att lyfta fram.

Återigen kan den folkliga förankringen och den frihetliga synen på flaggning framhållas. Det är som jag ser det att föredra i dessa sammanhang och finns också som utgångspunkt i befintliga regelverk.

Anf. 58 LARS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2 i konstitutionsutskottets betänkande KU8 *Allmänna helgdagar m.m.* Betänkandet behandlar inte endast just allmänna helgdagar utan även områden som rör vår vackra flagga, vår nationalsång, minnesdagar och utmärkelser.

Det är trevligt att se ett förhållandevis gediget intresse från åtminstone de flesta av våra riksdagspartier vad gäller dessa för vårt rike centrala delar, med varierande motioner av diverse slag. Området som verkar allra mest engagerande är just minnesdagarna. Som vi hört finns här allt från motioner om minnesdagar för offer för massförstörelsevapen, det armeniska folkmordet i början av förra decenniet, kommunismens offer och även offer för totalitära regimer till kanske lite mer upplyftande motioner om blåljuspersonal och folkhälsan. Det är minst sagt ett brett spektrum, vilket är positivt.

Utöver det finns det lite smått och gott om ytterligare allmänna flaggdagar, om rikets näst vackraste flagga vilket naturligtvis är den skånska, vår nationalsång, möjligheten till utmärkelser till utlandssvenskar etcetera. Själv kommer jag att uppehålla mig vid vår svenska flagga och regelverket runt denna.

Fru talman! Vi har i dag ett regelverk för flaggans utseende, färger och dimensioner. Vi har dock inga riktlinjer som reglerar just tidpunkter där våra myndigheter ska flagga eller ens vilken flagga som ska föras. Detta blir i stället föremål för enskilda myndighetschefer alternativt någon annan. Det förekommer på diverse håll alltifrån EU-flaggan till lokala flaggor samt både politiska och ideologiska flaggor.

Sverigedemokraterna menar att regelverket för flaggning bör samlas i en flagglag i likhet med vad som finns i många andra europeiska länder. De kan användas som en mall för utformningen av en liknande lag i Sverige. Lagen bör självklart innehålla regler för flaggans utseende och vilka flaggdagar som ska anses vara officiella så att myndigheter får ett unisont regelverk att hålla sig till. Vidare ska dessa myndigheter endast föra den svenska flaggan, regionala flaggor och naturligtvis eventuella gästflaggor eller myndighetsspecifika flaggor.

Privat flaggning är inget som är tänkt att omfattas utan är snarare något som kan uppmuntras, men inte mer än så.

Fru talman! Slutligen anser Sverigedemokraterna att skändning av den svenska flaggan är förkastligt och att detta på något vis bör komma till uttryck i lagen. Dock förespråkar vi inget förbud då vi har en mycket långtgående yttrandefrihet i Sverige, och den ska vi värna.

Hur osmakligt och primitivt skändning av flaggor, eller diverse böcker, än må vara, är det Sverigedemokraternas åsikt att sådana handlingar faller under yttrandefriheten, som vi som parti står upp för till hundra procent.

Anf. 59 SUSANNE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Ni vet redan att vi debatterar frågor om allmänna flaggdagar, helgdagar och så vidare, och jag tänkte börja med att yrka bifall till

förslaget i betänkandet. Sedan tänkte jag använda min talartid till att prata om flaggor.

Vi har alla sett den vaja i vinden – den svenska flaggan. Flaggan är en symbol som bär på en historia av enhet och gemenskap. Vad skulle hända om vi börjar blanda in fler officiella flaggor? Skulle vi då vara på väg mot en framtid där vi riskerar att bli mer splittrade än förenade? Jag tänker på motionen från skåningarna om att man vill göra den skånska flaggan till en officiell flagga.

Skåningarna, våra kära sydsvenska rebeller, har en flagga som de är så stolta över, och jag gissar, fru talman, att de helst skulle vilja se flaggan på nationens främsta flaggstänger – kanske till och med på toppen av Globen.

Men, den svenska flaggan är mer än blott färgerna blått och gult. Flaggan är en symbol för att vi alla, från Kiruna till Ystad, hör ihop. Om vi börjar med fler officiella flaggor; var drar vi då gränsen? Ska Västerbotten ha en egen flagga med ost på? Eller ska Göteborg ha en flagga med en räkmacka? Det blir ju en vimpelparad utan dess like, och ingen vet längre vilken flagga som gäller när vi ska heja på Sverige i fotbolls-EM.

Om vi inför fler officiella flaggor riskerar vi att urvattna symboliken i den svenska flaggan. Och låt oss inte glömma de praktiska konsekvenserna. Att införa fler officiella flagg- eller helgdagar är inte gratis. Det kostar tid, pengar och arbetsinsatser. Kommuner ska ställa om, arbetsgivare ska jonglera scheman, och plötsligt undrar vi varför inget blev gjort på jobbet när halva året är röda dagar.

Den svenska flaggan är mer än bara ett stycke tyg. Den är en länk mellan generationer, ett löfte om gemenskap och en trygg punkt i en föränderlig värld. Om vi börjar dela upp detta symboliska arv i flera flaggor, riskerar vi att skapa små öar av identitet i stället för en gemensam strand.

Fru talman! Sverige är ett land med starka traditioner. Vi behöver inte fler officiella flaggor som konkurrerar med den vi redan har. Jag gillar Skåne, och er flagga är fin – fantastisk på er hemmaplan – men kanske inte på catwalken i hela landet.

Så låt oss vårda och utveckla de gemensamma symboler vi redan har. Låt den svenska flaggan fortsätta vara en symbol för vår enhet, våra traditioner och vår framtid. Och låt oss fokusera på att bygga ett Sverige där alla känner sig hemma – under samma tak och under samma flagga.

Anf. 60 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Ibland är det en fördel att komma sist i debatten. Då kan man svara på frågor om vad som skulle hända utan att någon annan kan svara, om det inte är så att andra ledamöter i KU vill begära replik. Men det är något vi inte alltför ofta gör i KU. Jag avslutar mitt anförande med denna fråga, så håller jag mitt anförande först. I stället får alla klura lite tillsammans på frågan om vad som skulle hända.

Fru talman! Om några veckor, den 6 februari, firas den samiska nationaldagen. Den infördes 1992, och den är gemensam för hela Sápmi. Skälet till att det blev just den 6 februari är historiskt. Det var då det första samiska landsmötet hölls i Tråante – Trondheim – 1917. Mötet samlade över hundra samer från Sverige och Norge, därav en stor del kvinnor. Det var första gången i den samiska historien som nord- och sydsamer från Norge och Sverige samlades till ett gränslöst möte för att diskutera gemensamma

Prot. 2024/25:60
22 januari

Allmänna helgdagar
m.m.

problem, och det blev en stark samisk manifestation mot myndigheter och förtryck.

Därför har den 6 februari valts som en viktig symboldag för alla samer, oavsett vilket land man bor i. En av initiativtagarna var för övrigt pionjären Elsa Laula, som 27 år gammal bildade den första samiska riksorganisationen Lapska Centralförbundet, som hon även blev ordförande för. Hennes egna erfarenheter av statens politik gjorde att hon i hela sitt liv kämpade för att förbättra förhållandena för det samiska folket. Hennes arbete tillsammans med andra samer är också det som är grunden för den samiska organiseringen i våra dagar.

Fru talman! Vänsterpartiet anser att den samiska nationaldagen, som på många håll redan i dag uppmärksammas och firas, även bör vara en allmän flaggdag då den samiska flaggan hissas. Sedan 2007 har den samiska flaggan vajat utanför Stockholms stadshus på den samiska nationaldagen. Men det är olyckligt om skälen till var och varför det sker är lite utifrån godtycke eller den politiska viljan i just den kommunen. Det finns faktiskt också en viktig poäng med att uppmärksamma såväl samernas nationaldag som datum med betydelse för de andra nationella minoriteterna. Kunskapen är på många håll låg om att det finns fem nationella minoriteter samt ett urfolk, och att flagga vore inte enbart en symbolisk handling utan även en handling som är synliggörande och inkluderande.

Här i slutet av mitt anförande vill jag yrka bifall till reservation 1.

Men sedan ska jag också svara på den inledande frågan om vad som skulle hända. Det som kan hända är att det blir en mängd vapensköldar i kammarfoajén i stället för landskapssköldar. Jag tror inte att det skapar så himla mycket splittring. Det är väl också ett av skälen till att vi sitter placerade efter våra valkretsar i kammaren, det vill säga att visa att vi kommer från olika delar av Sverige men ändå är en del av samma land. Just när det gäller samernas nationaldag skulle det vara en stark signal om att det historiska förtrycket och den mörka historien är något annat i dag. Vi vill synliggöra och inkludera samerna i vår gemenskap.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 12.)

§ 9 Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU8

Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden (skr. 2023/24:153) föredrogs.

Anf. 61 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Riksrevisionen har granskat Allmänna arvsfonden eftersom det finns risk att de arv som tillfaller fonden inte kommer till nytta på det sätt som är tänkt. Det är en välkommen granskning.

Skattebetalarnas pengar ska alltid hanteras ansvarsfullt och gå till det som är avsett. Varje krona som inte går dit den ska innebära ett oacceptabelt slöseri med skattebetalarnas pengar.

På samma sätt måste givetvis de stora belopp av medborgarnas pengar i form av arv som varje år tillfaller Allmänna arvsfonden gå till rätt ändamål. Och rätt ändamål är i det här sammanhanget att stärka föreningslivet och det civila samhället.

Mot bakgrund av det är det allvarliga uppgifter som Riksrevisionen kommit med i sin rapport, som lämnades till regeringen i mars 2024. Riksrevisionen konstaterar att Allmänna arvsfonden varken fungerar ändamålsenligt eller effektivt. Det har funnits för få sökande i förhållande till de stora belopp som arvsfonden förvaltar och därmed dålig konkurrens bland de sökande. Det finns också en överrepresentation av kriminellt belastade personer bland de sökande. Det rapporteras även om bristande kontroll och felaktig användning av de utbetalade pengarna.

Riksrevisionen kommer som en följd av detta med flera kloka rekommendationer. Det är lätt att instämma i att arbetet behöver intensifieras för att säkerställa att myndigheter inte gynnar ekonomisk eller organiserad brottslighet. Det krävs helt enkelt större möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter.

Regeringen har påbörjat ett utvecklingsarbete för att stärka kontroll- och granskningsfunktionerna hos de ansvariga myndigheterna för arvsfonden. Ett enhetligt demokrativillkor finns sedan den 1 januari 2025 i lagen om Allmänna arvsfonden. Det kan bidra till att komma till rätta med problemen och till att stärka förtroendet och legitimiteten för Allmänna arvsfonden.

Man kommer även med flera andra förslag. Frågan om en central databas som omfattar alla tillgängliga statsbidrag till civilsamhället och de organisationer som får del av stödet analyseras och bereds inom Regeringskansliet. Detsamma gäller frågan om ett företrädarregister för ideella föreningar som tar emot offentliga bidrag. Föreningens styrelseledamöter, firmatecknare och revisorer ska kunna registreras.

Myndigheterna behöver helt klart bättre förutsättningar för att sätta stopp för brottsligheten och förhindra felaktiga utbetalningar. Välfärdsbrottsligheten behöver tas på största allvar.

Riksrevisionens rekommendation att Allmänna arvsfonden ska avvecklas helt och bytas ut mot ett nytt system som hanterar arv efter avlidna utan arvingar och testamente är dock ett väl långtgående förslag. Slutsatsen som Riksrevisionen kommit fram till bygger trots allt på ett begränsat granskningsunderlag, som endast omfattar en mindre del av systemet för arvsfonden. Dessutom har man tittat på en ganska speciell period, under covid-19-pandemin då organisationers förutsättningar för att bedriva verksamhet och söka pengar skilde sig kraftigt från i dag. Nu har antalet ansökningar åter tilltagit.

Det behöver också lyftas fram att Allmänna arvsfonden har en viktig roll i att stärka civilsamhällets insatser för barn, unga, äldre och funktionshindrade.

Vi kristdemokrater brukar tala om just civilsamhällets stora betydelse. Vår ambition är att se starkare föreningar och organisationer i Sverige. Vi har därför genomfört en rad reformer för att stötta civilsamhället och föreningar som ägnar sig åt välgörande verksamhet.

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Riksrevisionens
rapport om Allmänna
arvsfonden*

Skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer är en sådan sak. Det vill vi utöka så att det omfattar också företag. Vi har även drivit på för att utreda slopad moms för företag som donerar varor till välgörenhet. Och vi har infört ett permanent stöd om 100 miljoner kronor till civilsamhällets organisationer för att stötta socialt utsatta personer. Det är bara några exempel.

Det vi sätter fingret på är att en fördjupad analys av bland annat vilka konsekvenser det skulle få för civilsamhället skulle behöva föregå en eventuell process, om man skulle bestämma sig för att avveckla Allmänna arvsfonden och förändra systemet. Det pågår just nu en översyn av reglerna om arv och testamente i ärvdabalken. Det kommer eventuellt att få konsekvenser för Allmänna arvsfonden. Min uppfattning är att det arbetet behöver slutföras innan en vidare analys är aktuell.

Kristdemokraterna är angelägna om att skattebetalarnas pengar och offentliga medel används på rätt sätt, men vi vill inte bidra till att försämrat förutsättningarna för ideella föreningar och för civilsamhället i Sverige. Det civila samhället gör värdefulla insatser för utsatta människor i olika situationer, bidrar till personlig utveckling och gemenskap och är ett uttryck för att samhället är så mycket större än staten.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 62 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Det här ärendet berör ekonomisk brottslighet lite grann. Vill man verkligen titta på brottslighet inom välfärden tycker jag att man ska ta sig en titt på välfärdsbolagen. Det är ett hett tips till sittande regering.

Det var med en viss lättnad jag läste regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport *Allmänna arvsfonden – pengar som söker mening*.

Riksrevisionen har granskat Allmänna arvsfonden. Den övergripande slutsatsen är att systemet med Allmänna arvsfonden varken fungerar ändamålsenligt eller effektivt och att ett nytt system för att hantera arv efter avlidna utan arvingar och testamente bör införas. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att inleda en process med målet att avveckla systemet med Allmänna arvsfonden.

Jag anser att det är en ganska märklig rapport. Man har exempelvis inte tittat på förutsättningar för organisationer att driva verksamhet och inte heller på betydelsen av arvsfonden. Den känns ganska grund. Jag blev väldigt förvånad, med tanke på Riksrevisionens andra, väldigt bra rapporter.

Fru talman! Regeringen har inte aviserat några förslag om att avveckla Allmänna arvsfonden. Det är hälsosamt för regeringen att inte alltid göra som SD vill. Det tycker jag är bra.

Allmänna arvsfonden har haft mycket stor betydelse för civilsamhällets utveckling och för flera generationer svenskar. Sedan starten 1928, alltså för snart 100 år sedan, har arvsfonden finansierat tiotusentals projekt som har lett till exempelvis allmän förskola, mödra- och barnavårdscentraler och personlig assistans. Även hjälptelefonen hos Bris, Glada Hudikteatern, Cirkus Cirkör, Friends och Självmordslinjen har sina ursprung i projekt finansierade genom Allmänna arvsfonden. Just det har Riksrevisionen nog missat på något konstigt sätt.

Fru talman! Vänsterpartiet ser positivt på att utveckla Allmänna arvsfonden och tror att några av Riksrevisionens förslag kan bidra till det, men att utveckla fonden vore att gå i helt fel riktning när det gäller civilsamhället. Allmänna arvsfonden bidrar med 800 miljoner kronor om året till unga, personer med funktionsnedsättningar och äldre. En stor del av stödet går självklart till utveckling av verksamheter.

Riksrevisionen har inte granskat detta på ett värdefullt sätt. Regeringen har också svarat hyfsat bra. Trots det vill vi påpeka att man måste kunna utveckla Allmänna arvsfonden. Det är alltid viktigt att utveckla.

Regeringen nämner några åtgärder i skrivelsen. Men det behövs också ett samlat grepp. Det saknar vi. Det finns också en oro för att man i nästa sväng ska återkomma med något när det gäller ärvdabalken som slår undan benen för civilsamhället och där man inte har någon som helst respekt för vad som i så fall kommer att hända.

Regeringen bör skyndsamt återkomma med en plan som stärker och tryggar arvsfondens långsiktiga arbete. Om man ställer upp för civilsamhället måste det ges förutsättningar. Det är något att fundera på. Vi anser att det brinner i knutarna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 63 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Om en person avlider utan att lämna efter sig närmare släktingar än kusiner blir automatiskt Allmänna arvsfonden arvingen. Förutsättningen är då att den avlidne inte har testamenterat sitt arv till någon annan. Allmänna arvsfonden ska enligt lag främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för sina målgrupper, som i dagsläget är barn, unga, personer med funktionsnedsättning och äldre.

Fru talman! Allmänna arvsfonden är en alldeles avgörande resurs för vårt civila samhälle. Varje år bidrar fonden med ungefär 800 miljoner svenska kronor till utvecklingen av ideella verksamheter, lokaler och mötesplatser för barn och unga, personer med funktionsnedsättning och äldre. Sedan starten 1928 har fonden finansierat tusentals projekt som i många fall varit helt grundläggande för utvecklingen av viktiga samhällstjänster, exempelvis allmän förskola, mödravårdscentraler, kolloverksamhet och färdtjänst. Initiativ som Bris stömlinje, Självmodslinjen och många fler har startat med stöd från Allmänna arvsfonden.

Fru talman! Behovet av civilsamhällets insatser för inte minst våra barn och unga är mer akut nu än någonsin tidigare. Vi bevittnar i detta nu en ökande psykisk ohälsa bland barn och unga och en oroande trend där gängen rekryterar längre ned i åldrarna. Vi ser en växande framtidsoro, en känsla av maktlöshet och minskad tillit till samhällets institutioner. Just därför anser vi att det är av yttersta vikt att de pengar som finns i Allmänna Arvsfonden även fortsättningsvis går till civilsamhällets organisationer. Det finns också ett brett stöd för att fonden ska fortsätta sin verksamhet i nuvarande form med vissa förbättringar. Det är till exempel inte särskilt bra att det i dagsläget finns en långsiktig obalans mellan fondens inbetalningar och utbetalningar.

Fru talman! Riksrevisionens granskning av Allmänna arvsfonden måste tas på allvar, och de brister som har lyfts fram måste naturligtvis rättas till. Eftersom Allmänna arvsfondens arbete i stor utsträckning bygger på medel som kommer från personer som inte har några nära släktingar är det

naturligtvis också väldigt viktigt att allmänheten i sig har ett brett förtroende för arvsfonden. Och självklart, fru talman, är alla typer av bidragsfusk fullständigt oacceptabla.

Riksrevisionens granskning bör ses som en god möjlighet att ytterligare stärka fondens effektivitet, transparens och samhällsnytta samtidigt som man värnar dess alldeles unika funktion som ett slags innovationsmotor för social utveckling i vårt land. Många av de förslag som Riksrevisionen framför i sin granskning tycker jag är bra och alldeles nödvändiga att genomföra.

Men när riksrevisorn vid socialutskottets sammanträde den 2 april 2024 informerade oss om granskningen och om den väldigt drastiska slutsatsen att Allmänna arvsfonden bör läggas ned framförde jag min förvåning. De problem som Riksrevisionen lyfter fram ska naturligtvis tas om hand på ett eller annat sätt. Men, fru talman, det är en mycket märklig och drastisk slutsats de drar när de säger att det enda alternativet är att helt enkelt bara lägga ned fonden. Jag har stor förståelse för de starka reaktioner som kom från civilsamhället vid det tillfället.

Fru talman! Civilsamhället är ryggraden i vårt samhälle. Det är de ideella organisationerna, föreningarna och gräsrotsrörelserna som dagligen arbetar för att stödja de mest utsatta, för att främja jämlikhet och för att skapa ett bättre samhälle för oss alla. Genom det starka engagemanget från deras sida och genom närvaron i människors vardag skapar de förändringar som har stora positiva effekter i hela vårt samhälle. Att avveckla fonden vore förödande för alla de barn, unga, äldre och personer med funktionsnedsättningar som direkt skulle drabbas. Fokus måste ligga på att utveckla fonden i stället för att avveckla den.

Fru talman! Riksrevisionen hävdar också i sin rapport att arvsfonden som företeelse i sig är otidsenlig och därför inte längre behövs. Även den slutsatsen förvånar mig. Ärligt talat – det är väl ingen som på fullaste allvar tror att civilsamhällets organisationer har alla de resurser de behöver, att de inte är i behov av stöd för sina projekt längre och att alla lokaler som behövs är tillgängliga och i bra skick? Nej, naturligtvis är det precis tvärtom. Snarare är det så att civilsamhället och finansieringen till detsamma behövs nu mer än någonsin tidigare.

Fru talman! För Socialdemokraterna är civilsamhället en viktig del av vårt gemensamma samhälle. Det är därför av yttersta vikt att de pengar som finns i Allmänna arvsfonden även fortsättningsvis går till civilsamhällets organisationer, till ändamålsenliga lokaler och till ett bättre samhälle för alla.

(Applåder)

Anf. 64 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till Centerpartiets följdmotion och till reservation 2 i betänkandet om behandlingen av Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden.

För oss i Centerpartiet är det en självklarhet att civilsamhället i form av föreningar, ideella organisationer, trossamfund och studieförbund utgör ett av demokratins fundament i det svenska samhället. Det är i civilsamhällets regi som människor organiserar sig för att idrotta och tävla, för att spela teater eller starta band, för att vårda vårt gemensamma kulturarv, för att utveckla våra lokalsamhällen, för att organisera protester mot en före-

slagen skolnedläggning, för att stödja människor på flykt eller i ensamhet eller för att bilda och utbilda sig inom allsköns ämnen och områden. Det är inom civilsamhället som många möts på fritiden kring gemensamma intressen och ett gemensamt engagemang. Utan ett starkt civilsamhälle skulle både vår demokrati och vårt samhällsbygge vara betydligt svagare.

Fru talman! Det är därför Centerpartiet fortsätter att stå upp för civilsamhällets intressen, inte minst när det föreslås neddragningar eller när man vill flytta ansvar från civilsamhället till det offentliga. Vi har därför motsatt oss Tidöpartiernas drakoniska neddragningar på studieförbunden. Över tre års tid drar man undan 30 procent av den statliga finansieringen. Vi motsätter oss också Tidöpartiernas förslag om att inrätta ett fritidskort; hundratal miljoner går till statlig administration när pengarna hade kunnat gå direkt till föreningarna i civilsamhället i stället.

Därför var det också med oro som vi tog emot Riksrevisionens rapport om att avveckla Allmänna arvsfonden och lägga in de här pengarna direkt i statskassan.

Allmänna arvsfonden är nämligen en av de stora bidragsgivarna till civilsamhället i form av lokal- och projektstöd. Varje år genomförs hundratal utvecklingsprojekt, och det beviljas stöd till ett knappt hundratal byggprojekt. Detta är ovärderliga tillskott för idrottsföreningar, kulturföreningar och funktionsrättsorganisationer. Det handlar om pengar som huvudsakligen går till barn, unga, personer med funktionsnedsättningar och äldre. Trots detta föreslår alltså Riksrevisionen att fonden ska avvecklas.

Förslaget från regeringen är dock inte att gå Riksrevisionen till mötes utan att lägga skrivelsen till handlingarna. Det tycker vi är bra. Därmed kan föreningslivet andas ut den här gången, även om jag noterar att regeringen i sin skrivning uttrycker att ”en fördjupad analys skulle behöva föregå en eventuell process med målet att avveckla eller på annat sätt förändra systemet med Allmänna arvsfonden”. Detta läste även ordföranden i socialutskottet upp alldeles nyss. Det vill säga att regeringen inte avfärdar förslaget helt, men man avser inte att inleda en sådan process i dagsläget.

Samtidigt finns det relevanta förslag från Riksrevisionen som bör tas på allvar, till exempel att man behöver säkerställa att medel verkligen går dit de ska och inte hamnar i händerna på exempelvis organiserad brottslighet. Detta stöder vi från Centerpartiet naturligtvis fullt ut.

Fru talman! En sak som vi från Centerpartiet har noterat och vill lyfta är behovet av ett mer långsiktigt projektstöd från Allmänna arvsfonden. Nu delas stöden ut över kortare perioder, vilket gör att långtifrån alla projekt blir beständiga delar av verksamheten efter att de är avslutade. Detta är vad man brukar kalla för projektsjukan, och den är inte unik för pengarna från Allmänna arvsfonden utan återfinns även när det gäller projektmedel från kommuner, regioner eller andra delar av samhället. Men det finns anledning att se över hur Allmänna arvsfonden arbetar med långsiktighet och om det går att hitta mer långsiktiga stödformer än dagens projektstöd. Av den anledningen lägger vi också fram förslag om att detta bör utredas.

Sammantaget fortsätter vi i Centerpartiet att värna det svenska civilsamhället. Vi vet hur viktigt det är för människors vardag, för människors utveckling och för vår gemensamma demokrati. I det arbetet utgör stödet från Allmänna arvsfonden en viktig del, precis som statligt, regionalt och kommunalt stöd till föreningsliv och studieförbund.

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Riksrevisionens
rapport om Allmänna
arvsfonden*

Underrubriken på Riksrevisionens rapport är *Pengar som söker mening*. En mer träffande rubrik på vad Allmänna arvsfonden faktiskt bidrar med till samhället i dag skulle ha varit *Pengar som utgör mening*.

Anf. 65 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! ”Att vända sig i graven” är ett uttryck som jag faktiskt är förvånad över att ingen har använt här i dag. Det är vad jag skulle ha gjort om mina pengar skulle ha hanterats av Allmänna arvsfonden. Givetvis gäller det inte i alla fall – vi har hört flera goda exempel här i dag – men tyvärr i alltför många fall. Det är miljoner som går till islamism eller vänsteraktivism. Ibland är det bara extremt onödigt slöseri. Det är såklart inte vad avlidna svenskars pengar ska gå till.

Detta gör frågan extra känslig. Allmänna arvsfonden hanterar pengar som har tillhört svenskar som saknat arvinge när de avlidit. Det är pengar som bör hanteras extra varsamt och med yttersta respekt.

De människor som har tjänat ihop pengarna finns alltså inte kvar för att påverka hur pengarna spenderas. Det är deras arv.

Lagen om Allmänna arvsfonden är tydlig. I 1 kap. 1 § står: ”Allmänna arvsfonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.” Vi ser att arvsfonden har frångått denna princip vid upprepade tillfällen. Det är därför vi står här i dag.

Vi har i Sverige ärvt en situation där det gäller att täppa till alla hål och brister i de olika bidragssystemen. Arvsfonden är en del i denna ekvation. Det är också anledningen till att Riksrevisionen nu väljer att föreslå en intensifiering av arbetet för att säkerställa att myndigheter i sin bidragsgivning inte gynnar ekonomisk, organiserad och demokratihotande brottslighet. Det är alltså ytterst allvarligt.

Sedan måste vi ändå konstatera att arvsfonden har visat sig vara en värdig kapitalförvaltare. Om man tar en titt på deras verksamhetsberättelse kan man se att de mer eller mindre har lyckats slå index år efter år. Det kanske inte är syftet.

När det gäller själva utbetalningarna av medel har dock inte minst Sverigedemokraterna sett brister över lång tid. Därför är det väldigt glädjande att vi nu kan se fram emot en rad olika åtgärder, bland annat med den här rapporten som grund.

Det är viktigt att öka kontrollen och att öka kompetensen om den brottslighet jag nämnde, inte minst ekonomisk brottslighet. Det handlar om att införa hårdare villkor för att till exempel islamister och bedragare aldrig mer ska få bidrag.

Ni kanske undrar vad som är Sverigedemokraternas inställning till Riksrevisionens förslag om avveckling. Vi sverigedemokrater vill se en fördjupad analys med reformförslag som syftar till att åtgärda de problem med den nuvarande ordningen som man beskriver. Skulle dessa reformer inte vara ändamålsenliga eller tillräckliga utesluter vi inte att stå bakom en nedläggning av arvsfonden i framtiden.

Riksrevisionens rapport är mycket välkommen, och åtgärder behövs för att vi ska kunna upprätthålla förtroendet för systemet hos allmänheten.

Anf. 66 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vi har inte en enda debatt i denna kammare utan att Sverigedemokraterna omedelbart börjar prata om islamism. Men jag har några frågor till Leonid Yurkovskiy.

Den första frågan är: Hur anser Sverigedemokraterna att vi ska utveckla det civila samhället? I de förslag som har lagts har jag mest sett hur ni ska avveckla det civila samhället. Hur beaktar ni att en mängd organisationer har fått fart genom Allmänna arvsfonden? Hur ska de annars få fart i en nedbankad budget från den SD-beroende regeringen?

Nästa fråga är: Ser ni något alternativ till arvsfonden? Är det kusinarv som är alternativet?

Anf. 67 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Givetvis pratar vi ofta om islamism eftersom det är ett så påtagligt och allvarligt problem i det svenska samhället. Tyvärr har det sipprat in i alla möjliga delar – inte minst i politiken och i arvsfonden, vilket är extra tragiskt med tanke på hur känsligt ämnet är.

När det gäller hur man ska utveckla det civila samhället ser vi först och främst att vi måste ha förtroende för det civila samhället i dess helhet. Då gäller det att täppa till de brister som finns. Vi måste stoppa utbetalningar till dem som fuskar bort pengar. Vi måste stoppa utbetalningar till kriminella aktörer. Det är det första och viktigaste steget för att civilsamhället ska ha en stark framtid i Sverige, vilket även vi vill.

Därför föreslår vi heller inte att man ska lägga ned arvsfonden i nuvarande läge. Vi vill ju också att alla de goda krafter som gynnas av arvsfonden ska ha ett tydligt alternativ i statens budget innan man vidtar en sådan åtgärd.

Anf. 68 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! När det gäller ekonomisk brottslighet och så vidare finns det ju ett område som Sverigedemokraterna är helt ointresserade av. Det är den enorma marknad som har uppstått när det gäller exempelvis välfärdsbolag, hvb-hem, vaccinationscentraler – you name it. Det handlar om när det är påtagligt att pengarna bara rullar ut till just maffian, om jag får uttrycka mig så, fru talman. Där har ni noll intresse, vad jag ser. Det finns egentligen inga skarpa åtgärder för att täppa till det.

Men ni vill gärna brandskatta organisationer, små organisationer som knappt överlever. Jag har aldrig någonsin, fru talman, sett ett piggt förslag från Sverigedemokraterna om hur det civila samhället ska boostas, alltså blomstra, utan det handlar hela tiden om diverse floskler som ni lämnar ut när det gäller just islamism och så vidare. Det tar liksom aldrig slut.

Jag skulle vara väldigt glad, fru talman, om det fanns några idéer runt det civila samhället från Sverigedemokraterna. Det vore enastående bra.

Anf. 69 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågorna.

Det är klart att vi ska bekämpa brottsligheten överallt. Steg ett är kanske att inte importera den, kan jag tycka. Det håller nu på att bli verklighet – lyckligtvis.

När det gäller åtgärderna i det övriga samhället är det klart att vi också vidtar dem. Det är inget parti i Sveriges riksdag i dag som ignorerar pro-

blemen med brottsligheten – även inom välfärden. Valfärdsbrottsligheten är ett helt område för regeringen. Man har många gånger gått ut och talat om det. Det är klart att till exempel dåliga HVB-hem kommer att stängas ned steg för steg.

Att detta med islamism skulle vara floskler är ett extremt problematiskt uttalande. Det är inte bara vi som pekar på dessa problem. Det finns sedan långt tillbaka information att hämta, inte minst från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, vars rapport också involverade Allmänna arvsfonden. Det visade sig att det gick pengar till aktörer som kopplades till det muslimska brödrskapet. Det är alltså en enorm islamistisk organisation. Detta är då den svenska grenen, som direkt motarbetade det svenska samhället.

Det här är bara ett exempel av flera. Att det skulle vara en floskel är såklart helt felaktigt.

Jag nämnde också andra problem, som onödigt slöseri. Att avlidna människors pengar går till broschyrer om analsex till mellanstadieelever är extremt olämpligt, men det är såklart demokratifrågor. Islamism och kriminalitet är mer påtagligt.

Anf. 70 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Att pengar som har kommit in i Allmänna arvsfonden ska användas varsamt tror jag att vi är helt överens om mellan samtliga partier här i kammaren. Det är ingen som har sagt något annat. Vi stöder också de initiativ som finns kring att se till att pengar inte går till organiserad brottslighet eller felaktigheter.

Detta tar då Sverigedemokraterna som motiv för att ifrågasätta Allmänna arvsfonden över huvud taget. Det är klart att det finns något annat motiv i bakgrunden än bara att man vill värna de offentliga pengar som vi har. Vi har ju gång på gång sett hur Sverigedemokraterna föraktat folkbildning, studieförbund och det fria föreningslivet och på olika sätt, med ungefär samma motiv, försökt dra undan mattan för dessa verksamheter. Det tydligaste exemplet är att det är Sverigedemokraternas förslag om att dra in medel till studieförbunden som nu genomförs brett av Tidöregeringen.

Vad gäller Allmänna arvsfonden sa jag i mitt anförande att jag blev rädd när rapporten kom med förslag om avveckling. Jag kunde ändå andas ut när regeringen inte gick på den linjen. Men jag läste också upp den passus som fanns i skrivningen som var lite oförklarlig om att en eventuell avveckling skulle kräva en fördjupad analys. Nu förstår jag varför det fanns med i skrivningen från regeringen och i betänkandet från majoriteten i socialutskottet. Detta är uppenbarligen eftergiften till Sverigedemokraterna, som i grunden vill avveckla Allmänna arvsfonden och dra bort de pengarna också från föreningslivet.

Sverigedemokraterna får gärna förtydliga det här. Har man för avsikt att på lång sikt ta bort Allmänna arvsfonden?

Anf. 71 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågorna.

Jag uppskattar såklart inte de felaktiga påståendena om Sverigedemokraternas bevekelsegrunder eller syn på civilsamhället. Visst har vi varit kritiska till stora delar av studieförbunden. Men om man har lyssnat på vad

vi har sagt har man hört att det handlat om just islamistiska organisationer – som det före detta studieförbundet Ibn Rushd, där vi nu de facto har fått rätt i efterhand – eller till exempel om när man har gett pengar till gängkriminella genom det socialdemokratiska ABF.

Det är detta som vi stramar åt. Det är klart att det kommer att krävas åtgärder där också.

Det kan också finnas annan verksamhet som inte är beroende av offentliga medel, anser vi, som bedrivs. Men i övrigt är vi inte emot civilsamhället på något sätt.

Ytterst är det här en fråga för kulturutskottet, fru talman, så jag hänvisar vidare debatt i frågan till dem.

När det gäller den eventuella analysen och en eventuell efterföljande nedläggning är det inte en eftergift till Sverigedemokraterna, utan det handlar om att vi inte i nuläget vill ha några låsningar. Vi ser att det är en rad olika problem som behöver hanteras, och vi kan inte i förväg veta om de åtgärder som kommer att vidtas kommer att räcka. Om de inte räcker och problemen kvarstår måste man ha den här möjligheten öppen.

Anf. 72 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Nej, jag vill nog inte hålla med om att det var några felaktiga påståenden om Sverigedemokraternas syn på civilsamhället. Den synen återspeglas i de beslut som Sverigedemokraterna är med och fattar i kammaren och i olika sammanhang. Det är ingen tvekan om att det finns ett starkt förakt mot civilsamhället och att man ser det som ett hot. Civilsamhället utgör ju ett av de starka demokratiska fundamenten i samhället med möjlighet att yttra sig och opinionsbilda i frågor som kanske inte faller Sverigedemokraterna på läppen.

Allmänna arvsfonden är en av de finansiärer som finns för det breda civilsamhället och det föreningsliv vi har – och de ideella organisationer som vi har där. Efter att ha lyssnat här tycker jag inte att det är någon tvekan om att idén om att man ska göra en fördjupad analys av Arvsfonden för att kanske på sikt avskaffa den har sin grund i Sverigedemokraterna och i deras retorik och agenda. Jag har inte hört någon annan som har slagits för just den fördjupade analysen på det vis som vi har hört den sverigedemokratiska ledamoten göra.

Detta tror jag att man från civilsamhällets sida ska ta på fullaste allvar. Man har ju kunnat se hur kampen mot föreningsliv, studieförbund med mera har pågått från Tidöregeringen. Jag sa att man kunde andas ut i den här frågan, men bilden efter detta replikskifte är inte att man kan andas ut utan att det finns ett överhängande hot även när det gäller de pengar som kommer civilsamhället till del via Allmänna arvsfonden.

Anf. 73 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för följdfrågorna.

Jag upplever det som att man misstolkar Sverigedemokraternas politik med flit. Det kan finnas en politisk taktik i det. Men vi har från vårt parti varit väldigt tydliga med vad det är vi riktar kritik mot när det gäller civilsamhället. Det är islamism. Det är fusk. Det är verksamheter med varierande seriositetsgrader som eventuellt inte förtjänar skattebetalarnas pengar. Det är det som det handlar om.

Yttrandefrihet och opinionsbildning ligger i vårt dna. Sverigedemokraterna som folkrörelse har i en nästan omöjlig politisk uppförsbacke och motvind genom just de verktygen skapat gehör för allmänhetens vilja, så det är någonting som vi håller väldigt kärt.

Återigen: Vi är väldigt tydliga med exakt vad det är vi riktar kritik mot. I övrigt kan kollegorna i kulturutskottet utveckla resonemanget.

När det gäller en eventuell nedläggning kan jag bara upprepa att vi inte i nuläget kan låsa oss, sett till de problem som finns. Vi måste först se ifall åtgärderna är tillräckliga. Om de inte är det måste vi se på ytterligare åtgärder. Bland dem kan nedläggning vara ett alternativ, men det är ingenting som vi förordar nu.

Anf. 74 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Ämnet för dagens debatt är alltså Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden, som de lämnade till regeringen i mars i år.

Som vi har hört många före mig säga hade Riksrevisionen alltså förslaget att Allmänna arvsfonden ska läggas ned och att ett nytt system för att hantera arv efter avlidna utan arvingar och testamente ska införas.

Riksrevisionen menar bland annat att Allmänna arvsfonden inte fungerar ändamålsenligt eller effektivt, att det finns risk för att systemet kan utnyttjas för brottslighet på olika sätt och att det inte är rättssäkert. De trycker också på behov av lagstiftning som reglerar gemensamma demokrativillkor och större möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter. De föreslår även att det ska upprättas ett företrädarregister, det vill säga ett slags central databas som omfattar alla tillgängliga statsbidrag till civilsamhället och organisationer som har fått ett sådant stöd.

Miljöpartiet välkomnar alltid att granskningar görs, men den här gången håller vi inte med Riksrevisionen. Vi tycker inte att det vore en bra idé att montera ned Allmänna arvsfonden, och det är väldigt glädjande att regeringen i sitt svar inte heller håller med om detta.

Regeringen lyfter också fram en rad verksamheter som vi har i dag men som inte hade blivit av om det inte hade varit för Allmänna arvsfonden. Flera före mig har nämnt några av dessa, men jag kan till exempel nämna mödra- och barnavårdscentraler, färdtjänst och personlig assistans, hjälp-telefonen hos Bris, Glada Hudik-teatern, Självmordslinjen och ett stort antal idrottsanläggningar. Vi instämmer huvudsakligen i det som regeringen lyfter i sin skrivelse.

Fru talman! Miljöpartiet menar också att Allmänna arvsfonden naturligtvis ska fungera så bra som möjligt och att brister i systemet måste rättas till, inte minst för att stödet för fondens verksamhet ska kunna fortsätta att vara stort. Vi har ju hört att det finns olika uppfattningar, och Miljöpartiet menar att det är helt centralt att förtroendet för Allmänna arvsfonden fortsätter att vara stort.

Till exempel är det viktigt med ett fungerande och likalydande demokrativillkor. De som inte står upp för demokratiska värden ska inte bedriva verksamhet med allmänna medel. Det är såklart också oerhört angeläget att brottslighet som har letat sig in i olika verksamheter stoppas och att vi hittar fungerande sätt att fånga upp sådana risker. Det är väldigt viktigt att mer görs här, vilket regeringen också lyfter. Vi är glada över denna sam-

Vad gäller förslaget om ett företrädarregister, alltså databasen, hänvisar regeringen till en annan skrivelse som handlar om Riksrevisionens rapport om statlig bidragsgivning till civilsamhället och skriver att man ska återkomma i frågan om att upprätta denna databas. Att inkludera personuppgifter eller känsliga personuppgifter i en sådan är en fråga som nu analyseras. Vi vill trycka på vikten av att hanteringen av en eventuell databas behöver ha en hög säkerhet kopplad till hantering av personuppgifter. En sådan databas ska inte innehålla mer personuppgifter än vad som är nödvändigt.

Fru talman! Vi vill också ta tillfället i akt att nämna något av den kritik som kom från civilsamhällesorganisationer när Riksrevisionens rapport med förslaget om nedläggning kom. Reaktionerna blev mycket kraftiga, inte minst från funktionsrättsorganisationer. Funktionsrätt Sverige påpekade att statsbidraget till funktionsrättsorganisationer vid det tillfället endast hade ökat med drygt 3 procent sedan 2008. Det är därför som projektmedlen från Allmänna arvsfonden har blivit allt viktigare över tid.

Samhället har blivit bättre och mer inkluderande tack vare funktionsrättsrörelsens möjlighet att i över 50 år söka medel från fonden, och det är därför ingen slump att det var just från funktionsrättsrörelsen som några av de tydligaste reaktionerna på förslaget att lägga ned Allmänna arvsfonden kom. Under lång tid har det varit möjligt att söka medel från fonden för just projekt med ett funktionsrättsperspektiv. Barnrättsprojekt har också kunnat söka och under senare år även projekt som har fokus på äldre.

Om det anses vara ett problem framåt att konkurrensen är för låg och att det finns mer medel hos Allmänna arvsfonden än vad som söks, vilket är ett problem som Riksrevisionen lyfter, kan en lösning vara att utreda möjligheten att öppna upp för fler olika typer av projekt. Man skulle kunna utöka målgruppen.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservation 3.

Anf. 75 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag socialutskottets betänkande 2024/25:SoU8 *Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Allmänna arvsfondens arbete har varit och är en viktig aktör för civilsamhällets insatser med och för barn, unga, personer med funktionsnedsättning och äldre. Fondens arbete har tjänat dessa grupper väl, och man kan konstatera att dessa pengar har gjort nytta. Men det är också viktigt att vi granskar denna typ av verksamhet, och man kan konstatera att Riksrevisionens rapport var mycket skarp.

Fru talman! Rapporten är en ögonblicksbild över situationen som rådde vid utredningstillfället. Olyckligtvis sammanföll detta med den pågående covidpandemin, vilket troligtvis har påverkat utredningens förslag till viss del. Det krävs därför en fortsatt analys av läget innan man påbörjar något förändringsarbete.

I rapporten lämnar Riksrevisionen fyra skarpa rekommendationer: att fonden avvecklas, att arbetet med att säkerställa att myndigheter inte gynnar kriminella element i sin bidragsgivning intensifieras, att det upprättas ett företrädarregister för ideella föreningar som tar emot offentliga bidrag och, slutligen, att lämplig myndighet inrättar en central databas som omfattar alla statsbidrag som civilsamhället och organisationer tar del av.

Fru talman! Jag tror och hoppas att ingen i kammaren *inte* tycker att rapporten med dess rekommendationer är rimliga utifrån resultatet. Men som jag nämnde tidigare måste underlaget vara komplett, och det är det inte på grund av pandemin som härjade vid tillfället. Att lägga ned fonden och skapa något nytt utifrån att det under denna tid inte betalades ut så mycket medel är inte rimligt. Vi ser nu att ansökningarna har ökat rejält i volym både 2023 och 2024.

En sådan här fond ska inte vara ett självändamål, utan inkomna medel ska givetvis balanseras av utbetalda medel. Pengarna ska användas och inte stå på ett konto och växa. Det kommer kanske att krävas vissa förändringar i hur pengarna kan användas, men det är någonting som framtiden får utvisa.

När det gäller välfärdsbrottsligheten har den moderatledda regeringen tagit krafttag. Det här är ytterligare ett område som behöver belysas, och det kommer vi att göra. Kriminella element ska inte känna sig trygga för en enda sekund när det gäller bedrägeri mot offentligheten. Det är dock viktigt att en sådan här åtgärd utreds så att den blir rätt från början.

Fru talman! I februari 2024 tillsattes en utredning med uppdraget att göra en översyn av reglerna om arv och testamente i ärvdabalken. Målet är att åstadkomma en modern, tydlig och trygg arvs- och testamentsrätt som i större utsträckning speglar det samhälle som vi lever i i dag. Den utredningen kommer kanske också att påverka Allmänna arvsfondens arbete i framtiden, vilket bör beaktas innan man gör några större förändringar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

§ 10 Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU9
Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen (skr. 2024/25:9)
föredrogs.

Anf. 76 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! När Kristdemokraterna tog initiativ till att göra FN:s barnkonvention till svensk lag var syftet att stärka barns rättigheter och att stärka barnperspektivet i Sverige. Det var då, och är fortfarande, vår bestämda uppfattning att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Familjen har huvudansvaret för sina barn, men varje kommun och varje stat är också skyldig att stötta och stärka familjerna och bevaka att barnens rättigheter respekteras.

Riksrevisionen har granskat statens insatser för att stärka efterlevnaden av FN:s barnkonvention, och man har haft särskilt fokus på skolområdet och tre skolmyndigheters barnrättsarbete. Det handlar om Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolverket och Skolinspektionen.

Vi får konstatera att regeringens styrning har skapat förutsättningar för genomförandet av barnkonventionen genom barnrättspolitik i statens budget, arbetet inom regeringen med barnrättsfrågor och strategin för att stärka barnets rättigheter. Samtidigt finns det behov av fortsatta åtgärder, vilket också påpekas av Riksrevisionen.

Kunskapen om barns rättigheter på olika nivåer och i olika verksamheter behöver fortsatt stärkas. De oklarheter i rättstillämpningen som införandet av barnkonventionen inneburit behöver klargöras. Jag vill också understryka vikten av att barnrättsperspektivet finns med tidigt i lagstiftningsprocessen.

Vi kristdemokrater och regeringen ser betydelsen av att barnperspektivet och barnets bästa i större utsträckning får genomsyra den politik som förs. På skolans område kan vi nu konstatera att sedan september 2024 har skolmyndigheterna ett likalydande krav i sina instruktioner att vid alla åtgärder som rör barn i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa enligt barnkonventionen.

Det är helt klart så att Sverige fortlöpande behöver arbeta med att uppfylla det åtagande som införandet av barnkonventionen innebär. Befintlig lagstiftning behöver också successivt anpassas. Det gäller inte bara skolans område, som har stått i fokus för granskningen, utan betydligt fler områden. Regeringen bedriver exempelvis ett ambitiöst arbete för att stärka barns rättigheter inom familjerätten och på socialtjänstens område.

Som ni vet har vi i riksdagen beslutat om en rad åtgärder för att stärka skyddet för barn, som trädde i kraft den 1 januari 2025. Föräldrabalken ändras för att säkerställa att barnets rätt att skyddas mot våld går före föräldrars rätt till umgänge med sina barn. Domstolar ska i större utsträckning ha skyldighet att inhämta yttrande från psykolog vid bedömning av om barn riskerar att fara illa, och barn ska ha rätt till offentligt biträde vid vårdnadsöverflyttning till någon annan än barnets föräldrar.

Vidare kommer nu en ny socialtjänstlag. Socialtjänsten ska ta hänsyn till barnets åsikter vid bedömning av vad som är barnets bästa. Barnet har rätt till information om insatser som görs, och socialtjänsten ska säkerställa att barnet förstår informationen.

Med andra ord stärker regeringen barnperspektivet och barnets rättigheter i enlighet med vad barnkonventionen föreskriver, och vi gör det väldigt konkret på en rad områden. Det kommer att göra skillnad för våra minsta i vårdnadstvister, vid familjehemsplaceringar och i domstolar. Det är jag väldigt stolt över.

Barn som växer upp i trygghet och behandlas med respekt får goda förutsättningar att klara livets utmaningar som trygga vuxna. Vi kristdemokrater kommer att fortsätta bevaka barnkonventionens efterlevnad för att alla barn ska bemötas med respekt, bli lyssnade på och få växa upp i trygghet.

(Applåder)

Anf. 77 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag är glad över att många av mina kollegor har valt att delta i den här debatten trots att det bara var Miljöpartiet som skrev en följdmotion som svar på regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport.

Jag är också väldigt glad över att regeringen så sent som förra veckan annonserade att de planerar att vidta en ny åtgärd och ger Statskontoret i uppdrag att följa upp regeringens strategiska arbete med barns rättigheter och ge förslag på hur arbetet kan utvecklas i framtiden. Den exakta utformningen av uppdraget har jag inte haft möjlighet att ta del av, men jag noterar att Statskontoret bland annat får i uppdrag att föreslå lämpliga åtgärder för att säkerställa systematiskt och samordnat genomförande och uppföljning av barnkonventionen och att föreslå vilket eller vilka typer av styrmedel som lämpar sig bäst för regeringens fortsatta arbete. Det är såklart positivt, och jag kommer att följa arbetet framåt.

Fru talman! Miljöpartiet var med och såg till att barnkonventionen blev lag 2020, men implementeringen av lagen måste bli bättre. Riksrevisionen bedömer att regeringens styrning av genomförandet av barnkonventionen behöver bli tydligare och mer samordnad, och man anser att betydelsen av strategin från 2010 som fortfarande gäller har varit alltför svag. Strategin borde också uppdateras.

Regeringen svarar att strategin bör följas upp och utvärderas – vilket ju nu får antas ingå i Statskontorets uppdrag. Miljöpartiet vill betona vikten av att uppföljning ska göras med medverkan av barnrättsorganisationer och andra aktörer från civilsamhället.

Inför dagens debatt har jag fått lite reflektioner från Rädda Barnen, som bland annat betonar vikten av att regeringen har en tydlig plan för hur man kommer att arbeta med rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté. Det är också viktigt att det tydliggörs vilka aktörer som är ansvariga för vilka rekommendationer.

Rädda barnen konstaterar att regeringen flera gånger i sin skrivelse nämner att rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté är viktiga för regeringens arbete med genomförandet och att det är viktigt att lyssna på hur FN:s barnrättskommitté tolkar barnkonventionen. Men den tydliga planen för hur arbetet ska gå till saknas i dagsläget. En ny strategi för att stärka barnets rättigheter, barnrättspolitiska mål samt barnrättsbudgetering för resurssättning och uppföljning av målen bör upprättas för att förbättra styrningen, tycker Rädda Barnen.

Rädda Barnen påpekar också att regeringen sedan rekommendationerna kom i början av 2023 har vidtagit flera åtgärder som går åt motsatt håll jämfört med vad kommittén har rekommenderat Sverige. Det gäller exempelvis utökade möjligheter att vräka barnfamiljer, utredningen om sänkt straffbarhetsålder och flera åtgärder inom migrationsområdet.

Fru talman! Rädda Barnen har även lyft fram en annan viktig del av arbetet med barns rättigheter. Miljöpartiet har motionerat om detta många gånger, och jag vill därför också lyfta fram det här. Det handlar om barns klagorätt. Riksrevisionen beskriver bland annat svårigheter inom skolans område, men regeringen lyfter inte i sin skrivelse fram något om klagorätten. Miljöpartiet och många barnrättsorganisationer har under lång tid drivit frågan om att Sverige snarast borde ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en klagomekanism. Jag hoppas att vi snart kan få se detta bli verklighet.

Fru talman! Riksrevisionen skriver bland annat i sin granskning att flera personer de intervjuat under arbetet konstaterat att det behöver finnas organisatoriska förutsättningar för att ta emot och tillämpa kunskap om barnets rättigheter och omsätta den i praktik. Verksamheter som har pres-

sad budget, personalbrist, hög personalomsättning och liknande utmaningar kommer att ha svårt att fullt ut efterleva barnkonventionen, oavsett hur lagar och kunskapsstöd är utformade.

Regeringen svarar med att lyfta fram betydelsen av en viss förordning som trädde i kraft förra våren och som innebär att myndigheter, kommittéer och särskilda utredare får bättre förutsättningar att ta fram kostnads-effektiva och samhällsekonomiskt motiverade förslag. Bland annat har Ekonomistyrningsverket fått i uppdrag att ta fram en vägledning och inhämta kunskap från Barnombudsmannen. Det är mycket angeläget, och vår förhoppning är att barnkonsekvensbeskrivningar därmed kommer att göras mer konsekvent inför olika beslut.

Om den nya förordningen kommer att innefatta förslag även i budgeten är dock inte tydligt för oss. Vi anser att regeringen bör återkomma med ett tydliggörande av hur barnkonsekvensbeskrivningar ska göras i budgeten.

Miljöpartiet menar att beslutet att inte skriva upp de generella statsbidragen till regioner och kommuner drabbar barn eftersom det ger mindre utrymme i verksamheterna att ha – och ta konsekvenserna av – ett barnrättsperspektiv. Det har också konstaterats av flera barnrättsorganisationer.

Fru talman! Det är fortfarande alltför många barn i Sverige som far illa, och statens stödfunktioner är alltför svaga. Med ett mer konsekvent barnperspektiv i alla led skulle det inte behöva vara så. Sverige är ett rikt land; vi borde kunna bättre.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservation.

Anf. 78 CARITA BOULWÉN (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande SoU9 *Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen*. Jag vill till att börja med yrka bifall till utskottets förslag till beslut och samtidigt framhålla att vi i Sverigedemokraterna välkomnar den granskning som Riksrevisionen har gjort.

Fru talman! Barn är inte bara små människor, utan de är hela vår framtid. Det är de små händer som en dag ska bära det vi bygger i dag. Att alla barn ska ges de allra bästa möjliga förutsättningarna att växa upp i trygghet med kärlek och omsorg borde vara en självklarhet, men det är tyvärr inte verklighet för alla. Vår främsta plikt som vuxna och som beslutsfattare är att ge dem en trygg och god uppväxt, där deras rättigheter respekteras och deras behov alltid sätts i första rummet och de blir sedda, bekräftade och lyssnade på. Föräldrar, vårdnadshavare, familjer, skola, socialtjänst, myndigheter med flera har en avgörande roll i detta.

Fru talman! Barnkonventionen fyllde 35 år i fjol. Den ratificerades av Sverige 1990 och blev svensk lag 2020. Den innebär att vi som samhälle har förbundit oss att sätta barnens rättigheter främst i alla beslut som rör dem. Men precis som Riksrevisionens rapport visar finns det brister i hur vi lever upp till detta löfte. Riksrevisionen konstaterar att regeringens styrning för att främja genomförandet av barnkonventionen inte har varit tillräckligt effektiv. Vi delar synen att höga ambitioner har funnits men att genomförandet haltar.

Sverigedemokraterna påtalade brister som fanns inför antagandet av proposition 2017/18:186 *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*, som den tidigare regeringen lade fram. Det var otydligt hur barnkonventionen skulle tolkas och tillämpas i förhållande till svensk lag-

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Riksrevisionens
rapport om statens
insatser för att stärka
efterlevnaden av
barnkonventionen*

stiftning. Ett exempel är att barnkonventionen ibland skulle stå i konflikt med andra lagar och principer, vilket skulle leda till osäkerhet för både myndigheter och domstolar.

Fru talman! Det räcker inte att en lag antas, utan det krävs också styrning, resurser och en konkret strategi för att den ska göra skillnad i praktiken. Den centrala utgångspunkten för Sverigedemokraterna är att barnens bästa alltid ska sättas i främsta rummet. Vi har länge betonat vikten av att barns rättigheter skyddas och att detta inte bara ska ske på papper utan i praktisk handling genom hela samhällssystemet. Att stärka barnperspektivet i beslutsfattandet är centralt, men det får inte ske på bekostnad av rätts-säkerhet eller så att det bara skapar ytterligare byråkrati.

Riksrevisionens granskning pekar på flera brister i implementeringen av barnkonventionen. Det handlar om brister i styrning, samordning och kunskap, vilket gör det svårt att säkerställa barnens rättigheter i samhället.

Fru talman! Vi noterar att regeringen i sin skrivelse till riksdagen visar på en vilja att fortsätta arbeta med att stärka efterlevnaden av barnkonventionen. Regeringen har vidtagit flera åtgärder sedan konventionen blev lag 2020, såsom utbildningsinsatser och stärkta riktlinjer för olika myndigheter.

Genom en ny förordning om konsekvensutredningar ställs nu tydligare krav på att barnrättsperspektivet ska belysas i lagstiftningsprocessen. Ekonomistyrningsverket har fått i uppdrag att stödja och utbilda myndigheter för att detta ska bli verklighet. Barnombudsmannen har fått nya och förstärkta uppdrag, bland annat att samla in rättspraxis och utveckla statistik om barns och ungas levnadsvillkor. Regeringen har även stärkt samordningen mellan skolmyndigheterna genom att tydliggöra deras ansvar att sätta barnets bästa i centrum av sitt arbete.

Dessa åtgärder är viktiga steg framåt, men som Sverigedemokraterna tidigare har påpekat krävs mer än symbolik och byråkratiska ramverk. Det behövs konkreta insatser som når ut till barnen och förbättrar deras vardag. Det är vår plikt att se till att varje barn i Sverige får leva under goda och trygga förhållanden. Inget barn ska behöva växa upp i skuggan av våld, rädsla eller försummelse. Deras värld ska präglas av trygghet, hopp och möjligheter.

Fru talman! Vi får heller inte blunda för de parallella samhällsstrukturer som växer fram i vårt land och som hotar barns rättigheter. Hederskultur, könsstympning, barnäktenskap och så vidare står i direkt konflikt med barnkonventionens principer. Barn ska aldrig behöva växa upp i en miljö där deras frihet begränsas eller deras drömmar kvävs av förlegade traditioner och värderingar. Här krävs ett tydligt ledarskap från staten för att säkerställa att svensk lag och svenska värderingar alltid är överordnade.

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna ställer oss bakom regeringens skrivelse och ser fram emot att tillsammans arbeta vidare för att säkerställa att barnens bästa alltid sätts i första rummet.
(Applåder)

Anf. 79 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Moderaterna är Sveriges barnrättsparti. Vi använder nu det förtroende och den makt som väljarna har gett oss till att steg för steg stärka barns rättigheter, stärka barns ställning och säkerställa att barnkonventionen får genomslag på riktigt.

Fru talman! Vill man stärka barns rättigheter räcker det inte att göra barnkonventionen till lag. Barnkonventionen är allt annat än enkel att följa, tillämpa och tolka i olika konkreta situationer och verksamheter. Därför behöver barns rättigheter och barns bästa genomsyra all lagstiftning.

Precis som Riksrevisionen konstaterar i sin rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen behöver barnrättsperspektivet integreras tidigt i allt lagstiftningsarbete. Därför jobbar nu regeringen hårt, inte minst genom socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall, för att förtydliga och förstärka barnrättsperspektivet i en lång rad olika lagstiftningar. Jag ska i mitt inlägg i denna debatt nämna några av de många konkreta exempel på lagändringar som Moderaterna och regeringen redan har genomfört eller är i färd med att genomföra i syfte att barns rättigheter på riktigt ska respekteras och få genomslag i varje barns liv.

Alldeles inom kort kommer regeringens proposition om en ny socialtjänstlag att läggas på riksdagens bord. Propositionen kommer att innehålla förslag till en ny lag som stärker socialtjänstens arbete med tidiga och förebyggande insatser. I den nya lagen kommer barnrättsperspektivet att förtydligas och anpassas till barnkonventionen. Den nya socialtjänstlagen är en av de största, ja kanske den allra största, socialpolitiska reform som genomförts på flera generationer, och den kommer att betyda mycket för barn i Sverige i allmänhet och för socialt utsatta barn i synnerhet.

En helt central del av barnkonventionen handlar om att barns bästa är det som i första hand ska styra beslut om barn. Vi moderater har jobbat hårt för framtagandet av lex Lilla hjärtat. För den förra regeringen gick biologiska föräldrars rätt till barnen före barnens rätt. Nu genomförs ett viktigt paradigmskifte. Barns bästa ska gå före de biologiska föräldrarnas rätt, och ett barn ska inte tvingas till umgänge med en våldsutövande förälder, därav lex Tintin. I regeringens proposition *Tryggare hem för barn* slås det fast att barnets bästa går före rätten till umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med.

Andra konkreta lagstiftningsförändringar som den moderatledda regeringen redan har hunnit med att göra är det utvidgade utreseförbudet. Det är en viktig förändring för att kunna skydda fler barn från att föras utomlands mot sin vilja. Regeringen har också stärkt barns rättigheter vid skyddat boende.

Fru talman! Detta var några exempel på hur vi konkretiserar barnkonventionen i svensk lag och hur vi säkrar det som Riksrevisionen granskat, det vill säga Sveriges efterlevnad av barnkonventionen. Att förändra svensk lag och tidigt integrera barnrättsperspektivet vid lagstiftningsarbete är centralt för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen, men Riksrevisionen pekar i sin rapport på många andra åtgärder som behöver vidtas, såsom en tydlig och samordnad styrning och uppföljning av genomförandet av konventionen.

För att åstadkomma detta har regeringen, som flera av mina kollegor redan varit inne på, vidtagit en rad åtgärder, såsom förstärkta och utvecklade instruktioner och regleringsbrev till en rad myndigheter. Värld att nämna är bland annat ändringen av instruktionen för Statens skolinspektion, som nu fått en likalydande instruktion som den som gäller för Skolverket avseende hur principen om barnets bästa enligt barnkonventionen ska få genomslag i myndighetens arbete.

Avslutningsvis vill jag lyfta betydelsen av Riksrevisionens granskning. Det är viktigt att vi löpande följer upp, utvärderar och debatterar hur vi lyckas i Sverige när det gäller att skydda och säkra barns rättigheter. Moderaterna är som sagt Sveriges barnrättsparti, och vi kommer fortsatt att visa detta i praktisk handling. Steg för steg och reform för reform stärker vi barns rättigheter.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 80 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Johan Hultberg, för anförandet! Jag tycker att det är fantastiskt att det är flera partier som claimar epitetet Sveriges barnrättsparti. Det tänker jag såklart att även Miljöpartiet anser sig vara.

Jag har några konkreta frågor som jag såklart vill ta tillfället i akt att ställa. Johan Hultberg nämnde en mängd olika åtgärder, och vi instämmer i att de saker som regeringen nu har gjort är bra steg på vägen.

Jag undrar om ett par andra utredningar. Det kom en utredning 2020 som handlade om barnkonventionen och svensk rätt och precis det som också nämndes av en tidigare talare: hur svensk lagstiftning och praxis stämmer överens med barnkonventionen. Man hittade, inte helt överraskande, ett antal oförenligheter. Hittills har regeringar agerat endast på ett fåtal av dessa, och jag undrar därför om Johan Hultberg känner till om det finns en plan för att ta arbetet med den utredningens iakttagelser vidare.

Sedan undrar jag också om det finns planer från regeringen på att gå vidare med förslagen från utredning 2023:40, som handlade om förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter – klagomålmöjligheten, till exempel.

Anf. 81 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är många partier som vill vara Sveriges barnrättsparti, absolut. Poängen med mitt anförande var väl att det inte räcker att säga det, eller att göra barnkonventionen till svensk lag. Man behöver också omsätta detta i praktisk politik och se till att det genomsyrar lagstiftningen. Där lämnade den förra regeringen, som understöddes av Miljöpartiet, tyvärr väldigt mycket övrigt att önska.

När vi till exempel drev frågan om lex Lilla hjärtat fick vi inte en majoritet inledningsvis. Vi fick inte med oss regeringen på att se till att barnets bästa skulle vara ett självständigt rekvisit och att barnets bästa alltid skulle gå före föräldrarnas rätt. Det är ett rejält underbetyg till den förra regeringen, och jag är otroligt stolt över att vi nu har en ny regering som på riktigt gör dessa nödvändiga förändringar i svensk lagstiftning – i familjebalken, LVU och många andra lagstiftningar som är viktiga och som jag gav några exempel på i mitt anförande.

Exakt hur regeringen konkret jobbar med de iakttagelser och rekommendationer som har gjorts utifrån de här två statliga utredningarna har jag lite svårt att på rak arm svara på. Men jag konstaterar att regeringen systematiskt stärker barnens rätt och tydliggör detta i svensk lagstiftning. Jag nämnde en lång rad exempel i mitt anförande – förutom dem jag precis nämnde gäller det även frågan om skyddat boende och mycket annat.

Regeringen går också fram med till exempel en budgetsatsning på obe- roende barnombud, som handlar om just det som ledamoten efterfrågar, nämligen att barns möjlighet att hävda sina rättigheter och att få hjälp och stöd att utkräva sina rättigheter ska stärkas. Jag hoppas mycket på den sats- ningen, som görs på försök men som jag hoppas kan permanentas om den visar sig vara framgångsrik.

Anf. 82 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag håller helt med Johan Hultberg om att det inte räcker att bara göra barnkonventionen till lag. Detta var också anledningen till att de utredningar som jag nämnde tillsattes: att säkerställa att barnkonven- tionen som lag skulle få praktisk effekt.

Sedan finns det absolut exempel på när den förra regeringen inte alls gjorde sitt bästa utifrån ett barnperspektiv. Och det finns exempel på hur den här regeringen absolut inte heller gör sitt bästa utifrån ett barnperspek- tiv, trots att jag inte på något sätt tvivlar på Johan Hultbergs goda intentio- ner.

Det är också mycket glädjande att socialtjänstlagen nu kommer. Den utredningen tillsattes av den förra regeringen. Här verkar det finnas en samsyn kring väldigt mycket av det som föreslogs av utredningen och som regeringen sedan har valt att gå vidare med.

Detta med barnrättsbyråer, som Johan Hultberg nämner i sitt svar, in- gick i den utredning som handlade bland annat om att ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen; det var ett förslag från den utred- ningen. Det är mycket glädjande att det har tagits vidare.

Jag är såklart fortfarande angelägen om att övriga förslag från de här utredningarna också tas vidare. Utredningen från 2020 är en mycket am- bitiös genomgång av hur lagar skulle behöva ändras för att stämma bättre överens med barnkonventionen. Den är alltså till stort stöd, både för den här regeringen och för andra, kommande regeringar, i arbetet med att im- plementera barnkonventionen för alla barns bästa.

Anf. 83 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är otroligt bra att det finns en bred samsyn om behovet av en ny socialtjänstlag och att det förslag som nu är på väg fram verkar få ett väldigt gott stöd här i kammaren.

Det som var olyckligt med den förra regeringens tillsättning av den utredningen var att Margareta Winberg, som utredde den nya socialtjänst- lagen, explicit förbjöds att lägga fram förslag som innebar ambitionshöj- ningar. Förslaget skulle inte få kosta en krona mer. Nu tillför den nya re- geringen rejält med resurser, för vi menar att den nya socialtjänstlagen be- höver ge uttryck för en höjd ambition och att Sveriges kommuner behöver ges resurser för att kunna bemanna upp och stärka sin kompetens för att på riktigt se till att den nya lagen får genomslag i praktiken.

Tittar man på regeringens propositionsförteckning ser man att det nu rusar in, höll jag på att säga, propositioner till riksdagen. Reformtempot är väldigt högt och väsentligt annorlunda än under förra mandatperioden. Som jag nämnde: Steg för steg och reform för reform kommer vi att fort- sätta stärka barns rättigheter och barns ställning i Sverige och i svensk lag- stiftning.

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Riksrevisionens
rapport om statens
insatser för att stärka
efterlevnaden av
barnkonventionen*

Anf. 84 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Barn är barn. Barn är egna individer och inte bihang till oss vuxna. Barn har egna rättigheter och också skyldigheter. Men det är vuxensamhället som ansvarar för att skydda våra barn och säkerställa att deras rättigheter blir genomförda.

Fru talman! Barnkonventionen har varit svensk lag i några år. När beslutet om detta fattades ville Centerpartiet egentligen att det skulle vara en del av grundlagen, men det var inte det som fick majoritet i kammaren. Vi tänkte att det kunde bli ett tydligare sätt att säkerställa barns rättigheter. Och precis som tidigare talare har varit inne på kan konventionen i sig vara svårtolkad. Men vi har den som lag, och sedan dess har vi alla gemensamt arbetat för att stärka barns rättigheter.

Som kommentar till vilket parti som är det bästa barnrättspartiet tänker jag: Tänk om Sverige kunde bli det bästa barnrättslandet, där vi gemensamt, alla partier i Sveriges riksdag, krokar arm och arbetar för att hela tiden hitta utvecklingsområden!

Fru talman! Den rapport från Riksrevisionen som vi i dag debatterar eller samtalar om – jag vet inte vilket begrepp vi ska använda oss av – visar på att det finns brister inom socialutskottets och utbildningsutskottets områden. Den går inte in så mycket på andra områden där jag upplever att det också finns brister, vilket jag kommer att återkomma till.

Centerpartiet har ingen annan uppfattning än regeringen när det gäller svaret på rapporten. Det visar att regeringen har en bra ambition och har vidtagit många bra åtgärder för att stärka barns rättigheter. Där är vi många gånger överens med regeringen.

Fru talman! Centerpartiet saknar dock några olika delar, såsom uppföljningen. Jag är glad att regeringen nu inspireras av mina återkommande frågeställningar om hur vi ska följa upp att de beslut vi fattar ger det som vi vill ha och gör skillnad för våra barn och unga.

Jag hoppas att det framöver kommer uppdrag till Socialstyrelsen eller annan lämplig myndighet att ta fram bra metoder som våra olika kommuner och regioner kan använda i vardagen så att det verkligen blir så bra som vi vill för varenda unge.

Jag och Centerpartiet saknar också helheten hos regeringen, för det här spänner över fler områden än socialutskottets och utbildningsutskottets. Det spänner över frågor som samhällsbyggnad och över justitieutskottets ansvarsområden.

Det som egentligen oroar mig när vi pratar om barns rättigheter ligger utanför rapportens granskning, och detta vill jag återkomma till. Det finns till exempel diskussioner om att sänka åldern för när man kan dömas till straff om man har begått ett brott. Där, fru talman, vill jag återkomma till att barnkonventionen säger att barn är barn. Att vuxensamhället i vissa fall misslyckas med att tidigt ge rätt stöd och insatser till barn kan vi ju inte lasta barnen för.

Jag är övertygad om att om vi fokuserar på straff i stället för på vård och behandling för barn skapar vi inte trygga individer, utan vi skapar otrygga individer med ilska och misstro mot vuxensamhället. Det de behöver är i stället vård, omsorg och behandling.

Fru talman! Det är denna syn på vissa barn som oroar mig, inte det stora arbete som vi gör gemensamt i bland annat socialutskottet. Vissa barn har inte samma rättigheter.

När det gäller Riksrevisionens rapport yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut. Vi står bakom det svar som regeringen har lämnat.

Anf. 85 GULAN AVCI (L):

Fru talman! Efter att ha lyssnat på alla tidigare inlägg och som svar på ledamoten Martina Johanssons fråga om huruvida vi har haft en debatt eller ett samtal landar jag nog i att det har varit ett respektfullt samtal här i dag.

Fru talman! När Sverige gjorde barnkonventionen till lag den 1 januari 2020 tog vi ett viktigt steg för att stärka barnrättsperspektivet. Det var ett tydligt besked om att barns rättigheter ska stå i centrum. Men låt oss vara ärliga. En lag är värdelös om den bara formuleras i vackra ord och lagparagrafer och inte efterlevs i verkligheten. Det är därför det är så viktigt att vi agerar och reagerar, och det är precis vad regeringen gör.

Riksrevisionens rapport visar att vi har väldigt mycket kvar att göra. Statliga myndigheter saknar tydliga instruktioner för kompetensutvecklingen, som de menar är otillräcklig. Detta är såklart inte acceptabelt, för låt oss inte glömma att barnkonventionen inte är ett allmänt råd utan en bindande lag som ska efterlevas.

Fru talman! Barn är individer med egna rättigheter, egna behov och egna drömmar, och det är vårt ansvar att skydda dem och ge dem de bästa förutsättningarna i livet. Ändå ser vi att det är många barn som lämnas utan det stöd och den trygghet som de har rätt till.

Vi hör ofta fina ord om barns rättigheter i denna kammare, och i dag var inget undantag. Men låt oss vara ärliga, med en respektfull ton. Oppositionen hade många år på sig att skapa förändring när de satt i regering. I stället – tyvärr, vill jag understryka – banade deras passivitet vägen för att gängen kunde växa sig allt starkare och rekrytera små barn in i kriminella nätverk.

Hedersförtrycket är ett annat centralt område som tyvärr ignoreras, och allt fler barn och unga tvingades leva med hedersnormer. De blev gång på gång svikna av hela samhället, både av feighet och av ointresse.

Den här regeringen har valt en annan väg. Vi ser problemen, vi adresserar dem och vi är fast beslutna att vända utvecklingen. I detta arbete är inte minst kampen mot hedersförtryck central. Ingen flicka, och ingen pojke heller för den delen, ska tvingas leva under förlegade normer som begränsar deras frihet. Ingen flicka ska kontrolleras, giftas bort eller få sina drömmar krossade tidigt i livet.

Regeringen har skärpt lagstiftningen och gett myndigheterna viktiga verktyg för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har gjort klart att dessa barn inte är bortglömda. Vi ser dem, och vi står på deras sida.

Fru talman! Gängkriminaliteten är en annan fråga som drabbar många barn. I utsatta områden rekryteras de av kriminella gäng, utnyttjas som springpojkar och dras in i en farlig miljö där våldet bara eskalerar. Regeringen har skärpt straffen för dem som utnyttjar barn och drar in dem i kriminalitet.

Det räcker självfallet inte med bara skärpta lagar och hårdare straff, utan vi måste också agera förebyggande. Det är precis denna tonvikt och

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Riksrevisionens
rapport om statens
insatser för att stärka
efterlevnaden av
barnkonventionen*

balans som regeringen har lagt grunden för genom både intensiva förebyggande insatser och tuffa lagar mot dem som bidrar till att splittra samhället, ägnar sig åt kriminalitet och drar in oskyldiga i sina verksamheter.

Som nämnts av talare före mig kommer vi därför att reformera hela socialtjänstlagen. Den sjösätts om bara några månader. Vi satsar på skolor, fritidsverksamheter, sociala insatser med mera. Det är viktiga insatser som ger barnen en väg bort från kriminalitet, men det är också insatser som hindrar fler barn från att dras in i de miljöerna. Vi skapar möjligheter och trygghet där det tidigare har saknats.

Fru talman! Jag vill säga något om Liberalernas ingångsvärden, för det är många som vill vara barnrättspartiet. Vi accepterar självfallet aldrig att ett enda barn lämnas utan trygghet eller möjlighet till en bättre framtid.

Oppositionen må kritisera oss, och i dag har det skett på ett ganska lamt men respektfullt sätt. Deras historik visar ändå vad som händer när ord stannar vid ord och sällan leder till aktiv handling. Jag tycker att det är viktigt att påpeka detta.

Det vi gör i dag handlar om att bygga ett samhälle där varje barn får växa upp i trygghet och frihet. Barns rättigheter är inte förhandlingsbara. Därför arbetar regeringen aktivt för att säkerställa att Sverige är ett land där barns bästa alltid står i centrum, där deras behov inte glöms bort och där deras rättigheter inte ignoreras.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 86 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag drar ut på debatten, men ledamoten Gulan Avci tog upp en fråga som jag vet intresserar Liberalerna extra mycket, och där vill jag lyfta upp en viss aspekt.

Hedersrelaterat våld och förtryck nämndes, och jag är naturligtvis väldigt nyfiken på att få höra om det finns några planer på att gå vidare med tankarna om lagstiftning mot omvändelseförsök av hbtq-personer.

Anf. 87 GULAN AVCI (L) replik:

Fru talman! Jag tycker inte alls att ledamoten Ulrika Westerlund förlänger den här debatten. Jag tycker att det är rimligt eftersom Miljöpartiet är det enda parti som har en följdmotion.

Det här är en mycket viktig fråga och en fråga som Liberalerna med emfas har drivit i många år. Vi har samma ambition. Jag vet att frågan behandlas och att ett arbete pågår.

Det är många områden som rör hedersrelaterat våld och förtryck, som tyvärr har varit en eftersatt fråga i många år – tyvärr, ska jag säga. Men väldigt mycket har gjorts och görs när det gäller kampen mot hedersförtrycket.

För Liberalerna är självklart kampen mot omvändelseterapi men också de här fruktansvärda utlandsresorna vars enda syfte är att på sjuka grunder – ursäkta uttrycket, fru talman – försöka omvända människor som har en annan sexuell läggning fortsatt en mycket central och viktig fråga. Vi fortsätter att driva arbetet framåt.

Anf. 88 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten så jättemycket för det beskedet.

Det sista jag gjorde i yrkeslivet innan jag blev riksdagsledamot var att arbeta på MUCF med en rapport som handlade om just omvändelseförsök av hbtq-personer. I den rapporten, som finns på myndighetens hemsida som en del av en större rapport om unga hbtqi-personers situation i Sverige, finns det ganska mycket information.

Jag tycker att det är viktigt med det utökade utreseförbudet. Det är positivt. Men det framgår av rapporten från MUCF att det förekommer också i Sverige. Man behöver inte lämna landet för att utsättas för detta.

Jag tycker också att det är viktigt att detta ses i en kontext av hedersrelaterat våld och förtryck men att man inkluderar även andra människors erfarenheter. Det var väldigt tydligt i vårt arbete att ett antal av de utsatta personerna såg sig själva som inkluderade när man uttrycker sig i termer av hedersrelaterat våld och förtryck medan andra inte gjorde det. Det beror förmodligen på hur de själva tolkar sin utsatthet.

Till exempel kan man se att personer som har utsatts inom ramen för kristna frikyrkoförsamlingar inte betecknar sig själva som utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Det är de väl inte heller enligt gängse definition, men det finns ju ganska många likheter. Och det är definitivt fråga om omvändelseförsök, så i lagstiftningsåtgärder och andra stödåtgärder som man kan vilja vidta är det viktigt att man inkluderar brett så att alla utsatta känner sig träffade av de åtgärder som man vidtar.

Sedan tycker jag att den här regeringen har anledning att se över vissa av sina handlingar. Jag nämnde tidigare att åtgärder som regeringen har infört av andra skäl är problematiska i ett barnrättsperspektiv. Jag tycker verkligen att man i det här arbetet ska walk the walk och inte bara talk the talk. Jag rekommenderar att man tittar på sina egna åtgärder inom till exempel migrationsområdet och olika åtgärder på rättsområdet också från ett barnperspektiv.

Anf. 89 GULAN AVCI (L) replik:

Fru talman! Återigen tack till ledamoten Ulrika Westerlund för den här viktiga frågan!

Jag vill verkligen understryka att de här försöken att omvända hbtqi-personer är oacceptabla oavsett om de begås på svensk mark eller om man för ut de här personerna ur landet. Jag skulle nästan säga att det är mer allvarligt om det sker på svensk mark, för vi har tydlig lagstiftning om alla människors lika värde.

Det är också det som genomsyrar vår politik både i handling och i lagar. Självklart kommer Liberalerna aldrig någonsin i något sammanhang att se den här frågan med andra ögon. Liberalerna drev ju fram den här frågan. Det är också ett tydligt beslut vi har i våra landsmöten att förbjuda omvändelseterapi.

Jag tycker att det är bra att ledamoten lyfter fram den nationella dimensionen, för vi kan ju aldrig acceptera det här i Sverige. Vi har redan haft en utveckling under kanske 20 år där förnekelsen av hedersförtrycket har varit alltför närvarande i politiken. Vi kan inte fortsätta med vare sig relativisering eller att förminska vissa typer av våld för att det skulle vara kopplat till en viss religion, sedvänja, etnisk grupp eller whatever. Men det är klart att man måste vidga perspektivet och se att också andra kan drab-

bas, inte minst inom vissa delar av kyrkan. Så är det. Men för Liberalerna är det här en viktig fråga, och vi fortsätter driva den.

Anf. 90 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Den 13 juni 2018 stod jag i denna talarstol och framförde det för mig kanske viktigaste anförandet under min tioåriga period som riksdagsledamot. Jag tar mig därför friheten, fru talman, att citera mig själv och ett stycke ur anförandet som jag då framförde.

”I dag känner jag en oerhörd stolthet över att få vara en del av denna församling. Vi har nu gått från förhandlingsborden till att debattera och senare i dag besluta om att äntligen göra barnkonventionen till svensk lag.”

Jag var stolt då, fru talman, och jag är stolt nu. Jag är stolt över att ha varit en del av att fatta beslutet att göra barnkonventionen till svensk lag. Jag är stolt över att tillhöra ett parti som länge drivit på i denna fråga och för barns rättigheter. Jag är stolt, fru talman, men jag är inte nöjd.

Riksrevisionens granskning av statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen har visat att många av de farhågor som vi hade då har besannats.

Det saknas enligt Riksrevisionen bland annat kunskap på olika nivåer om vad barnets rättigheter faktiskt innebär i praktiken för de olika verksamheterna.

Riksrevisionen menar vidare att det fortfarande finns en osäkerhet i offentliga verksamheter om hur man ska tolka och tillämpa barnkonventionen.

Enligt Riksrevisionen finns det också brister i hur barnets rättigheter synliggörs i lagstiftningsprocessen. Man bedömer att ett barnrättsperspektiv bör integreras tidigare och mer genomgående i lagstiftningsprocessen, till exempel i utredningsdirektiv och genom tydligare instruktioner i förordningen om konsekvensutredningar.

Vidare noterar man att det saknas utbildning om barns rättigheter i Regeringskansliet.

Detta, fru talman, får mig att upprepa det jag ofta säger: Barnen måste vara mer närvarande för oss som styr samhället. Vi pratar alldeles för ofta *om* barn och alldeles för sällan *med* barn.

Min slutsats när jag tagit del av Riksrevisionens rapport är att vi kan bättre än så här. Vi måste kunna bättre än så här – för barnens skull.

Det är dags att göra om. Det är dags att göra rätt. Det är dags att se till att barnkonventionen som svensk lag gör skillnad på riktigt. Det är ett arbete som vi måste göra tillsammans, regeringen och oppositionen, och det arbetet måste starta nu.

Fru talman! Det här är mest troligt min sista ämnesdebatt i denna kammar. Jag ämnar lämna riksdagsuppdraget i mars i år efter tio år som riksdagsledamot. Jag är så glad över att kunna ägna mina sista minuter i den här talarstolen åt något av det vackraste och finaste jag vet, nämligen barn och barns rättigheter. Tack för det, fru talman!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 12.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU6
Naturvårdshänsyn vid fiske i havet för att skydda Natura 2000-områden
(prop. 2024/25:24)
föredrogs.

*Naturvårdshänsyn
vid fiske i havet för
att skydda Natura
2000-områden*

Anf. 91 BJÖRN PETERSSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi frågan om ändringar i reglerna för skyddet av marina områden, närmare bestämt inom Natura 2000-områden.

Ärendet grundar sig i att EU-kommissionen år 2020 meddelade Sverige att vi inte lever upp till kraven på att bevara livsmiljöer och att införliva art- och habitatdirektivet. Dåvarande regering tillsatte en utredning, och nuvarande regering har tagit vid i arbetet.

Förslaget vi avhandlar här i dag handlar om att utöka möjligheterna för Havs- och vattenmyndigheten att begränsa fisket inom Natura 2000-områden. Regeringens bedömning är att förslaget inte leder till någon ytterligare begränsning än vad som redan finns i dag. Förslaget syftar till att tydliggöra vilka regler som ska gälla.

Vi socialdemokrater ser att våra hav står inför en av vår tids mest pressade miljöutmaningar. För att säkra den biologiska mångfalden behöver våra hav skyddas. Samtidigt ser vi behovet av att upprätthålla en balans mellan strikta miljökrav och fiskerinäringens möjlighet att utvecklas i en hållbar framtid.

När det gäller framtiden för Sveriges fiskerinäring vill vi socialdemokrater främja och utveckla den på både kort och lång sikt. Internationellt växer den blå ekonomin i takt med att medvetenheten om havens betydelse ökar. Vi vill värna det småskaliga kustnära fisket, som bidrar till vår livsmedelsförsörjning och är skonsammare mot miljön än det storskaliga fisket.

I det aktuella ärendet anser jag att regeringen har lagt ett balanserat förslag, och även om vi inom Socialdemokraterna resonerat kring att det borde kunna övervägas att bredda skyddet ställer vi oss bakom regeringens förslag.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 92 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Precis som ledamoten före mig här, Björn Petersson, sa när han redogjorde för ärendet handlar detta om en proposition om naturvårdshänsyn vid fiske i havet för att skydda Natura 2000-områden.

Det är många olika regleringar som kommer på fiskeområdet nu. I grunden är vi i Miljöpartiet väldigt positiva till detta och välkomnar den här propositionen. Vi har dock en reservation, och det är reservation nummer 2 som jag vill yrka bifall till.

Precis som föregående talare sa kommer det här förslaget efter att vi fått påpekande från EU-kommissionen. Vi har tillsatt en utredning om vad som behöver göras för att vi ska komma till rätta med de sakerna, och det finns ett beredningsunderlag som är mer långtgående än vad regeringen nu faktiskt lägger fram. Vi i Miljöpartiet tycker att det är tråkigt att regeringen

inte tar chansen när det faktiskt finns möjligheter att göra detta rätt och riktigt.

Herr talman! Jag ska alldeles kort redogöra för vad det är vi tycker borde ändras.

Kommissionen har uppmanat medlemsländerna att lämna in en nationell färdplan mot förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden. Jag tror att den här propositionen kanske hade sett annorlunda ut om regeringen hade arbetat fram en sådan och den hade varit färdig och lämnats in. Jag hoppas att regeringen skyndsamt gör detta så att kommissionen inte återigen behöver påpeka att vi ligger efter i det här arbetet.

Det förslag som ligger på bordet i dag handlar om att Sverige ska kunna inskränka och förbjuda fisket även om det försvårar för fisket. Det är bra. Vi vet att tillståndet i våra hav inte är något vidare; det är snarare katastrof. Vi vet att många bestånd är under gränserna, och vi har ett flertal gånger haft många och långa debatter i den här talarstolen om tillståndet för detta.

I förslaget som ligger vill man att den myndighet som regeringen ska ge det här uppdraget till ska kunna inskränka detta utifrån bevarandemål. Just när det gäller det ordet, herr talman, skulle vi vilja att det i stället stod utifrån ekosystemansatsen. Många av våra bevarandemål är nämligen gamla. Det har kommit ny kunskap, och det innebär att om man gör de här förändringarna utifrån bevarandemålen kanske man helt enkelt missar det man behöver göra. Vi skulle alltså vilja att man ändrade i beslutet så att man faktiskt gjorde dessa förändringar utifrån ekosystemansatsen och inte bara bevarandemålen – och förstås också att man gör ett arbete om att uppdatera bevarandemålen.

Sedan är det också så, herr talman, att många av våra bestånd av fisk som mår dåligt rör sig över stora delar. Vi anser att man också skulle behöva kunna göra inskränkningar utanför Natura 2000-områden, beroende på hur det påverkar de olika bestånden och de olika fiskarnas habitat. Därför har vi också med att vi vill att man ska kunna utöka detta så att även åtgärder som påverkar ett Natura 2000-område men som sker utanför Natura 2000-området skulle kunna vara med. Det fanns ett berett förslag för detta, och det saknar vi.

I övrigt tycker jag att det är bra att vi kommer en bit på väg. Men vi hade kunnat komma längre, och därav yrkar jag bifall till reservation 2.

Under våren kommer det också fler propositioner. Vi välkomnar dessa, och vi får ta tag i dem då. Förhoppningsvis kan de här stegen leda till ett bättre och hållbarare fiske och ett högre naturskydd. Vi hade dock velat se det redan nu.

I detta anförande instämde Ulrika Westerlund (MP).

Anf. 93 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Vänsterpartiet välkomnar att regeringen med förslaget stärker hänsynen till arter och livsmiljöer i Natura 2000-områden, men vi tycker inte att det är tillräckligt för att skydda den biologiska mångfalden.

Det behövs ett generellt fiskeförbud i samtliga marina skyddade områden, så att även naturreservat och nationalparker omfattas. Vänsterpartiet anser att fiske i dessa områden endast ska tillåtas om det kan bedrivas utan att påverka områdenas bevarandevärden. Det skulle gynna fiskbestånden både i skyddade områden och i kringliggande områden, samtidigt som det

skulle skydda livsmiljöer och andra arter. I förlängningen skulle det också främja fiskenäringen.

Det behövs ett långsiktigt skydd av havens ekosystem. Skyddade områden är nödvändiga för att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster. De måste vara rätt placerade och ha effektiva regleringar. Yrkesfiskare höjer själva rösten för fler skyddade områden som kan ge fisken möjlighet att växa och föröka sig. Skyddet av marina områden i Sverige är på många platser svagt och innebär fortsatt möjlighet till fiske och trålning. Till och med i nationalparker förekommer fiske.

Dels måste skyddet alltså skärpas för att bli ett verkligt skydd mot det som skadar den biologiska mångfalden, dels måste betydligt större områden skyddas. Vänsterpartiet anser att det behövs ett särskilt etappmål för att få till ett nätverk av skyddade marina områden och att det behöver förtydligas i vilken omfattning skyddet ska gälla.

Förutom att hjälpa Sverige att nå miljömålen bidrar skyddade områden till en hållbar fiskenäring där fiskare på lång sikt har möjlighet att livnära sig på sitt fiske. I det här sammanhanget vill jag också nämna att vi i Vänsterpartiet vill flytta ut trålgränsen för både bottentrålning och pelagisk trålning till 12 sjömil längs hela Sveriges kust och inte bara i Östersjön, som regeringen har föreslagit.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 94 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Nu står vi återigen här i kammaren för att debattera en fråga som är en del av regeringens havsmiljöpolitik.

I slutet av förra året fattade vi ett efterlängtat, välkommet och framför allt välbehövligt beslut när vi klubbade havsmiljöpropositionen. Med havsmiljöpropositionen stakade vi ut riktningen för en ny havsmiljöpolitik där hänsyn tas till hela ekosystemet. Med den tas steg bland annat för utflyttad trålgräns, skydd av marina områden och samordnade åtgärder mot övergödningen.

Herr talman! Vi är alla smärtsamt medvetna om att fiskbestånden i Östersjön är i mycket dåligt skick. Torskbestånden är redan förstörda: För fem år sedan infördes fiskestopp på torsk i östra Östersjön efter att beståndet kollapsat, och torsken i västra Östersjön kraschade flera år tidigare och visar inga tecken på återhämtning.

Det finns studier som indikerar att beståndskollapsen hade kunnat undvikas om rätt åtgärder hade vidtagits i tid. Det står klart att vi måste agera snabbare och mer proaktivt för att förhindra att samma katastrof drabbar bestånden av strömming och sill. Vi liberaler har under lång tid kämpat för en mer hållbar förvaltning av våra hav, med särskilt fokus på Östersjön – av uppenbara skäl. Att regeringen gick fram med havsmiljöpropositionen är inte bara en liberal seger, utan det är även en seger för haven.

Herr talman! Jag är stolt över den inriktning för havsmiljöpolitiken som vi har stakat ut. Havsmiljöpropositionen var ett viktigt första steg. Den anger riktningen för vart vi vill nå och markerade början på något nytt. Nu tar vi ytterligare steg i detta arbete. Som en talare före mig här i kammaren i dag sa är många olika regleringar inom havsmiljöpolitiken på gång, och det är bra.

Prot. 2024/25:60
22 januari

*Naturvårdshänsyn
vid fiske i havet för
att skydda Natura
2000-områden*

Det vi debatterar i dag är naturvårdshänsyn vid fiske i havet för att skydda Natura 2000-områden. De ändringar som föreslås innebär att möjligheten att utfärda föreskrifter om vilken hänsyn som ska tas till naturvårdens intressen vid fiske utvidgas så att föreskrifter kan tas fram även om de är så ingripande att fisket avsevärt försvåras. Det är bra. Behövs föreskrifter för att förhindra att fiske i havet medför en försämring av den livsmiljö eller de livsmiljöer som avses att skyddas i ett Natura 2000-område kommer sådana att kunna tas fram. Det är helt i linje med vad regeringen vill uppnå med sin miljöpolitik. Vi tar hänsyn till hela ekosystemet.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till liggande förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 12.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.12 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU11 En kapacitetsmekanism för elmarknaden

Punkt 2 (Miljökrav på kapacitetsmekanismen)

1. utskottet
2. res. 1 (V, C)
3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

42 för res. 1
17 för res. 2
248 avstod
42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Jennie Nilsson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Jessica Wetterling (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

249 för utskottet
42 för res. 1
15 avstod
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 1: 21 V, 21 C

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 3 MP, 2 L

Nils Seye Larsen (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Prot. 2024/25:60

22 januari

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU4 2024 års redogörelse för företag med statligt ägande

Punkt 2 (Översyn av statens företagsägande)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, C)

Votering:

222 för utskottet

85 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 1: 63 SD, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 4 (Statligt ägda företags klimatarbete)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Votering:

177 för utskottet

17 för res. 7

113 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 7: 1 V, 16 MP

Avstod: 92 S, 20 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Björn Petersson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Håkan Svenneling (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 6 (Lernia AB)

1. utskottet
2. res. 10 (S)

Votering:

149 för utskottet

94 för res. 10

64 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 10: 93 S, 1 -

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 7 (Postnord AB)

1. utskottet
2. res. 13 (V)

Votering:

222 för utskottet

21 för res. 13

64 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 13: 21 V

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU7 Offentlighet, sekretess och integritet

Punkt 1 (Informationsutbyte mellan myndigheter och kommuner)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

92 för res. 1

22 för res. 2

193 avstod

42 frånvarande

Björn Petersson (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Anna Vikström (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
191 för utskottet
94 för res. 1

22 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 21 V, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 1 -

Avstod: 1 M, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Prot. 2024/25:60
22 januari

Punkt 5 (Personlig integritet och digital marknadsföring)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

286 för utskottet

21 för res. 4

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 2 -

För res. 4: 21 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU8 Allmänna helgdagar m.m.

Punkt 2 (Allmänna flaggdagar)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

286 för utskottet

21 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 2 -

För res. 1: 21 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 3 (Regler om flaggning)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

244 för utskottet

63 för res. 2

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 1 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 2: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Julia Kronlid (SD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU8 Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden

Punkt 2 (Allmänna arvsfondens stödverksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (C)

4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

21 för res. 2

16 för res. 3

270 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

22 för res. 1

20 för res. 2

264 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

250 för utskottet

21 för res. 1

36 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 17 KD, 1 MP, 14 L, 2 -

För res. 1: 21 V

Avstod: 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Nils Seye Larsen (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 1 (Fortsatt barnrättsarbete)

1. utskottet
2. res. (MP)

Votering:

291 för utskottet
16 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res.: 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU6 Naturvårdshänsyn vid fiske i havet för att skydda Natura 2000-områden

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Övrigt om reglering av fiske i havet för skydd av marina områden)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

20 för res. 1

16 för res. 2

270 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Ilona Szatmári Waldau (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

270 för utskottet

21 för res. 1

16 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L, 2 -

För res. 1: 21 V

Avstod: 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:
Proposition
2024/25:88 Ett nytt rättsmedel i dataskyddslagen och brottsdatalagen

Motion

med anledning av prop. 2024/25:76 Kompletterande bestämmelser till
EU:s förordning om användning av förnybara och koldioxidsnåla
bränslen för sjötransport
2024/25:3297 av Malin Östh m.fl. (V)

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 januari

2024/25:336 Barnfamiljernas ekonomiska situation

av *Sanne Lennström* (S)

till statsrådet *Anna Tenje* (M)

2024/25:337 Statsbidrag till allmänna samlingslokaler

av *Kristoffer Lindberg* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

§ 15 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 21 januari

2024/25:694 Sänkningen av anslaget till produktionsincitament

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestränd* (M)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 21 januari

2024/25:665 E22 i Skåne

av *Anna Wallentheim* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:670 Det samhällsviktiga flyget på Säve flygplats
av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2024/25:684 Ett förbättrat stöd till kooperativa matbutiker på lands-
bygden
av *Monica Haider* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

Prot. 2024/25:60
22 januari

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 16.14.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 5 anf. 32 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 57 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 92 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 3 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.....	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU10	2
Anf. 1 IDA KARKIAINEN (S).....	2
Anf. 2 MARTIN WESTMONT (SD).....	4
Anf. 3 LOUISE MEIJER (M)	6
Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V)	9
Anf. 5 MALIN BJÖRK (C).....	11
Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	13
Anf. 7 JAN RIISE (MP).....	14
Anf. 8 MALIN DANIELSSON (L)	17
§ 4 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen	18
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU5	18
Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V)	18
Anf. 10 JAN RIISE (MP).....	20
§ 5 En kapacitetsmekanism för elmarknaden.....	21
Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU11	21
Anf. 11 JESSICA STEGRUD (SD)	21
Anf. 12 BIRGER LAHTI (V) replik	23
Anf. 13 JESSICA STEGRUD (SD) replik	23
Anf. 14 BIRGER LAHTI (V) replik	23
Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik	24
Anf. 16 BIRGER LAHTI (V)	24
Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik	25
Anf. 18 BIRGER LAHTI (V) replik	25
Anf. 19 JESSICA STEGRUD (SD) replik	25
Anf. 20 BIRGER LAHTI (V) replik	25
Anf. 21 KJELL JANSSON (M)	26
Anf. 22 RICKARD NORDIN (C) replik.....	26
Anf. 23 KJELL JANSSON (M) replik.....	26
Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik.....	27
Anf. 25 KJELL JANSSON (M) replik.....	27
Anf. 26 RICKARD NORDIN (C).....	27
Anf. 27 CAMILLA BRODIN (KD).....	29
Anf. 28 RICKARD NORDIN (C) replik.....	30
Anf. 29 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	30
Anf. 30 RICKARD NORDIN (C) replik.....	30
Anf. 31 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	30
Anf. 32 LINUS LAKSO (MP)	31
Anf. 33 JESSICA STEGRUD (SD) replik	33
Anf. 34 LINUS LAKSO (MP) replik.....	34
Anf. 35 JESSICA STEGRUD (SD) replik	34
Anf. 36 LINUS LAKSO (MP) replik.....	35
(Beslut fattades under § 12.)	35

§ 6 2024 års redogörelse för företag med statligt ägande	35	Prot. 2024/25:60
Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU4	35	22 januari
Anf. 37 KJELL JANSSON (M)	35	
Anf. 38 MARIANNE FUNDAHN (S) replik.....	37	
Anf. 39 KJELL JANSSON (M) replik	37	
Anf. 40 MARIANNE FUNDAHN (S) replik.....	37	
Anf. 41 KJELL JANSSON (M) replik	37	
Anf. 42 MARIANNE FUNDAHN (S)	38	
Anf. 43 LILI ANDRÉ (KD)	40	
Anf. 44 JOHNNY SVEDIN (SD).....	41	
Anf. 45 LOUISE EKLUND (L)	42	
Anf. 46 BIRGER LAHTI (V).....	43	
Anf. 47 ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	45	
Anf. 48 LINUS LAKSO (MP)	47	
(Beslut fattades under § 12.).....	48	
§ 7 Offentlighet, sekretess och integritet.....	48	
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU7	48	
Anf. 49 FREDRIK LINDAHL (SD)	48	
Anf. 50 SUSANNE NORDSTRÖM (M)	50	
Anf. 51 JESSICA WETTERLING (V)	51	
Anf. 52 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	53	
Anf. 53 MALIN BJÖRK (C).....	55	
Anf. 54 JAN RIISE (MP).....	57	
Anf. 55 MALIN DANIELSSON (L).....	58	
Anf. 56 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	59	
(Beslut fattades under § 12.).....	60	
§ 8 Allmänna helgdagar m.m.....	60	
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU8	60	
Anf. 57 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	60	
Anf. 58 LARS ANDERSSON (SD)	62	
Anf. 59 SUSANNE NORDSTRÖM (M)	62	
Anf. 60 JESSICA WETTERLING (V)	63	
(Beslut fattades under § 12.).....	64	
§ 9 Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden	64	
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU8	64	
Anf. 61 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	64	
Anf. 62 KARIN RÅGSJÖ (V).....	66	
Anf. 63 YASMINE BLADELIUS (S).....	67	
Anf. 64 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	68	
Anf. 65 LEONID YURKOVSKIY (SD)	70	
Anf. 66 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	71	
Anf. 67 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	71	
Anf. 68 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	71	
Anf. 69 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	71	
Anf. 70 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	72	
Anf. 71 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	72	
Anf. 72 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	73	
Anf. 73 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	73	
Anf. 74 ULRIKA WESTERLUND (MP)	74	
Anf. 75 THOMAS RAGNARSSON (M).....	75	

(Beslut fattades under § 12.)	76
§ 10 Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen	76
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU9	76
Anf. 76 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	76
Anf. 77 ULRIKA WESTERLUND (MP)	77
Anf. 78 CARITA BOULWÉN (SD)	79
Anf. 79 JOHAN HULTBERG (M)	80
Anf. 80 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	82
Anf. 81 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	82
Anf. 82 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	83
Anf. 83 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	83
Anf. 84 MARTINA JOHANSSON (C)	84
Anf. 85 GULAN AVCI (L).....	85
Anf. 86 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	86
Anf. 87 GULAN AVCI (L) replik.....	86
Anf. 88 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	87
Anf. 89 GULAN AVCI (L) replik.....	87
Anf. 90 YASMINE BLADELIUS (S)	88
(Beslut fattades under § 12.)	88
§ 11 Naturvårdshänsyn vid fiske i havet för att skydda	
Natura 2000-områden	89
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU6	89
Anf. 91 BJÖRN PETERSSON (S).....	89
Anf. 92 EMMA NOHRÉN (MP)	89
Anf. 93 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	90
Anf. 94 ELIN NILSSON (L).....	91
(Beslut fattades under § 12.)	92
Ajournering.....	92
Återupptaget sammanträde.....	92
§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	92
NU11 En kapacitetsmekanism för elmarknaden	92
NU4 2024 års redogörelse för företag med statligt ägande	93
KU7 Offentlighet, sekretess och integritet	94
KU8 Allmänna helgdagar m.m.	95
SoU8 Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden	96
SoU9 Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen	97
MJU6 Naturvårdshänsyn vid fiske i havet för att skydda Natura 2000-områden.....	97
§ 13 Bordläggning.....	98
§ 14 Anmälan om interpellationer	98
§ 15 Anmälan om fråga för skriftligt svar	98
§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor	98
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 16.14.	99